

נריתי יצחק

תקרות עבודה זרה

ביאור הלכה בענין פאות הבאים מהודו

נכתב בעה"ת ע"י

מורנו הגאון רבי יצחק ברנד שליט"א

מהדורא שניה, אב ה'תש"פ

מפתח

[א]	בענין תקרובת ע"ז אם אסור מן התורה	[כ]	אפשרות להשיג פאה כשרה
[ב]	חליפין של ע"ז וחליפי חליפין	[כא]	מצוות "שקין תשקצנו"
[ג]	חליפי ע"ז שייך גם בחליפי תקרובת ...	[כב]	תמונות של סרטנים
[ד]	תשלום בשוק וכרמים אשראי	[כג]	כרוז גדולי ישראל
[ה]	בחיוב ביעור תקרובת ע"ז	[כד]	כרוז הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בשם הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל שפאות מהודו הם תקרובת ע"ז
[ו]	דיני כסף מוכרת פאות	[כה]	תשובת הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל
[ז]	כסף של מסרקת פאה	[כו]	בענין שערות הפאות המגיעות מאלו שמתגלחים לתקרובת ע"ז
[ח]	שאלה בענין חליפי ע"ז	[כז]	תשובה ראשונה
[ט]	בביאור המחלוקת בין רבינו אלחנן והר"י בענין משך ואח"כ שילם	[כח]	תשובה שניה
[י]	צימצום בהיתר הר"י	[כט]	מענות היתר ע"פ ספר המצוות, והדחיה
[יא]	דחיית נסיון ההיתרים על פאות מהודו	[כס]	הוספה בסוגיא של שבירת מקל
	(א) נסיון היתר ע"פ הב"ח	[כא]	בביאור השיטות בענין שבירת מקל אם חייב ונאסר או לא
	(ב) נסיון היתרים נוספים	[כב]	מסקנא להלכה
[יב]	מקור הפאה	[כג]	אם זה בכלל יהרג ולא יעבור או לא
[יג]	בחיוב בדיקה שבא ממקום כשר לענין שעמנו	[כד]	מסמך כומרים במטרת הגילוח
[יד]	הגוי אינו נאמן אפילו במסיח לפי תומו	[כה]	תרגום
[טו]	פאות מברזיל	[כז]	מכתב מבעל פאת קדמה
[טז]	הכשר בד"ץ "חניכי הישיבות"	[כח]	למי שרוצה לומר שכל איסור פאות של ע"ז הוא שקר גם
[יז]	מענת נגיעה	[כט]	מסמך כומרים במטרת הגילוח
[יח]	גם במקום בזיון ברבים יש חיוב להסיר פאה מהודו	[לא]	רוב הפאות בעולם הם מן הטמפלים
[יט]	יותר טוב גילוי ראש מפאה שחוקתו מהודו	[לב]	שער מן הטמפלים
			ראשית גז, עד הכרית!

בענין תקרובת ע"ז אם אסור מן התורה

[א]

איתא בעבודה זרה (דף כט ע"ב) גמ'. יין מגלן? אמר רבה בר אבוה, אמר קרא (דברים, לג, לח): אֲשֶׁר חָלַב זִבְחֵימוֹ וַיֹּאכְלוּ יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכָם, מה זבח אסור בהנאה, אף יין נמי אסור בהנאה. זבח גופיה מגלן? דכתיב (תהלים, קו, כח): וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מִתִּים, מה מת אסור בהנאה, אף זבח נמי אסור בהנאה. ומת גופיה מגלן? אתיא שם שם מעגלה ערופה, כתיב הכא (נמדדה, כ, ה): וַתָּמַת שָׁם מְרִים, וכתוב התם (דברים, כא, ז) וַעֲרַפְרוּשָׁם אֶת־הָעֶגְלָה בְּנַחַל, מה להלן אסור בהנאה, אף כאן נמי אסור בהנאה. והתם מגלן? אמרי דבי רבי ינאי: כפרה כתיב בה כקדשים.

ובפשטות אסור מן התורה, כמו מת.

וב"כ הרמב"ם (הלכות עבודה זרה, פרק ז, הלכה ב): עבודת כוכבים [עצמה גרסי רמב"ם פרנקל] ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שתיים, אחת משום ולא תביא, ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם.

וב"כ הרמב"ן (השגות הרמב"ן לספר המנוחות לרמב"ם, מנחת לא תעשה, קנ"ד): תקרובת עבודה זרה אסור הוא בהנאה מן התורה. וזה נתבאר בגמ' (קמ"א פסקי מרובה [דף ע"א, ב]) בסוגיית השוחט לעבודה זרה משלם תשלומי ארבעה וחמשה ונתבאר עוד בשחיטת חולין (פסקי השוחט [דף מ ע"ב]) בסוגיית השוחט בשבת בחוץ לעבודה זרה חייב שלש חטאות. אינני צריך להאריך בביאור דבר זה כי ברור הוא לכל בקי בסוגיות ההן. והכתוב שמורה על זה האיסור דכתיב (פרשת משפ, לה, טו) וַזָּבְחוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וַקָּרָא לָךְ וְאָכְלָתָּ מִזְבְּחוֹ. ואיסורו בהנאה למדו אותו (ע"ז דף כט ע"ב) מדכתיב (תהלים, קו, כח) וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מִתִּים, מה מת אסור בהנאה אף תקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה, ומת גופיה מנא לן אתיא שם שם מעגלה ערופה.

אולם הרמב"ן חולק על זה שיש שני מלקויות, וס"ל שיש רק מלקות אחת, אולם לא ברור שם איזה לאו.

ובחומ"ש (דברים, ז, כה) כתב שזה משום לאו דולא־תביא תועבה אֶל־בֵּיתְךָ: הזהיר עוד ולא־תביא תועבה אֶל־בֵּיתְךָ וְהֵייתָ חֶרֶם כְּמֹהוּ - לאסור בהנאה כל עניני ע"ז, היא ומשמשיה ותקרובת שלה והנויין.

וב"כ החינוך (מנחה חכט) שאסור בהנאה מן התורה, וס"ל שיש שני לאוין.

המאירי (פני המורה למאירי, מסכת מכות, דף כב ע"ב) המבשל בעצי אשרה וכן הנהנה בע"ז ומשמשיה ובתקרובת שלה לוקה שתיים אחת משום לא ידבק בידך מאומה ואחת משום לא תביא תועבה אל ביתך.

מקור של שני לאוין, עיי' מכות (סז): אלא, אפיק הבערה ועייל עצי אשרה, ואזהרתיה מהכא (דברים, יג, יח) ולא־יִדְבַק בְּיָדְךָ וגו'. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי: ולילקי נמי משום (דברים, ז, כ) לא־תביא תועבה אֶל־בֵּיתְךָ!

אולם תוס' (ב"ק, דף עג ע"ב, ד"ה דלי ס"ד) מסתפק בזה, אם תקרובת אסור בהנאה מן התורה או מדרבנן, ודחק עצמו הרבה בסוגיא דמשמע שזה דאורייתא. וכן הרשב"א (קידושין דף נ"ח) נקט שהנאה דרבנן, ורק אכילה מדאורייתא. אולם בשער המלך (ה"ל אישות, פ"ה) הביא רשב"א בכתב יד (סנהדרין, ואין לנו נדפוס רש"א על סנהדרין) שכתב שתקרובת אסור בהנאה מדאורייתא. וא"כ אין לנו שיטה שס"ל שבודאי רק דרבנן. וכן עיי' לקמן שברשב"א חולין (דף יג ע"ב), וע"ז (דף לג ע"ב) מפורש שתקרובת אסור בהנאה מדאורייתא.

וז"ל התוס' ב"ק (סז): דאי ס"ד דאורייתא מכי שחיט בה כו' - משמע דאי הוה מדרבנן חשיב דמרה שפיר ומתוך כך היה נראה לדקדק דתקרובת ע"ז אסורה בהנאה דאורייתא מדקאמר לעיל ור"מ שוחט לע"ז אמאי מחייב כיון דשחט פורתא אסרה אידך לא דמרה קטבח ואי דרבנן הוה חשיב שפיר דמרה ומיהו יש לדחות דתקרובת ע"ז אפי' לא אסורה בהנאה אלא מדרבנן חשיב ליה שפיר לאו דידיה כיון דאסרו חכמים בכל הנאות דאפילו קידש בו אין האשה מקודשת כדתנן בתוספתא דקדושין (פ"ד) המקדש ביין נסך (ובע"ז) בעורות לבובים כו' אף על פי שקדש בדמיהן אינה מקודשת אבל חולין בעזרה אי הוי דרבנן וקידש בו את האשה מקודשת לכך חשיב דמריה דבסוף האיש מקדש (קידושין דף נ"ח) קתני גבי חולין שנשחטו בעזרה רבי שמעון אומר מקודשת ופריך אלמא קסבר רבי שמעון חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא כו' ומיהו איסור אכילה דהויא ודאי דאורייתא יש לדקדק משמעתיך דלעיל דפטרי רבנן שוחט לע"ז משום שחיטה שאין ראויה ואי איסור אכילה לא הויא אלא מדרבנן לא היה נחשב בכך שחיטה שאינה ראויה כמו מעשה דשבת למאן דאמר דרבנן וא"ל דאי אסור באכילה דאורייתא היינו על כרחך משום דהוקשו למת מהאי טעמא נמי תיאסר בהנאה כמת וי"ל כיון דכתיב ויאכלו זבחי מתים לאכילה איתקוש ולא להנאה.

ולא הבנתי מה דחקו לתוס' לומר שאולי זה רק מדרבנן, מכיון שפשטות הסוגיא שזה דאורייתא.

ובן תוס' בחולין (דף יג ע"ב) כתב בפשטות שתקרובת ע"ז אסור בהנאה מדאורייתא: נראה לפרש דלענין איסור לא פליגי דמקיש רחמנא למת לענין איסור הנאה דהא כתיב אכילה בקרא (תהלים, קו, כח) וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מִתִּים ובטומאה הוא דפליגי דרבי יהודה בן בתירא מקיש לגמרי למת אפילו לענין טומאה.

תוס' הרא"ש (חולין, דף יג ע"ב): נראה לפרש דלענין איסור ע"ז לא פליגי דאיתקש למת לענין איסור הנאה דהא כתיב אכילה בקרא ויאכלו מזבחי מתים, ובטומאה פליגי ר' יהודה מקיש לגמרי למת ואפי' לענין טומאה וכן משמע

חליפין של ע"ז וחליפי חליפין

[ב] איתא בקידושין (דף נ"ט ע"ב): מכרן וקידש בדמיהן - מקודשת. מנלן? מדגלי רחמנא בעבודת כוכבים (דברים, א, טו) וְהִיִּיתָ חֶרֶם כְּמֹהוּ, כל שאתה מהייה הימנה הרי הוא כמוהו, מכלל דכל איסורים שבתורה שרו. ונילף מינה! משום דהוה עבודת כוכבים ושביעית שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין. עבודת כוכבים - הא דאמרן. שביעית מאי היא? יובל הוא קדש תהיה לכם (ויקרא, כה, ט) - מה קודש תופס את דמיו, אף שביעית תופסת דמיה. אי מה קודש תופס את דמיו ויוצא לחולין, אף שביעית תופסת דמיה ויוצאה לחולין? תלמוד לומר: תהיה, בהוייתה תהא.

כיצד? לקח בפירות שביעית בשר - אלו ואלו מתבערים בשביעית, בבשר דגים - יצא בשר נכנסו דגים, בדגים יין - יצאו דגים נכנסו יין, ביין שמן - יצא יין נכנס שמן, הא כיצד? אחרון אחרון נתפס בשביעית, ופירי עצמו אסור. הניחא למאן דאמר אין מלמדין, אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר? מיעוטי כתיבי, כתיב הכא (דברים, א, טו) כִּי־חָרֵם הוּא, וכתיב התם (ויקרא, כה, ט) יוֹבֵל הוּא, היא אין, מידי אחרנא לא. ע"כ.

תום (טז): וא"ת אכתי אי לא כתיב עבודת כוכבים לא הוה ידעינן דינא דעבודת כוכבים משביעית שהרי אינם שוים דשביעית אחרון אחרון נתפס והראשונים יוצאים לחולין ובעבודת כוכבים (ע"ז, דף נ"ד ע"ב) איכא למאן דאמר חליפין וחליפי חליפין אסורין ואפילו למאן דאמר חליפי חליפין מותרים אכתי לא הוי כשביעית שהאחרון נתפס. וי"ל מדכתיב (דברים, א, טו) כִּי־חָרֵם הוּא דמשמע מינה דלדרשא אתא לומר דעבודת כוכבים ושביעית הוו ב' כתובים הבאים כאחד דליכא למימר דאיצטריך לגופיה לאשמועינן דחליפי חליפין מותרים דהא ידעינן מדכתיב (טז) כְּמֹהוּ דמשמע שאינו עושה כיוצא בו אלא פעם אחת. ע"כ.

כל הסוגיא הובאה גם בע"ז (דף נ"ד ע"ב), ורק שם בתוס' נשאר בקושיה.

ע"ז (דף נ"ד ע"ב): כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן: אף על פי שאמרו המשתחה לבעלי חיים לא אסרן, עשאן חליפין לעבודת כוכבים - אסרן. כי אתא רבין אמר: פליגו בה רבי ישמעאל ב"ר יוסי ורבנן, חד אמר: חליפין אסורין, חליפי חליפין מותרין; וחד אמר: אפילו חליפי חליפין נמי אסורין. מ"ט דמ"ד: חליפי חליפין אסורין? אמר קרא (דברים, א, טו) וְהִיִּיתָ חֶרֶם כְּמֹהוּ, כל שאתה מהיה ממנו הרי הוא כמוהו. ואידך? אמר קרא (טז) הוּא, הוא - ולא חליפי חליפין. ואידך? ההוא מיבעי ליה למעוטי ערלה וכלאי הכרם, שאם מכרן וקידש בדמיהן - מקודשת. ואידך? ערלה וכלאי הכרם לא צריכי מיעוטה, דהויא להו עבודת כוכבים ושביעית שני כתובין הבאין כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. עבודת כוכבים, הא דאמרן. שביעית, דכתיב (ויקרא, כה, ט) כִּי יוֹבֵל הוּא קִדְשׁ תְּהִיָּה לָכֶם, מה

דבכל דוכתא דמייתי לה לענין איסורא שביק ר' יהודה בן בתירא ונקיט ליה לענין טומאה.

חידושי הרשב"א (סולין, דף י"ג ע"ב): אי זו זו תקרובת ע"ז ודלא כרבי יהודה ב"ב, דאית ליה דמטמאה כמת, ולא למימרא דרבנן דפליגי עליה לא מקשי ליה למת דהא בע"ז (כ"ט ב) גמרי' איסור יין נסך בהנאה מדאתקש לזבחי מתים כדכתיב (תהלים, ק, כח) וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים וְכֹתִיב (דברים, ל"ג, ל"ג) אֲשֶׁר חָלַב זִבְחֵימוֹ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יִין נְסִיכָם, אלא טעמייהו דרבנן דקא סברי דכי אקשינהו הכתוב למת לאכילה ולהנאה דכתיב בהו חָלַב זִבְחֵימוֹ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יִין נְסִיכָם אבל לטומאת מת לא אקשינהו ורבי יהודה סבר דלגמרי איתקש, כך פירש רבי יצחק ז"ל, ובמס' ע"ז הארכתי בזה יותר די הצורך ש"ל.

וז"ל בע"ז (מוה"ק, דף ל"ג ע"ב) כרבנן דר' יהודה בן בתירא, דתקרובת ע"ז מותר בהנאה. הילכך נראה דרבנן נמי אית להו היקש ודרשי' ליה לענין איסור הנאה דוקא, דפשטיה דקרא דכתיב: "ויאכלו זבחי מתים" (טז), ובטומאת אהל פליגי רבנן על ר' יהודה בן בתירא אבל במשא לא. מידי דהוה אע"ז גופא ומדרבנן כדאמרינן לקמן. ע"כ.

ובן מוכח בתורת הבית (ב, ב) בשוחט לשר ההר לשם רפואה שאסור מדרבנן, ולשם עבודה זרה אסור בהנאה מן התורה.

כעת ראיתי במהר"ם שיק (ע"ז, דף ל"ג ע"ב) שהביא ראיה חזקה שאסור מן התורה, מן המשנה בע"ז (דף כ"ט ע"ב), דאמרינן התם שאל ר' ישמעאל את רבי יהושע כשהיו מהלכין בדרך, אמר לו: מפני מה אסרו גבינות עובדי כוכבים? אמר לו: מפני שמעמידין אותה בקיבה של נבילה. אמר לו: והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה, אמרו כהן שדעתו יפה שורפה חיה, ולא הודו לו, אבל אמרו: אין נהנין ולא מועלין! אמר לו: מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים. אמר לו: אם כן, למה לא אסרו בהנאה? ע"כ.

ואם אתה אומר שתקרובת ע"ז אסור באכילה מן התורה, ואילו הנאה רק מדרבנן, מה מקשה רבי ישמעאל, הרי יש רק חשש אולי מעמידים אותם בעגלי תקרובת ע"ז וממילא אסרו רק באכילה שזה מדאורייתא, משא"כ הנאה שהוא רק דרבנן לא חששו לאסור. אלא ודאי שגם הנאה אסור מן התורה.

והחשש הזה הוא משום תקרובת, ולא משום ע"ז עצמה, כ"כ רש"י במשנה, וכן הר"ן, ונראה שזה מוכרח, שהרי אם זה עגלים שנעבדו בעצמם לע"ז, הרי עשו מזה גבינה וזה בודאי ביטול של ע"ז ע"י גוי ולא נאסר כלל, שהרי ע"ז יש לה ביטול. כמ"ש השו"ע (יו"ד, ס"ו קטו סעי' ו): כיצד מבטלה, נטל מהאשרה מקל או אפילו עלה אחד לצרכו, נתבטלה. ובין האשרה עצמה ובין השפאים שנטל ממנה, מותרים. ואם נטל השפאים לצרכה, דהיינו ליפותה, לא נתבטלה, והיא אסורה והשפאים מותרים.

אלא מדובר בתקרובת ע"ז, שאין לה ביטול, וא"כ מוכרח שתקרובת אסור מן התורה ואף שבתלו.

על הפסוק לא יִדְבֹק בְּיָדְךָ מְאוּמָה שֶׁזֶה מֵרָאה שִׁישׁ תּוֹסַפֵּת אִיסוּר, וְאִי־כ יוֹצֵא שֶׁמְבָאִים טַעַם לִרְבֵּן שֶׁזֶה אִיסוּר.

טעם המתירין זה הַטוֹר וְהַרִיאִיז [כי הרא"ש לא כתב כלום על זה] ביאר הַבַּיִי מִשֵּׁם שֶׁזֶה רַק דְּרַבְנָן, פּוֹסְקִים לְקוּלָא, וְעוֹד כְּתַב, דְּבַגְמָרָא אִמְרִינָן דְּלַמִּיד שְׁחַלְפִי חַלְיִפִּין מוֹתְרִין סִ"ל דְּשֵׁנִי כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחַד אִין מִלְמַדִּים, וּמְמִילָא אִין צוֹרֵךְ לִ"הוּא" לְמַעַט שֶׁאֵר אִיסוּרֵי הַנָּה, וּמִיּוֹתֵר לְלַמּוֹד שְׁחַלְפִי חַלְיִפִּין מוֹתְרִים, וְלַמִּיד שְׁחַלְפִי חַלְיִפִּין אִיסוּרִים סִ"ל שְׁמִלְמַדִּים, וּמְמִילָא צְרִיךְ לְשׁוֹן "הוּא" לְמַעַט שֶׁאֵר אִיסוּרֵי הַנָּה וְאִין לוֹ פְּסוּק מִיּוֹתֵר לְמַעַט חַלְיִפִּין חַלְיִפִּין, וְכִיּוֹן דְּפִסְקִינָן תְּמִיד שֶׁאִין מִלְמַדִּין, מְמִילָא פּוֹסְקִין שְׁמוֹתֵר.

והאוסרים זה הרמב"ם והר"ן [וכן רבינו ירוחם], והב"י כתב שלא ידע טעם האוסרין.

וז"ל הרמב"ם (הלכות עבודה זרה, פרק ט, הלכה ב): כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשהו אדם אף על פי שנעבד הרי זה מותר בהנאה, לפיכך עובדי כוכבים העובדים את ההרים ואת הגבעות ואת האילנות הנטועין מתחלתן לפירות ואת המעיינות הנובעין לרבים ואת הבהמה הרי אלו מותרין בהנאה ומותר לאכול אותן הפירות שנעבדו במקום גדילתן ואותה הבהמה, ואין צריך לומר הבהמה שהוקצת לעבודת כוכבים שהיא מותרת באכילה בין שהקצוה לעובדה בין שהקצוה להקריבה הרי זו מותרת, במה דברים אמורים שאין הבהמה נאסרת בשלא עשה בה מעשה לשם עבודת כוכבים אבל עשה בה מעשה כל שהוא אסרה, כיצד כגון ששחט בה סימן לעבודת כוכבים, עשאה חליפין לעבודת כוכבים אסרה, וכן חליפין חליפין, מפני שנעשים דמי עבודת כוכבים, במה דברים אמורים בבהמת עצמו אבל אם שחט בהמת חבירו לעבודת כוכבים או החליפה לא נאסרה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה, חפר בה בורות שיחין ומערות לשם עבודת כוכבים אסרה.

וז"ל הר"ן: (דף קד ע"ג מדפי הר"ן): ואפילו חליפין חליפין נמי אסורין.

רבינו ירוחם (מולדות אדם וטוה, נתיב יז חלק ד דף קנו טור ג): ועוד שם בע"ז אף על פי שאמרו המשתחוה לב"ח לא אסרם עשאן חליפין לע"ז אסרם ואפילו חליפין חליפין.

במה שכתב הב"י שחליפין ע"ז מדרבנן, אולם הגר"א כתב שזה מן התורה, כיון דילפינן מקרא, וממילא ספק דאורייתא לחומרא.

ולא הבנתי דברי הב"י איך יתכן שזה דרבנן, הרי בגמרא ילפינן מקרא וכן אמרינן שזה בגדר שני כתובין הבאים כאחד, ואיך שייך לומר דבר כזה מה הוא רק דרבנן.

וכן חילופי שביעית אף אחד לא אמר שזה דרבנן והכל לומדים מן הפסוקים, וכן משמע בתוס' קידושין (דף נג ע"ב). וממילא סברא זו צע"ג, אולם הסברא השניה של הב"י

קדש תופס את דמיו ואסור, אף שביעית תופסת את דמיה ואסורה; אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין, אף שביעית תופסת את דמיה ויוצאה לחולין! ת"ל (סג) תִּהְיֶה, בהוייתה תהא, הא כיצד? לקח בפירות שביעית בשר - אלו ואלו מתבערין בשביעית, לקח בבשר דגים - יצא בשר נכנסו דגים, בדגים יין - יצאו דגים נכנס יין, ביין שמן - יצא יין ונכנס שמן, הא כיצד? אחרון אחרון נתפס בשביעית, ופרי עצמו אסור. ואידך? קסבר: שני כתובין הבאין כאחד מלמדין, ואיצטריך הוא למעוטינהו. ע"כ.

מן התוסי' יוצא, שלמ"ד חליפין חליפין מותרים, אם מכר ע"ז נתפס הכסף, ואם קנה בכסף הזה משהו אחר, הכסף נשאר באיסורו, ולא כשביעית, ומה שקנה בפעם שני מותר. ולמ"ד שחליפין חליפין אסורים, ג"כ הכסף הראשון נשאר באיסורו, וכן מה שקנה נתפס באיסורו, וכן הלאה. וכן אם למשל פרט הכסף, שניהם נאסרו, וכן כל מה שקונה ממנו עד עולם.

ולענין הלכה, אם קיי"ל כמ"ד חליפין חליפין אסורים או מותרים ע"י להלן מהשו"ע שהביא שני דעות, ומשמע מן המחבר שהעיקר כדעת המתירין, אולם בביאור הגר"א משמע שהעיקר כדעת המחמירין.

וז"ל השו"ע (יו"ד, סי' קמה, סעי' ט): אף על פי שבעלי חיים אינם נאסרים, אם החליף בעלי חיים בעבודת כוכבים, נאסרו. אבל חליפין חליפין, כגון שהחליף בעלי חיים בחליפין עבודת כוכבים, מותרים. ויש אוסרים גם בזה.

ביאור הגר"א (ליקוט): אבל חליפין כו'. בירושלמי (פ"ה הלכה ב) פליגי בזה ר' ישמעאל ורבנן ר"י אוסר ורבנן מתירין והלכה כרבנן אבל נראה שט"ס שם וצ"ל להיפך דאמר שם מ"ט דרבנן והיית חרם כמוהו כל שאתה יכול לקיימו ממנו ה"ז כמוהו כו' וזה טעמו של הרמב"ם (ע"ט): (יח) כגון שהחליף בע"ח. בע"ח לאו דוקא ומשום היש אוסרים נקטה: (יט) ויש כו'. כשיטתו כמ"ד דאתמר באחרונה ובלא"ה להחמיר בשל תורה דנפקא שם מקרא (דלא כהב"י ע"ש).

ירושלמי (מס' עבודה זרה, פרק ט): הכל מודין בחליפין שאסורות חליפין חליפין מהו אמר רבי חנינה מחלוקת רבי ישמעאל ורבנן רבי ישמעאל בי רבי יוסי אמר אסור ורבנן אמרי מותר רבי לעזר בר הושעיה טעמון דרבנן [דעייס, ג, כו] וְהִיִּית חָרָם כְּמֹהוּ כֹל שֶׁאֵתָּה יִכּוֹל לְקַיְיֵמוּ מִמֶּנּוּ הַרִי זֶה כְּמֹהוּ. מֵאֵי כְּדוֹן אִמְר רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן כְּמֹהוּ כְּמֹהוּ שְׁנֵי פַעְמִים עַל שֵׁם [סג, יג, יח] לֹא יִדְבֹק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחָרָם.

הסיבה למה הגר"א הופך הגרסא למה לרבנן אסור תחליפין תחליפין ולרבי ישמעאל מותר, משום שהגמרא אומרת טעמא דרבנן, ובפשטות ההמשך "מאי כדון", הוא תוספת ביאור ולא טעם לדברי רבי ישמעאל, אלא מסביר למה בלשון חָרָם כְּמֹהוּ כוּלָל גַּם חַלְיִפִּין חַלְיִפִּין מִשׁוּם שְׁנַסְמֵךְ

חוץ מעכו"ם ומשמייה ותקרובת שלה ויין שנתנסך לה, והחמירו חכמים בסתם יינם להיות דמיו אסורין כדמי יין שנתנסך לעכו"ם לפיכך עכו"ם ששכר את ישראל לעשות עמו ביין שכרו אסור.

הלכה זו וכן השוכר את החמור להביא עליו יין או ששכר ספינה להביא בה יין שכוון אסור, אם מעות נתנו לו יוליכין לים המלח, ואם נתנו לו בשכרו כסות או כלים או פירות הרי זה ישרוף אותן ויקבור האפר כדי שלא ליהנות בו.

ועוד כתב הרמב"ם (הלכות עבודה זרה, פקד ז): עבר ומכר עבודת כוכבים או אחד ממשמייה או תקרובת שלה הרי הדמים אסורין בהנאה ואסורין בכל שהן כעבודת כוכבים שנאמר והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מביא מעבודת כוכבים ומכל משמייה ותקרובתה הרי היא כמוה.

תשלום בשיק וברטיס אשראי

[ד] וכל זה אם משלמים בכסף, אבל אם משלמים בשיקים או בכרטיס אשראי, בפשטות אין מה שיכול לתפוס, לא בשביעית ולא בע"ז, ע"י בזה מנחת אשר (שביעית, עמוד נט), בשם המנחת יצחק.

בחוב ביעור תקרובת ע"ז

[ה] רמב"ם (הלכות עבודה זרה, פקד ז, הלכה ט): מצות עשה היא לאבד עבודת כוכבים ומשמייה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אַבְדָּ תֵּאֲבֹדוּן אֶת־כָּל־הַמְּקוֹמוֹת וְנִאֲמַר כִּי־אִם־כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם וְגו', ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו, אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד כל עבודת כוכבים שבו, שנאמר וְאֲבַדְתֶּם אֶת־שְׁמֵם מִן־הַמְּקוֹם הַהוּא, בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריה ואי אתה מצווה לרדוף אחריהן בחוץ לארץ.

הלכה ב עבודת כוכבים ומשמייה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר וְלֹא־תִבְיֵא תוֹעֵבָה אֶל־בְּיַתְדְּךָ וְכֹל הַנִּהְנֶה בְּאֶחָד מִכָּל אֵלֹהֵי לֹקָה שְׂתִים, אחת משום וְלֹא־תִבְיֵא, ואחת משום וְלֹא־יִדְבַק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֲרָם.

הנה הרמב"ם בהל' א' כתב שמצוות ביעור ע"ז הוא ע"ז ומשמייה וכל הנעשה בשבילה, ובפשטות זה כולל גם תקרובת ע"ז.

אולם בהל' ב' פירט ע"ז ומשמייה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה.

ולכאורה למה לא הזכיר תקרובת בהל' א' בענין חיוב ביעור ע"ז. ונראה שלא שייך לדייק מזה שתקרובת אינה בכלל חיוב ביעור, שזה כולל במה שכתב וכל הנעשה בשבילה, אלא בענין לאו של לא תביא ולא ידבק, הדגיש

מכח הגמרא דאין מלמדין יש בו מקום, וצריך לעיין מה סברת הרמב"ם, והגר"א כתב ג' סיבות לאסור, א' משום הירושלמי, לגרסתו. ב', משום שזה לישראל בתרא. ג' משום שזה איסור תורה.

וראיתי במאירי שהסביר שיטה זו שלא חושש לטעם של אין מלמדין, כמו שהקשה הבי"י על הרמב"ם שאוסר. וז"ל (צ"ח הנמירה, מסכת עבודה זרה, דף נד ע"ג): אף על פי שאמרו המשתחוה לבעל חיים לא נאסר להדיוט עשאן חליפין לע"ז נאסרו כיצד היתה לו לישראל ע"ז והחליפה לגוי נאסרה ואפילו חליפי חליפין אסורין ר"ל אם חזר והחליף בהמה או בדמים או בדבר אחר וכן כתבו גדולי המחברים וגדולי הדורות שלפנינו פסקו שחלפי חליפין מותרין ומביאים ראייה ממה שנאמר כאן שהסובר שחלפי חליפין אסורין יש לו לומר ששני כתובין הבאים כאחד מלמדין ובכל התלמוד אנו נמשכין לומר שאין מלמדין ואין זו ראייה שהרי אינו אלא כעין משא ומתן ודרך מחקר ומ"מ פשוט לנו בע"ז והיית חרם כמהו כל שאתה מהיה ממנו הרי הוא כמהו.

ואולי כוונתו, שהגמרא לוקחת רק לדוגמא שזה מחלוקת בין שני השיטות, אבל ניתן לפרש גם דרך אחרת, למשל, הרי מה שאמרינן בגמרא שזה שני כתובים הבאים כאחד, מתקשין מאוד התוס', הרי שני הדינים לא דומין, שבשביעית הכסף השני יוצא והשלישי נתפס, ואילו בע"ז השני נשאר, והשלישי למ"ד אסור הוא אסור ולמ"ד שהוא מותר הוא מותר, ולא דמי לשביעית.

וא"כ ניתן לפרש שגם למ"ד שני פסוקים הבאים כאחד אין מלמדים, כאן לא נחשבו כשני פסוקים וממילא היינו למדים על שאר איסורי הנאה שתחליפין אסורים וצריך "הוא" למעט שאר איסורי הנאה וממילא אין לנו לימוד בע"ז שחליפי חליפין מותרים.

שו"ר תירוץ זה ממש בליקוטי הגר"א על הרמב"ם (הוצא ברמב"ם פנקה, פ"ח בהל' ע"ז הל' ט), וברוך שכוונתי.

חליפי ע"ז שייך גם בחליפי תקרובת

[ג] דין חליפי ע"ז שייך גם בתקרובת כמבואר בתוספתא קידושין שהובאה בתוס' ב"ק (דף עג ע"ג)

וז"ל התוספתא (מסכת קידושין, פקד ז, הלכה ט): המקדש ביין נסך ובע"ז בעיר הנדחת ויושביה בעורות לבובין באשירה ובפירותה בבימוס ומה שעליו במרקוליס ומה שעליו ובכל דבר שחל עליו איסור ע"ז כולן אף על פי שמכרן וקידש בדמיהן אינה מקודשת.

וכך נפסק ברמב"ם (הלכות מאלות אסורות, פקד יג, הלכה טו): כבר ביארנו שכל דבר שהוא אסור בהנייה אם עבר ומכרו דמיו מותרין

כסף של מסרקה פאה

[ז]

פאניט שסרקה פאה של חברתה תמורת כסף, לכאורה נאסר הכסף בהנאה מדרבנן, כמ"ש במשנה (עבודה זרה, דף סג ע"ב): השוכר את הפועל לעשות עמו ביין נסך - שכרו אסור, ונפסק בשו"ע (סי' קלג סעי' א) ע"י לעיל. ורק בסתם יינם מקילין אבל ביין נסך ממש אסור, ובפשטות וה"ה בשאר תקרובת ע"ז.

וכן משמע בתוס' (מס' עבודה זרה, דף סג ע"ב): דוקא בשנים אלו החמירו יין נסך ושביעית לפי שתופסין דמיהן ראוי לקנוס בשכר דהוי קצת כעין דמים אבל בשאר איסורי הנאה שאין תופסין דמיהם מסתבר דלא קנסו. ע"כ. ומשמע שבכל איסורים שתופס את דמיהן נאסר וזה כולל גם תקרובת ע"ז גם מה שלא יין נסך.

אולם הרמב"ם הזכיר רק יין נסך וסתם יינם (הלכות מאלות אסורות, פרק יג, הלכה טו): כבר ביארנו שכל דבר שהוא אסור בהנייה אם עבר ומכרו דמיו מותרין חוץ מעכו"ם ומשמישה ותקרובת שלה ויין שנתנסך לה, והחמירו חכמים בסתם יינם להיות דמיו אסורין כדמי יין שנתנסך לעכו"ם [כאן ההפסק ברמב"ם פרנקל] לפיכך עכו"ם ששכר את ישראל לעשות עמו ביין שכרו אסור. [ברמב"ם פרנקל אין כאן הפסק].

הלכה זו וכן השוכר את החמור להביא עליו יין או שכר ספינה להביא בה יין שכרן אסור, אם מעות נתנו לו וליכין לים המלח, ואם נתנו לו בשכרו כסות או כלים או פירות הרי זה ישרוף אותן ויקבור האפר כדי שלא ליהנות בו.

אולם שכר פועל שעשה לע"ז אסור רק מדרבנן. כמ"ש בעבודה זרה (דף סג ע"ב) א"ר אבהו א"ר יוחנן: קנס הוא שקנסו חכמים בחמרין וביין נסך.

וממילא יש לומר, שאם קנה מן הכסף דבר, זה בפלוגתא אם חליפי חליפין אסורין, ממילא בדרבנן יש להקל, וממילא אם בעלה של הפאניט קנה שופר בכסף שקיבלה תמורת הסירוק הוא רק ספק דרבנן, ויש להקל.

שאלה בענין חליפי ע"ז

[ה]

מעשה באשה שנתנה פאה של שער אמיתי לחנות בלי תשלום כעת, והתנאי היה, שאם המוכרת תצליח למכור הפאה, אז מי שנתנה הפאה למוכרת, אם הנותנת תקנה אח"כ פאה אחרת, היא תקבל זכות להוריד את המחיר לפי מה שקבעו מראש.

ואח"כ מכרה המוכרת את הפאה הראשונה, ואח"כ קנתה הנותנת מן המוכרת פאה סיניטטית שאין עליה חשש ע"ז מפני שנתנו למעבדה לבדיקת שעטנז, והמוכרת הוזילה את המחיר לפי מה שקבעו בעיקבות שנתנה מקודם את הפאה הראשונה.

במיוחד תקרובת משום שעל זה יש חולקים, ע"י רמב"ן (פסי אמנות, קג) שהשיג על הרמב"ם בזה, שאין זה שני לוויין, וכן בסמ"ג (לאוין, מה) משמע שתקרובת אינו עובר משום שני לאוין, משום זה הוצרך להדגיש במיוחד שכן חייב משום שני לאוין.

וכ"ש לפי הגרסא שהובאה ברמב"ם פרנקל שבה' ב' גורס עבודת כוכבים **עצמה** ומשמישה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה. וא"כ רואים שבה' ב' בא הרמב"ם לפרט יותר הדברים וממילא הוסיף לשון ותקרובת שלה, אבל בה' א' שהשמיט לשון עצמה, מדבר בלשון יותר כולל וממילא השמיט גם לשון תקרובת וזה נכלל במה שכתב וכל הנעשה בשבילה.

וזה דלא כהקהילת יעקב (נ"ק ס"ג) שרצה לדייק מן הרמב"ם שבענין חיוב ביעור לא נכלל תקרובת ע"ז.

ישם הביא רש"י שגם ביין נסך יש חיוב ביעור ע"ז, וז"ל רש"י (עבודה זרה, דף סד ע"ב): רבנן הוא - דלא איכפת להו אי רוצה בקיומן אבל יין נסך דאסור להיות רוצה בקיומן דישאל מצוה לבטל עבודת כוכבים ותשמישה אימר לך דאסור.

וכך הוא ברמב"ם שיש חיוב ביעור בתקרובת ע"ז, וז"ל הרמב"ם (הלכות עבודה זרה, פרק ט, הלכה ו): כיצד מאבד עבודת כוכבים ושאר דברים האסורים בגללה כגון משמישה ותקרובת שלה שוחק וזורה לרוח או שורף ומטיל לים המלח.

המקור של הרמב"ם שיש לאו דלא ידבק בתקרובת הביא ברמב"ם פרנקל מן הגמרא בעבודה זרה (דף לד ע"ב): אמר רב אחדבוי אמר רב: המקדש בפרש שור הנסקל - מקודשת, בפרש עגלי עבודת כוכבים - אינה מקודשת. איבעית אימא: סברא, ואב"א: קרא. איבעית אימא סברא, גבי עגלי עבודת כוכבים ניהא ליה בנפחיה, אבל גבי שור הנסקל לא ניהא ליה בנפחיה. איבעית אימא קרא, כתיב הכא (דברים, יג, יח) לא ידבק בידך מאומה, וכתיב התם (שמות, כא, כח) סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו, בשורו אסור, הא פרשו מותרת.

ישם מדובר בתקרובת ע"ז, ע"י רש"י במשנה.

וכן מובא בירושלמי (עבודה זרה, פרק ה, הלכה יג): יין נסך וע"ז ועורות לבובין על שם [דברים יג, יח] ולא ידבק בידך מאומה מן התחם.

דיני כסף מוכרת פאות

[ו]

לפי מה שכתבנו, יוצא, שפאניט שמכרה פאה של הודו, וקיבלה כסף מזומן, ונתנה הכסף לבעלה והוא קנה שופר, והוציא הציבור ידי חובתן בראש השנה, לפי דעת המחבר שפסק שחליפי חליפין מותרים, יוצאים ידי חובתן. ולפי הגר"א שפסק שחליפי חליפין אסורים, לא יוצאים ידי חובתן, ולפי הגר"א זה מדאורייתא, ויש להחמיר בדאורייתא.

וז"ל השו"ב (יו"ד סימן קמ"ד): דמי עבודת כוכבים ביד ישראל שמכרה, אסורים. אבל אם מכרה עובד כוכבים, אפילו מכרה כדי לעבדה, הדמים מותרים.

וממילא אמר רבינו אלחנן, שהכסף שהגוי הראשון נתן לישראל, לא היה מקום להתפס, שהרי הע"ז כבר לא קיים והכסף שקיבל מן הגוי השני, הרי לא נתפס.

אולם במקרה שהישראל מכר את הע"ז לישראל, והישראל מכר לגוי או לישראל, שהכסף שקיבל נתפס בע"ז, ואם אח"כ שילם הישראל הקונה הראשון למוכר, אולי למ"ד חליפי חליפין אסורים, היינו שמחשבים הכסף של תחליפי ע"ז כאילו זה ע"ז להמשיך להתפס, ממילא נחשב כאילו הכסף שקיבל הישראל הראשון מן הישראל השני, שנחשב כאילו הע"ז קיים, ונמצא ברשות הישראל הקונה הראשון, וא"כ כשהישראל הראשון משלם החוב למוכר, נתפס הכסף.

אולם יש לומר צד שני, שמה שמשלם הישראל הקונה הראשון למוכר, זה לא תמורת הכסף שקיבל, אלא תמורת הע"ז שכבר מכר, והרי זה נקרה שכבר לא קיים אצלו, ולא יכול לחול כעת על הנתינת הכסף שנותן למוכר, ומה שהכסף שקיבל מן הקונה השני נתפס, אין הכוונה שזה כאילו הע"ז עצמה, אלא איסור הע"ז ניתפס על הכסף, אבל הכסף הוא לא הע"ז עצמה, ומה שמשלמים הוא בגלל הע"ז ולא בגלל הכסף שקיבל.

ואף במקום שהיה תנאי שלא מחויב לשלם רק אם מוכר את הע"ז וקיבל כסף, מ"מ תנאי זה ענין אחר ועיקר מה שמשלם הוא תמורת הע"ז עצמה וזה כבר לא קיים.

ונראה יותר כצד השני.

וצריך לדעת שכל מה שיש מקום לדון זה רק לרבינו אלחנן, דאילו לר"י בוודאי מותר כיון שהיה חוב ולא שילם תיכף, ולא נתפס הכסף.

להלכה אם כדעת רבינו אלחנן וכך דעת הרמב"ן או כדעת הר"י יש סתירה בשו"ע, שבס"י קלי"ב פסק כדעת הר"י, ובס"י תקמ"ד פסק כדעת רבינו אלחנן.

ס"י קל"ב: (סעיף 6): עובד כוכבים שנגע ביין שלנו, אף על פי שאסור בהנאה, מותר ליקח דמיו מאותו העובד כוכבים שאסרו, או אותו העובד כוכבים ימכרנו ויתן דמיו לישראל; ואם מכרו הישראל לעובד כוכבים אחר, אם נתן לו המעות קודם שיתן לו הישראל היין, המעות אסורים בהנאה. ואם לקח העובד כוכבים היין תחלה, ואחר כך נתן המעות לישראל, יש מי שאומר שאף על פי שלבעל היין שמכרו אסורים בהנאה, לאחרים מותרים.

ס"י קמ"ד: (סעיף 3): יש אומרים שאם ביד ישראל יין נסך ועבודת כוכבים, ומכרם לעובד כוכבים בהקפה (פירוש בהמתנה), ומכרם העובד כוכבים לאחר קודם שיפרע לזה הישראל, הדמים מותרים בדיעבד.

ועכשיו השאלה האם יש חשש של תחליפי תחליפי ע"ז על הפאה הסינטטית, לדעות שחליפי תחליפין אסור.

ולפני שאנו דנים על זה יש ספק ספיקא להתיר, ספק אחד, דעות שס"ל שחליפי חליפין מותרים. ספק שני אולי המוכרת שמכרה הפאה הראשונה, קיבלה הכסף בשיק או בכרטיס אשראי, שאין מה שיתפוס בכסף.

אולם נניח שבודאי קיבלה הכסף במזומן, מה הדין.

ועי' בתוס' (עבודה זרה, דף ס"ג ע"ג): יאות הן עבדין - דכיון דבההיא שעתא לא הוו הנך בעין לא חליפין ניהו ולא חייל עליהו קדושת שביעית ולפי זה אפילו בשביעית עצמה היו יכולין לפרוע אם כבר אכלו פירות שביעית והיה דאמרינן בלולב הגזול (סוכה דף ל"ט). דמבליע דמי אתרוג בלולב ה"ה בלא הבלעה אם היה עם הארץ רוצה להקיף עד שיכלה האתרוג ולא היה כאן דמי שביעית ומכאן דקדק **הרב רבי אלחנן** הלכה למעשה שאם יש ביד ישראל יין נסך ועבודת כוכבים ודברים האסורים ומכרן לעובד כוכבים בהקפה ומכרם העובד כוכבים לאחר קודם שיתן לזה הישראל הדמים שהדמים מותרין בדיעבד ואף על פי שהאיסור עדיין ישנו בעולם ועוד הוסיף **רבינו יצחק שאפי'** לא מכרם העובד כוכבים אלא כיון שמשכרם אצלו קודם שיתן הדמים דק"ל (לקמן דף ע"א ע"ב) משיכת עובד כוכבים קונה והוי כמו בא עליה ואח"כ נתן דאתגנה מותר כיון שלא היה ברשותה בשעת הביאה וה"נ לא היתה עבודת כוכבים ברשותו בשעת פריעת המעות.

דברי רבינו אלחנן הובאו בשו"ע ס"י קמ"ד (ס"ג), ודברי ר"י בס"י קל"ב.

הרמב"ן פסק כרבינו אלחנן, והרא"ש כדברי הר"י.

הנה רבינו אלחנן כתב, שאם ישראל מכר ע"ז לגוי ועדיין לא קיבל הכסף, ואח"כ מכר הגוי את הע"ז לגוי אחר, ואח"כ שילם הגוי הראשון את החוב לישראל, לא נאסר הכסף, משום שכבר הע"ז לא ברשות המוכר הראשון.

ואילו עדיין לא מכר את הע"ז לגוי אחר, ושילם הגוי הראשון הכסף כן נאסר, ואילו הר"י מקיל יותר, שגם כשעדיין הע"ז נמצא ביד הגוי הראשון, לא נאסר הכסף, ורש"י כתב שההיתר ברבי ינאי הוא רק כשנאכל הפירות וכאן כנראה בודאי כל זמן שנמצא הע"ז ביד הגוי הראשון, ושילם הגוי הראשון, נאסר הכסף.

אולם השאלה היא מה הדין במעשה של רבינו אלחנן, אם לא מדובר בישראל שמכר ע"ז לגוי אלא מכר לישראל, והישראל מכר לגוי, ואח"כ שילם הישראל הקונה לישראל המוכר, אם נאסר הכסף, שכאן לא לגמרי דומה למקרה של רבינו אלחנן, שבמקרה של רבינו אלחנן, שמכר הע"ז לגוי, אז הגוי שמכר אח"כ לגוי, אין הכסף נתפס, שרק ישראל שמכר ע"ז לגוי נתפס הכסף אבל לא גוי שמכר ע"ז לגוי.

שילם, אבל אם לא היה חוב כלל רק מקודם משך האיסור ואח"כ תיכף שילם, בוודאי נאסר, כ"כ החת"ס.

וז"ל החת"ס (עמוד זרע, דף ע"ג ס"ג): והוסיף הר"י קולא אחרת דאפי' האיסור עדיין ברשות המקבל רק כיון שיצא מרשות המוכר טרם שימשך ההיתר לא נעשה חליפי' ודע כי לא עלה על הדעת דכשמחליפי' זה בזה וזה מושך האיסור קודם שוב אין ההיתר נעשה חליפיו ישתקע הדבר דא"כ תיקשי אתרוג מ"ט לא יקנה החבר האתרוג וימשוך תחלה האתרוג וכמדומה לי שלכך נתכוון הרמב"ן וכ' שהרי רוב מקח וממכר כך הוא שתחלה לוקח הפירו' ואח"כ נותן המעו' וכן מבואר במס' שבועות מ"ח ע"א וע"ש תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' אלא בוודאי כל שזה עומד וחליפיו בידו אסור אפי' ימשוך האיסור תחלה ולא מיירי אלא במקיפו ולאחר שעה יביא חליפיו דכיון שקודם שזה פורע כבר לקח זה היי"נ תו לא נעשה חליפיו והתם באתרוג אין הע"ה רוצה להקיף אפי' לשעה קלה ומש"ה כי הקשה רמב"ן אשיטה זו מהשוכר הפועל מ"ט שכרו אסור גזירה אטו דמי יי"נ הא בדמי יי"נ גופי' אשכחן התיירא להר"י והסביר הר"ן הקושי' דקיי"ל ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והוה אשראי ושכירתו הוה כמקיף משו"ה הוקשה לרמב"ן.

כוונת החת"ס בראייה מאתרוג, הוא מן הגמרא סוכה (דף ע"ג ע"ב) במשנה: הלוקח לולב מחבירו בשביעית - נותן לו אתרוג במתנה, לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית.

ובגמרא: לא רצה ליתן לו במתנה מהו? - אמר רב הונא: מבליע ליה דמי אתרוג בלולב. - וליתיב ליה בהדיא! - לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ.

וכאן השאלה, אם כשמשך פירוש שביעית ואח"כ שילם לא חל הקדושה, מה צריך לחפש עצות איך לא יתפסו הקדושה על המעות הרי יכול לשלם תיכף אחר שלקח האתרוג, אלא ודאי שזה כן נתפס.

ובאמת תוסי' בעצמו רמזו בזה, שתוסי' שם כתבו שגם לרבינו אלחנן היה אפשר לעשות שלא יתפוס דמי האתרוג בקדושת שביעית כשמכר בהקפה והוא משלם רק אחר שנאכל האתרוג, רק לא רצו לאוקים במקרה הזה, והיינו שסתם מוכר אינו מכוון לחכות לתשלום עד אחרי כילוי האתרוג, אולם שיחכה לשלם עד אחרי שלקח האתרוג, זה דרך רגיל של מכירה ולא נקרא אוקימתא, וא"כ דרך כזה למה לא יכול לעשות אלא ודאי שבזה לכו"ע נתפס הדמים בקדושת שביעית של האתרוג.

ובאמת כך מבואר בר"ן בשיטת הר"י, שרק אם מכר בהקפה ואח"כ שילם לא נתפס, אבל אם לא מכר בהקפה, רק ששילם תיכף אחר המשיכה, נתפס הכסף.

וז"ל הר"ן (על הר"י, עמוד זרע דף ע"ג ע"ב): ומדאמרין יאות הן עבדין וכנגדן באתנן מותר דקדקו רבותינו הצרפתים ז"ל שאם היה יי"נ ועבודת כוכבים ביד ישראל ועבר ומכרן בהקפה הדמים מותרין דעובד כוכבים משעת משיכה קני להו

(הגר"א בסי' תקל"ב פסק כדעת הרמב"ן ורבינו אלחנן. ובחזו"א (שביעית ס"י י, ס"ק יג, ד"ה נמש"כ דהקפה) כתב בדמוכר בהקפה יש להקל כדעת התוס', היינו הר"י, משום דשביעית בזה"ז דרבנן. ונשמע דלענין ע"ז שהוא דאורייתא יש להחמיר כדעת רבינו אלחנן והרמב"ן).

ובש"ך (ס"י קל"ג) פסק להחמיר, אבל בהפסד מרובה פסק להקל.

וכן כל הנושא הוא רק למ"ד שחליפי חליפין אסורים, דאילו למ"ד שחליפי חליפין מותרין, לא שייך לאסור, דאף אם נחשוב שהע"ז נחשב כאילו נמצא ביד המוכר הראשון, בגלל שנתפס הכסף והוא משלם מכח זה למוכר, אבל הרי זה לכל היותר חליפי חליפין ולא נאסר לדעה זו.

עכ"פ במעשה הזה יש לכל הפחות שני צדדים להתיר, אחד, שיי"א שחליפי חליפין מותרים, שנית, לדעת הר"י החולק על רבינו אלחנן, וסי"ל שאם נתנו באשראי מותר, וכן יש צד שמכרה בכרטיס אשראי, וכן יש צד שבכל אופן מותר משום שלא נחשב חליפין כאילו הוא אותו כסף.

בביאור המחלוקת בין רבינו אלחנן והר"י בענין משך ואח"כ שילם

[ט] הנה דעת רבינו אלחנן בתוס' (ע"ג, דף ע"ג ע"ב, ד"ה י"א) שאם יהודי מכר ע"ז לגוי ועדיין לא שילם הגוי ואח"כ מכר הגוי את הע"ז לגוי אחר, ושוב שילם הגוי ליהודי, לא נתפס הכסף בתחליפי ע"ז, משום שנחשב כאילו שהע"ז כבר לא נמצא בעולם, אולם אם עדיין לא מכר הגוי את הע"ז ואז שילם ליהודי, נתפס הכסף, וזה דומה לשביעית אילו רבי ינאי היה משלם החוב כשעדיין הפירות קיימים, וזה אינו דומה לביאת זונה ושילם תיכף האתנן, שאם חסר משיכה, לא נתפס האתנן, ששם הביאה כבר לא קיימת.

והר"י חולק וסי"ל שאפילו אם עדיין לא מכר הגוי הע"ז, ושילם הגוי הכסף, לא נתפס הכסף, שמספיק שכבר יצא הע"ז לרשות הגוי, ואח"כ הגוי שילם, לא נתפס הכסף, כיון שמשכה קונה אבל הכסף עצמו לא נקנה ליהודי, רק התחייבות, ממילא לא נתפס הכסף, [ואילו משיכה בגוי לא היתה קונה, וא"כ הע"ז נקנה לגוי רק בשעת ששילם וא"כ תשלום הכסף בא בבת אחת עם קנין הע"ז ובה נתפס הכסף].

צימצום בהיתר הר"י

[י] אולם הוסיף החתם סופר (נ"א ל"ג) שמה שכתב הר"י שאם משך הקונה ואח"כ שילם לא נאסר הכסף זה רק אם מקודם היה חוב לזמן ואח"כ

אם בא עליה ותיכף נתן האתנון, שאם מחוסר משיכת האתנון בשעת ביאה לא נתפס האתנון, אף שהכל זה אחר זה תיכף, משא"כ כאן כן נתפס, כל זמן שלא מכר בהקפה, כל זמן שזה תיכף זה אחר זה.

ואפשר לומר החילוק, שגם אם מכר והקונה משך, כל זמן שלא שילם, יכול המוכר לחזור בו, מכיון שלא מכר לו בהקפה, וזה כמו מי שכן מכר בהקפה, אבל הוא עיילי ונפקי אזוזי שלא קנה במשיכה, וכ"ש כשלא מכר בהקפה, שתמא דמילתא מקפיד שישלם תיכף.

בבא מציעא (דף ע"ט ע"ב): אמר רבא: האי מאן דזבין מידי לחבריה וקא עייל ונפיק אזוזי - לא קני, לא קא עייל ונפיק אזוזי - קני.

אבל בזונה שבא עליה, אם מעות לא קונים, רק המשיכה, אף שהכל בא זה אחר זה תיכף, לא שייך לומר שנתנה המעות (הביאה) רק בתנאי שיתן האתנון תיכף, כי הביאה נעשה ואין להחזיר, וממילא לא נתפס האתנון, כי בשעת הביאה לא קונים ואח"כ כבר אין ביאה, אבל אם למשל נתן מעות של קדושת שביעית וזה לא קנה או אפילו אם נאמר שקנה ותיכף נתן פירות נתפס הפירות בקדושת שביעית.

וההיא שעתא אף על גב דמשתעבד כיון דלא מיחד שיעבודיה לא מיתסר כדמוכחא הא דבי רבי ינאי וכי פרע ליה בחר הכי לא מתפסי דמי ולא מיבעי אי ליתיה ליינ נסך בעולם דהיינו פירי דבי ר' ינאי אלא אפי' איתיה ברשות עובד כוכבים מותר כיון דבשעתא דיהיב ליה דמי לאו דישאל הוא וראיה לדבר מדמקשינן גבי הבעלי לי בטלה זה והא מיחסרא משיכה אלמא אף על פי שישנו לטלה זה בעולם כיון דבשעת ביאה ליתיה ברשות זונה לא מיתפס באתנון ויין נסך נמי אף על פי שישנו בעולם כיון שבשעה שהעובד כוכבים פורע דמיו לישאל ליתיה ברשות ישראל לא מתפסי דמיו באיסור דידיה.

ועי' בחזו"א (שביעית סי' יד, ס"ק ה, ד"ס והא דמשך) דמשמע דלדעת הר"י דאם הקיף ואח"כ שילם אינו נתפס ובכל זאת אם שילם מיד נתפס, שכן מבואר בירושלמי (פ"ח הל' ב), מה שאם שילם מיד אחרי המשיכה נתפס הדמים, הוא חומרא מדרבנן שנחשב כאילו משלם דמי שביעית.

אולם מן החת"ס משמע שזה מעיקר הדין.

אולם צריך לדחוק השו"ע, סי' קל"ב הנ"ל שמתיר רק אם מכר בהקפה.

ולפי"ז יוצא, שגם הר"י שמתיר כשהקיף, אבל לא כששילם תיכף, צריך לחלק בין זה לזונה (ע"ז דף ע"ט ע"ב), ששם

דחיית נסיון ההיתרים על פאות מהודו

המנוסכים הוי ליה מים ביין דבטלי כדאיתא בסוף ע"ז (דף ע"ט ע"ב). [קטע זה לא נמצא בדפוסים הרגילים, רק בטור שירת דבורה הכניסו ע"פ דפוסים קדומים].

וכתב על זה ה"ב ח"ה (ס"ט): בספרי הדפוס הראשונים דבית יוסף כתוב וזה לשונו ואני תמה דהא חזינן הני גוים דמנסכין יין ולחם אונים הוא להם והוא עצמה של ע"ז וי"ל דמ"מ לא מיקרי ההיא נסך כיון דלא שפכי ליה קמי ע"ז בדרך ניסוך פנים וכו' ועי"ש בב"י ולפעד"נ דאין צורך לחלק בכך אלא אם תמצי לומר דמנסכין ושפכין ליה קמי ע"ז בדרך ניסוך פנים מכל מקום כיון דקיימא לן דגוים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודה זרה נינהו אלא מנהג אבותיהם בידיהם א"כ מה שמנסכין יין לע"ז אין קרוי ניסוך כלל כיון דקרינן בהו שאינן יודעין בטיב ע"ז ומשמשיה דמהאי טעמא נמי אין רגילין לנסך לע"ז כלומר אין רגילין לנסך תמיד אלא לפעמים ודוק ועיין במ"ש ב"י על שם הרשב"א גייס סימן קכ"ט (עמ' תקנ"ג ד"ה כל).

קטע זה של הב"ח, הובא גם ב"ש"ך (סי' קנ"ג ס"ק ט): בזמן הזה כו'. כתב הב"ח דאפי' שפכי ליה קמי עבודת כוכבים בדרך ניסוך פנים מ"מ כיון דקיי"ל דעובדי כוכבים שבח"ל לאו עובדי עבודת כוכבי' הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן [מלין דף יג ע"ב] אם כן מה שמנסכין יין לעבודת כוכבים אין קרוי ניסוך

[יא]

(א) נסיון היתר ע"פ הב"ח

השטטה בטור **הרגיל** מחמת צנזורה הגיע לידי טעות חמורה להתיר תקרובת ע"ז

ביאור הב"י בדבר רש"י שהתיר סתם יינם בהנאה משום שאין דרך גוים בזמננו לנסך.

בית יוסף (יו"ד סימן קנ"ג): אני תמה על דברי רשב"ם בשם רש"י היאך כתבו דגוים בזמן הזה אין רגילים לנסך לע"ז דהא חזינן הני גוים דמנסכו יין ולחם אונים היא להם והיא עיצומה של ע"ז ויש לומר מכל מקום לא מיקרי ההיא נסך כיון דלא שפכי ליה קמי ע"ז בדרך ניסוך פנים אלא שהגלח מקריבו קמי ע"ז ואחר כך שותהו נהי דמיתסר משום תקרובת ע"ז מכל מקום לא מיקריא ההיא עבודה ניסוך ומיהו הני יונים דחזינן להו דלא שתו חמרא עד דאתי גלח וזורק עליו מים טמאים ומתערבים המים טמאים עם היין היה נראה שזריקת המים שזורקים בו הוי ניסוך והרי מים שנתנסכו לע"ז מעורבים ביין אלא דכיון דאינם מנסכים היין לשפכו לפני ע"ז כדארמן ואי אתה בא לאסור את היין אלא מחמת שנתערבו בו מים

וכמו שהביי כתב שאין בו משום ניסוך משום שאין מנסכין לפני העיז ממש, אלא הגלח שותיהו, אבל כתב מפורש שיש בו משום תקרובת ואסור בהנאה, ורק הגזירה של סתם יינם אסור רק כשיש ניסוך ממש אבל במקום שלא מנסכין ממש, לא נאסר סתם יינם בהנאה, ועל זה הוסיף הבי"ח, שגם אם מנסכין ממש לפני העיז, בזמנו שאין בקיאין בטיב עיז, ולא עושים רק לפרקים, אין בו משום ניסוך הרגיל שבגללו אסור סתם יינם, אבל לא חולק על הביי שמ"מ יש בו משום תקרובת, ומה שאין בו משום ניסוך, מהני, שסתם יינם מותר בהנאה, ולכן בכל הלכות תקרובת עיז לא כתב לא הש"ך ולא הבי"ח ולא שום אדם בעולם שלא נוהג בזמה"ז, אדרבה, כתבו מפורש שאסור בהנאה, וגם יין נסך שנסכו ממש אסור בהנאה, עיי' בש"ך (י"ד ס"י קנ"ד ס"ק ט).

וכן דעת הראב"ד (השגות ר"ש פ"ק י"ב מהמ"ב) דאינו אוסר בהנאה אלא אם כן ישכשך.

ובזונת הבי"ח שהוסיף שאינם עובדי עבודת כוכבים אלא מנהג אבותיהם בידיהם, זה הסיבה למה אין אדוקין כ"כ וממילא עושים רק לפרקים וממילא אין זה הניסוך שבגלל זה אסור סתם יינם, אבל ודאי כשמנסכין גם לפרקים זה נאסר מדין תקרובת.

וענין לא עובדי כוכבים ניהו אלא מנהג אבותיהן בידיהם, הוזכר בגמרא^[*] רק לענין שסתם גויי ששחט הוא נבילה ולא תקרובת עיז ולא חוששין מן הסתם שעשה לשם עיז, אבל אם באמת שוחט לעיז בודאי נאסר, וכ"ש בהודו שבאמת הם אדוקין בעיז כל ימיהן.

וכן מבואר ברמ"א שיש נסך ממש אסור בהנאה בזמנו (י"ד סימן קנ"ג ס"ב): כשם שאסור למכור סתם יינם ולהינות בו, כך אסור להשתכר בו. לפיכך ישראל שנשכר לעובד כוכבים לעשות לו מלאכה, אפילו בסתם יינם, או שהשכיר לו חמורו או ספינתו להוליכו בו או מרתיפו להניחו בו, שכרו אסור בהנאה. ואם נטל ממנו מעות בשכרו, שוחק וזורה לרוח או מטיל לים. נתן לו פירות, יוליכם לים המלח או ישרפם ויקבור העפר בבית הקברות. אפילו לקח בשכרו קרקע או בהמה שאינם נאסרים בהשתחוה להם ועבדן, החמירו בהם לאסרם בהנאה. הגה: ועיין לעיל סימן קנ"ג דבזמן הזה מקילין לענין היתר הנאה מסתם יינם, ולכן אין להחמיר באלו הדינים רק ביין נסך גמור.

ובזה יורד אחד מן ההתירים התמוהין ביותר להתיר פאות של תקרובת עיז, ולומר שבזמנו לא נוהג כלל דיני תקרובת עיז, כנגד כל הראשונים והשו"ע. רק שיש לימוד זכות קצת שלא היה לפניהם הטור שירת דבורה, וחשב

כיון דקרינן בהו שאין יודעי' בטיב עבודת כוכבים ומשתמשים דמה"ט נמי אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים כלומר אין רגילין לנסך תמיד אלא לפעמים עכ"ל וע"ל סימן קנ"ח ס"ק ד'.

ישמעתי מי שרוצה ללמוד מדברי הבי"ח שבזמנו לא נוהג כלל דין תקרובת עיז כיון שאין בקיאין בטיב עיז שרק מנהג אבותיהם בידיהם.

אולם הדבר תמוה ביותר שהרי בסי' קלי"ט הביא הש"ך כל דיני תקרובת עיז וגם בשם הבי"ח, וכן כל השו"ע שם וכן באו"ח (ס"ה מקפ"ו) כתוב שבשופר של תקרובת עיז אינו יוצא משום דכתותי מכתת שיעוריה, ולא כתב אדם מעולם שלא נוהג בזמה"ז.

שו"ע או"ח (סימן תקפ"ו סעיף ד): שופר של תקרובת עבודת כוכבים, אפי' היה של עובד כוכבים, שתקע בו, לא יצא משום דאינה בטלה עולמית.

שו"ע יו"ד (סימן קנ"ט): עבודת כוכבים של ישראל אין לה בטול, אבל של עובד כוכבים ותשמישיה ונוייה, יש להם ביטול. ותקרובתה, אין לה ביטול.

איזהו נוי ואיזהו תקרובת, נוי כגון שמדליק לפניה נרות או שטח לפניה בגדים וכלים נאים לנוי. ותקרובת, כל שכיוצא בו קרב על גבי מזבח, כמו כל מיני מאכל, כגון בשר, שמנים וסלתות, מים ומלח, אם הניחו לפניה לשם תקרובת, נאסר מיד. אבל דבר שאין מקריבין ממנו בפנים, אינו נאסר אלא א"כ עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת, והוא דרך לעבדה באותו דבר, אף על פי שאין דרך לעבדה בזה הענין. כיצד, עבודת כוכבים שעובדים אותה שמקשקשים לפניה במקל ושיבר מקל לפניה, נאסר, מפני ששבירת המקל דומה לזביחה. אבל אם אין עובדים אותה במקל כלל, ושיבר מקל לפניה, אינו חייב ולא נאסר. ואם עבדה בקשקוש מקלו, והוא דרך עבודתה חייב ולא נאסר. וכן בכל דבר שעבדה כדרך עבודתה, בין אם הוא דרך כבוד או דרך בזיון, ואינו כעין פנים, חייב ולא נאסר. אבל אם לא עבדה במקל כדרך עבודתה, אלא זרקו לפניה, אינו חייב ולא נאסר.

ש"ך (יורה דעה סימן קנ"ג ס"א): ותקרובת כו'. וכבי' דלהרמב"ם אם נמצא במקום עבודתה הכל אסור אפילו אינו קרב על המזבח א"כ הני נרות נמי אם הכניסום במקום עבודתם תקרובת ניהו ולית להו ביטול ע"כ ודבריו נכונים וכל בעל נפש יש לו להתמיר ולא דווקא נרות אלא בכל הדברים שהיו בבית תרפותם איכא משום תקרובת עבודת כוכבים דשמא נכנסו במקום עבודתם ואין להם ביטול כלל להרמב"ם עכ"ל ב"ח.

אלא מי שרואה בב"ח, הוא לא רוצה לומר שהיין שמנסכין אין בו משום תקרובת עיז אלא שאין בו משום ניסוך,

* חו"מ (דף י"ג ע"ג): אמר ר' שחיטת עובד כוכבים נבלה. וניחוש שמא מין הוא! אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: אין מינין באומות עובדי כוכבים. והא קאחזינן דאיכא! אימא: אין רוב עובדי כוכבים מינין. סבר לה כי הא דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן: נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהן בידיהן:

אולם באמת אף אם הכוונה רק להכנעה נאסר משום תקרובת, ע"י בהמשך.

צריך עבודה נוספת

יש טוענים שלא מספיק גילוח לאסור, צריך עבודה נוספת.

אולם טענה זו לא נכונה שאף אם אין עבודה נוספת להביא את השערות יותר לקראת הע"ז רק הגילוח, זה כבר נחשב תקרובת כמו לענין שחיטה, שאם שחטה לע"ז אף שאין עוד תוספת התקרבות לע"ז, זה כבר תקרובת, כמ"ש רש"י (ע"ז דף ל"ג ע"ג): סתם מחשבת וכו' - וכי שחטה עבדה לעבודת כוכבים בשחיטתו ונאסרה דשחיטתה היא תקרובתה.

תקרובת ע"ז היא לא רק לתת משהו לע"ז אלא כל שזה עבודה ומשתברת, נאסר

ומכאן אנו למדים, שתקרובת הוא לא רק כשרוצה ליתן הנשחט או הנשבר לע"ז, אלא עצם השחיטה או מעשה השבירה לשם עבודה היא שאוסרת, והרי אפילו שחט חצי קנה שהבהמה עדיין חיה נאסר, ע"י רש"י חולין (דף מ"ג ע"ב): האי סימן אחד לאו דוקא דה"ל לחצי סימן ובהמת חבירו נמי אף על גב דפשיטא לך דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אשמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו. אלא מעשה העבודה שהיא בצורת שבירה היא שאוסרת, ולא נפקא מינה מה מטרת הסיבה שזה עבודה, אלא מספיק שזה עבודה בצורת שבירה.

וכל זה מבואר היטב בטור (יו"ד סימן ד): השוחט לשם הרים וגבעות לשם חמה ולבנה כוכבים ומזלות ימים ונהרות אין לו דין תקרובת עבודה זרה לאסור בהנאה אבל שחיטתו פסולה ופרי"א אפילו אם מכוון לעובדם, ולהרמב"ם אם מכוין לעובדם הוי תקרובת ע"ז ואם אינו מכוין לעובדם אלא לרפואה וכיוצא בזה בדברי הבאי שחיטתו פסולה ומותרת בהנאה. שחט לשם שר של הר או לשם שר אחד משאר הדברים בין ששחט לשם מיכאל שר הגדול בין לשם שר של שלשול קטן שבים ה"ז זבחי מתים ואסורה בהנאה לר"י דוקא בנתכיון לעובדו ולהרמב"ם אפילו לא נתכיון לעובדו.

היינו שלהר"י אסור מדאורייתא בשחט לעובדו, [היינו לשר ההר] ולהרמב"ם בשחט לעובדו אסור מן התורה ובשחט לרפואה, אסור מדרבנן, ובשוחט להר עצמו יותר קל, שלדעת הר"י אינו אוסר מן התורה אפילו בלעובדו, ולהרמב"ם אסור מן התורה כשזה לעובדו, ולרפואה אסור באכילה מדרבנן.

ועכ"פ בנתכוון לעובדו שאסור מן התורה, אין הכוונה שרוצה לתת הבהמה לשר של ההר, אלא לעובדו, ששחיטה זו היא מעשה עבודה לו ונאסרת.

וביאר בשמלה חדשה (סי' ד סעי' יג) מה נקרא לשם רפואה שאינו אסור אלא מדרבנן ומה נקרא לעובדו שאסור מן התורה. וז"ל: נתכוין לעבוד הדבר ההוא בשחיטה זו, הרי זה תקרובת עבודה זרה דאורייתא, ואסורה בהנאה. ואף על גב דהנעבד עצמו לא נאסר כאן, משום דמחובר, ובעל חי לא נאסר בנעבד, וחמה ולבנה וכוכבים ומזלות מחוברין בגלגלים - מכל

שהבי"ח בא כאן לעקור בזמננו כל הלכות תקרובת ע"ז, ולא ראו שהבי"ח כתב מפורש שדבריו הוא רק לומר שאין בו משום ניסוך וממילא סתם יינם לא נאסר בהנאה, אבל יש בו משום תקרובת ע"ז ואסור בהנאה, ועל פרט הזה לא חולק הבי"ח.

כל ההתרים שנאמרו בענין הפאות ג"כ התירים תמוהין ע"י בקונטרס הישכם אוהבים ובספר פאת קדמה, וכן מה שראיתי עד הנה הם היתרים מופרכים.

(ב) נסיון היתרים נוספים

ונביא קצת מה שנאמר בענין.

להכניע עצמם

הם לא מכוונים להקריב השערות לע"ז אלא רק להכניע עצמן.

מענה זו לא נכונה, כי אומרים מפורש שרוצים לתת השערות בתור קרבן או מתנה לע"ז, (sacrifice, offering).

לשון דורון הוא ג"כ שייך בע"ז, ע"י סנהדרין (דף ס"ג ע"ג): אמר רבא: כל הזובח את בנו לעבודה זרה, אמר לו: דורון גדול הקריב לו, יבא וישק לו. וכן קרבן הוא דורון להקב"ה כמ"ש בנזיר (דף י"ג ע"ג): עולה לא בעי מיעוטא, דורון בעלמא הוא.

וע"י הגילוח כבר נגמר המתנה לע"ז, והם אומרות שהע"ז צריכה שערות ורוצה שערות, וזה הסיפור שע"ז זכר נפלו השערות והגיע ע"ז נקיבה ונתנה לו השערות שלה, והע"ז הזכר התחייב לפרוע החוב, ע"י שבני אדם נותנים לו שערות, וכל מי שמקריב לו שערות עוזר לו לפרוע את החוב הזה. ויש אומרים, שנתנית השער הוא למלא הקרחה של הע"ז הזכר, דומה למה שהעבודה זרה הנקבה עשתה, ע"י בויכוח הזה בין המתגלחין בפאת קדמה (ת"כ, בעדות הרב גרשון וועטט). סיפור זה מספרים מגן ילדים עד הגדולים שבהם. וזה ע"ז של כמוש, כמבואר ברמב"ם בספר המצוות (ל"ט ו'), מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (פרשת כי' ה' מהדורם סופמן), ספר חינוך (מ"ז ע"ג). וזה ע"ז של עמון ומואב, כמ"ש (במדבר, חקמ, כ"א, כ"ט) אוי לך מואב אבדך עם קמוש. ובשופטים (י"א, כ"ד) הלא את אשר יורישך קמוש אלהיך אותו תירש.

וכן הרבה נשים מגדלות ומטפחות ומשמנות שערותיהן במיוחד כדי להקריב לע"ז, ומזה רואים שהם רוצים להקריב השערות.

והגר"י אלישיב זצ"ל הביא מן הגמרא חולין (דף י"ג ע"ב): שחיטת עובד כוכבים נבלה, הא דמין - לעבודת כוכבים, תנינא להא דת"ר: שחיטת מין - לעבודת כוכבים, היינו מי שאדוק לע"ז סתם שחיטה לע"ז, והרי היהודים מאוד אדוקים בע"ז.

ואף אם יש מן העובדים אומרים שזה להכניע עצמם, אין זה סותר כלל מטרה להקריב, שגם להבדיל אא"ה, בקרבן להקב"ה הוא הכנעה עצמית כאילו הקריב עצמו, וזה לא סותר מחשבת קרבן.

עבודה אף אם זה בגלל הכנעה לעי"ז, זה כבוד גדול לעי"ז, וזה נקרא לעובדו, וכי"ש כאן שזה לשם אלהות, ואם זה דרך שבירה נאסר מן התורה משום תקרובת.

וכן בגמרא בעי"ז (דף נ"א ע"ב): אמר רב: עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפניה - חייב ונאסרת, זרק מקל לפניה - חייב ואינה נאסרת. הביאור שעובדין אותה במקל, היינו קישקוש מקל כמו שכתב רש"י (דף נ"א ע"ב) ושם בוודאי אין הכוונה שנותן המקל לעי"ז, אלא שהוא עובד את העי"ז עי"י קשקוש המקל, ובוזה קאמר שאם שבר המקל חייב ונאסרת, וזה ממילא ג"כ כשאינו נותן השברים לעי"ז אלא יש כאן עבודת שבירה, היינו גם כשאין הכוונה על השברים אלא על השבירה, היינו שעושה העבודה עי"י שבירה, ואין נפ"מ מה מטרת העבודה של השבירה אם משום הכנעה או איזה סיבה אחרת, העיקר שמתכוון לעובדו בזה ובתנאי שזה דרך שבירה.

ולכן גם אם כוונת העובדים בגילוח לשם הכנעה, ולא בגלל שהעי"ז צריך שערות, אבל עכ"פ מתכוונים שעבודה זו היא עבודה בשביל עי"ז, יהא משום הכנעה או סיבה אחרת שזה עבודה, מכיון שזה עבודה דרך שבירה.

וגם אי אפשר לומר שזה כלל לא עבודה, שהרי מבואר ברמב"ם וחינוך שמעביר שער לכמוש היא עבודה שחייבים עליה מיתה, עי' לקמן בכותרת "הכנה לעבודה".

ומכוח זה יוצא שאין לנו צורך בבירור הזה, אם הכוונה לתת השערות לעי"ז או לשם הכנעה, דממה נפשך נאסר מן התורה, רק למעשה יש מספיק בירור שזה לתת השערות לעי"ז, או לשני הסיבות.

וע"ע במסמך הכומרים (הוצא להלן אות כט), שמפורש שמקריבים השער שעל הראש כקרבן לאילל, ומסמך זה מוריד כל הפקפוקים.

ראיה נוספת שכניעה זה עבודה

בענין קרבן להקב"ה מצאנו שבאמת עיקר הקרבן להקריב את עצמו ולהכניע את עצמו, רק הקב"ה לא רוצה קרבן אדם אלא הקרבן של בהמה היא תמורה להקרבת עצמו.

וז"ל הרמב"ן (פרשת ויקרא, ח, ט): יותר ראוי לשמוע הטעם שאומרים בהם, כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה, צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו, והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו. וקרבן התמיד, בעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד. ואלה דברים מתקבלים מושכים את הלב כדברי אגדה.

מקום כיון שעובדיהן במיתה, שמע מינה [הרשב"א (מורה"נ ב"ב ע"ב ט, ע)] דמקרי עבודה זרה, והמקריב להם מקריב לעבודה זרה, אלא דגזירת הכתוב הוא שלא יאסרו.

ואם אינו מכויין כי אם לרפואה [הר"ן (מלין דף ט סוע"ב)], או משום כשפים, וכדומה לשאר דברי הבאי, ואין כוונתו שמכבד את ההר או החמה בשחיטה זו ששוחט לשמה, שעל ידי זה יבא לו איזה רפואה, רק כוונתו שעל ידי שחיטה זו לשמה מכריח אותו לאיזה ענין ברפואתו, וכדומה לזה - הרי זו אסורה באכילה מדרבנן, גזרה משום תקרובת ממשי; ולא אסורה בהנאה [רשב"א (ע"ב נחומס הציט האריך)].

והוסיף בתבואות שור (ע"ב, ס"ק נג): זה לשון הרמב"ם ז"ל (פ"ב מה' ע"ב) [הלכה א]: עיקר הציזוי בעכו"ם שלא לעבוד אחד מכל הברואים לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב [ולא] אחד מארבעה יסודות ולא אחד מהנבראים מהם, ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלהים והוא עובד הנברא הזה על-דרך שעבד אנוש וכו' הרי זה עובד עכו"ם עכ"ל [הרמב"ם]. ובפרק א' [הלכה א] ביאר עבודת אנוש שהיו מזבחים לכל צבא השמים ולא ע"ד אלהות כלל כי אם לכבדם מטעם שהיו אומרים שרצון הקב"ה הוא לכבד את עבדיו וזהו כבודו. נשמע מזה דכל היכא שכוונתו לכבדו הוי ליה עבודה אע"פ שאינו מקבלו באלוה רק כוונתו מאיזה טעם יהיה מה שיהיה וכן משמע בגמ' סנהדרין (דף ס"א ע"ב) דפריך מקטר לחבר חובר חבר הוא, והוי ליה לשנויי במקטר לכבדו אלא דאם כן הוי ליה עובד ע"ז, ועי"ש וברש"י (ע"ב ד"ה ונשני נמקטר לתנן). ולכן צ"ל מ"ש הרמב"ם הל' שחיטה [פ"ב ה"ד] "אפילו לא נתכוין לעבדו אלא לרפואה", אין פירושו אפילו לא נתכוין לעבדו לשום אלהות, דהא אפילו שלא לשם אלהות כי אם לכבדו בעלמא הוי ליה ע"ז דאורייתא, רק הכי קאמר אפילו לא נתכוין לכבדו כלל רק להכריחו לאיזה ענין, או דבר סגולי יש לו בשחיטה זו כדברי הבאי שאומרים הכותים, גזרו בה חז"ל באכילה. ולהיות פירוש זה היה פשוט בעיני הפוסקים ז"ל לא הוצרכו לבאר לנו די צרכינו בזה. (ועיין ע"ע י"ד סוף סימן קע"ט [סעיף יט]). עכ"ל.

היינו מה נקרא לעובדו, לא מבעיא אם מתכוון לשם אלהות, אלא אפילו נתכוון לשם כבוד לעי"ז, וחושב שעייי נתינת כבוד דרך השחיטה יתרפא זה נקרא לעובדו, ורק אם נתכוון לכופ את העבודה זרה שיהא מוכרח לרפא אותו זה נקרא לרפואה שאינו אסור אלא מדרבנן.

(מה) שכתב התבואות שור הוא לדעת הרמב"ם בשוחט להר, אבל למעשה ה"ה לדעת התוס' בענין שוחט לשר ההר, שאם רוצה לכבדו עי"י עבודה זו נאסר מן התורה, ולא מתיר התוס' רק בשוחט להר ששם ס"ל שאין בו תקרובת).

דברי התבואות שור אלה הובאו **בדרכי תשובה** (ס"ד ס"ק מט).

מכל זה נראה ברור, שמה שנאסר מן התורה בתקרובת עי"ז עי"י שחיטה, זה לא רק אם נותן הנשחט לעי"ז, אלא גם אם עושה כל פעולה של עבודה שנותן כבוד לעי"ז, זה נקרא תקרובת. וממילא בוודאי כל מה שעושים הגילוח בצורת

עשיית ליצנות

עוד ניסיון טענה להתיר, שהספרים לפעמים עושים ליצנות ושוחקים בשעת הגילוח ואינו בגדר באימה ויראה, ועבודה זרה צריך להיות באימה ויראה.

גם טענה זו מופרכת, שהרי בעגל נאמר (שמות, לג, ו) וַיִּקְמוּ לְצַחֵק. וכן בבעל פעור היה גילוי עריות יחד, ואין זה באימה ויראה. וכן כל ע"ז של פעור.

אינו זריקה המשתברת

וכן ניסיון טענה להתיר, שכדי שיהא נאסר בתקרובת ע"ז צריך להיות שבירת מקל, דומיא דזריקה המשתברת, כמבואר בע"ז (דף נ"ב), וזה רק אם צריך שני החלקים, וכאן צריך רק חלק השערות.

גם זה מופרך, שהרי קוצר פרכילי ענבים ועטרות של שבלים שבצרן מתחילה לכך, נחשבין תקרובת ע"ז, אף שאינו צריך שני החלקים אלא מה שבצרן וזה בכלל תקרובת.

כמ"ש בע"ז (דף נ"ב ע"ב) עטרות של שבלים, ויינות, שמנים וסלתות, וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח - אסור. בשלמא יינות שמנים וסלתות, איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה משתברת, אלא פרכילי ענבים ועטרות של שבלים, לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה משתברת איכא! אמר רבא אמר עולא: כגון שבצרן מתחלה לכך.

הוספת דמיון שגילוח שער נקרא תקרובת לאסור

אם קצץ סנדל להקריב לע"ז נקרא תקרובת לפסול לחליצה.

שאלות דרב אחאי (פרשת מנורה, שאלתא פת): אחד סנדל של תקרובת ע"ז היכא דעבודתיה בכך כגון אבנים של מרקוליס והא בעינן זריקה משתברת וליכא דאמר מר שבר מקל בפניה חייב ונאסרת זרק מקל בפניה חייב ואינה נאסרת כגון שקיצעו מתחלה לכך אחד סנדל של עיר הנדחת ושל זקן העשוי לכבודו לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה פסולה של זקן העשוי לכבודו ושל תקרובת ע"ז משום דלא עבדי להילוכה של עיר הנדחת משום דלשריפה קאי כמו דשרוף דמי.

וע"י בהעמק שאלה (ט"ז, אות ט) שגם כוונת רש"י שם כמו השאלות.

וז"ל רש"י (יבמות, דף ק"ג ע"ב) של תקרובת עבודת כוכבים - שהקריבו ומסרוהו לפניו לשם דורון וקי"ל (ע"ז דף ט) תקרובת עבודת כוכבים אין לה ביטול עולמית דאיתקש למת דכתיב ויאכלו זבחי מתים הלכך לית ליה תקנתא וכתותי מיכתת שיעורא.

הראשונים הקשו על רש"י דבעינן זריקה המשתברת ומשום זה פירשו דאירי שהקריבו הבהמה לע"ז ולקחו מעורו למנעל, ותירץ הנצי"ב דכוונת רש"י כמו השאלות שחתכו לכתחילה לע"ז.

וממילא גם קרבן לע"ז אם אדם שוחט את עצמו לע"ז, בפשטות נקרא תקרובת לאסור בהנאה, [ע"י סנהדרין (דף ט"ז ע"ב) בשוחט עצמו או בנו לע"ז], וממילא גם אם זה להכניע את עצמו ע"י גילוח השער, זה בכלל כוונת עבודה.

וכן מצאנו מעין זה בענין נזיר, שמשחית את היופי שלו להכניע את הייצר, וזה נחשב מעין קרבן, כמו שכתב הרמב"ם (ספר המנוחות לרמב"ם, מנחת עשה, ק"א): הנה כבר התבאר לך שהתגלחת נופלת על הבאת הקרבנות והסבה בזה היותה חלק מהם כמו שבארנו.

ובמס' נדרים (דף ט ע"ב): אמר (רבי) שמעון הצדיק: מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד; פעם אחת

בא אדם אחד נזיר מן הדרום, וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו: בני, מה ראית להשחית את שערך זה הנאה? אמר לי: רועה הייתי לאבא בעירי, הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בכבואה שלי, ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו: רשע! למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה? העבודה, שאגלחך לשמים! מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו: בני, כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל, עליך הכתוב (פמדנ"ג, ג, ב) אומר איש... פי יפלא לנדר נזיר להזיר לה.

ממילא זה שייך גם להבדיל אא"ה במגלח לע"ז להכניע את עצמו לפני הע"ז.

הכנה לעבודה

וכן יש ניסיון טענה להתיר, שהגילוח הוא רק הכנה לעבודה, ולא העבודה עצמה. ורק אם זה גוף העבודה זה נאסר, והגילוח הוא כמו מי שהולך למקוה לקיים מצוה.

גם טענה זו לא נכונה, כיון שבשבילם זה גוף העבודה כמו שביררו, ואח"כ זה לא מענין אותם [ע"י כל זה בגביית העדות המובא בספר הישכס אוהבים (עמוד ק"ג) ששאל הרבה אנשים, כולל המתגלחים והמגלחים והכהנים שלהם הכי גבוהים], והכנה זה שהם עושים שהולכים להתרחץ מקודם.

ועוד, הרי ע"ז זו היא כמוש, כמו שכתוב ברמב"ם (ספר המנוחות לרמב"ם, מנחת לא מעשה, ו) "מעביר שערו לכמוש". וכן בספר החינוך (פרשת יתרו, מנחה ט"ז) "מעביר שערו לכמוש". ולשון מעביר שער הוא הגזיזה, כמ"ש בנזיר (דף נ"ב ע"ב) בענין גזיזת שער בית השחי העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. וברמב"ם (הלכות עבודה זרה, פ"ק י"ג הלכה ט): העברת השיער משאר הגוף כגון בית השחי ובית הערוה אינו אסור מן התורה אלא מדברי סופרים. וא"כ מפורש כאן, שהעבודה של ע"ז של כמוש הוא הגזיזה עצמה, וזה לא רק הכנה, וכיון שמצאנו עבודה זרה כזו, אין לחשוב שזה מה שעושים בהודו הוא משהו אחר, וא"כ זה מחזק מה שהשליח העיד.

ואף שבמכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (מהדורת הופמן, כ, ה) כתוב לשון מקריב שערו לכמוש, אין זה סתירה אלא משלים זה עם זה, שבשעת הגזיזה הוא מקריב השער, כמו שהעיד השליח.

והרי לא שייך להקדיש חטאת לעיזי רק בשחיטה, ובכל זאת נעשה תקרובת, וכן למה לא עושים אוקימתא בגמרא שלא הקדיש ולא הכין לזה, ודוחקין לאוקים בחצי קנה פגום, אלא ודאי שאין זה תנאי באיסור תקרובת.

צריך בפניו

עוד ראיתי ניסיון טענה להתיר, שהגילוח בהודו לא בפני עיז אלא בחוץ.

אולם טענה זו לא נכונה משני סיבות, **אחד**, זה כן לפני העיז, כי כל הבנין שייך לעיזי אף שזה החדר צדדי, ויש גם שם הרבה פסלים.

שנית, תקרובת נאסר גם שלא בפני העיז, כמו שמבואר בתוס' (פולין דף מ ע"ב): לפני עבודת כוכבים - אין לפרש דוקא לפני עבודת כוכבים וכרבי יהודה בן בבא דאמר לקמן (דף מ"א ע"ב) אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים והוא הדין שאר עבודות דנראה דדוקא לענין ניסוך קאמר דבכל דוכתא דאיירי בשוחט לא נקט לפני עבודת כוכבים ועוד דאמאי פריך בסמוך אשחוט חוץ לא ליחייב דמתתך בעפר הוא התם בשלא שחט לפני עבודת כוכבים ולא מתסרא ומ"מ חייב העובד מידי דהוה אעובד להר אלא ודאי אף על פי שלא בפני עבודת כוכבים נמי מתסרא והא דנקט הכא לפני עבודת כוכבים אורחא דמלתא נקט א"נ כיון דלפני עבודת כוכבים הוא מסתמא לשם עבודת כוכבים מתכוין אף על פי שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר והשתא מצי למימר דנקט רבוצה דלא מבעיא הרביצה לפני עבודת כוכבים דודאי לשם עבודת כוכבים נתכוון אלא אפי' רבוצה כבר כיון דישראל מומר הוא ושוחט לפני עבודת כוכבים מתכוין לעבודת כוכבים.

ורק אם זה שלא בפניו צריך לכוון לשם עיז ולא סתמא, וכן הרי הם הולכים הרבה זמן כדי להתגלח שם ואומרים מפורש שהמקום קדוש שם ורוצים דוקא להתגלח שם, וכן לוקחים מגלחים מיוחדים לזה ואין רשות לגלח מי שאינו מן היחוס שלהם כל זה מראה שהגילוח הוא לשם עיז.

וכן הרי מגלחים כל השערות שעושים קרחת, ואילו אשה נורמלית שרצונה להתגלח רגיל אינן עושה קרחת שזה מאוס, אלא ודאי מתגלחת לשם עיז.

כל הגילוח בשביע הרווחת המוסדות

ובזה מופרך גם ניסיון הטענה להתיר שכל הגילוח הוא בשביל להרויח לבתי עיז למכור את השערות, ובזכות החזקת המקום יזכו לברכות וישועות, אבל לא בשביל לתת לעיז. וזה לא יתכן, הרי מי שמתגלח בשביל למכור השערות, לא מתגלח הכל כמו קרחת אלא משאיר קצת שערות, וחוף מזה, הרי גם גברים מתגלחים שם, והם לא עושים בשביל לתת לפאות, וכן מגלחים גם הזקן שם. וחוף מזה טענה זו לא נכונה, שהרי כל מה שמוכרים השערות זה רק כמו כחמשים שנה, ואילו הגילוח כבר מאות שנים או אלפים בבתי עיז, ואז שרפו כל השערות, אלא ודאי שהגילוח הוא

דרך אגב, שאילתות אלו גם מוסיפים כח לפסק השו"ע שהביא בלי חולק דין של שבר מקל לפניו אף שהרמב"ן חולק, שכאן ניתוסף שיטה של השאילתות שהוא אחד מן הגאונים לפסק זה.

מאירי (יבמות דף קג ע"ב): סנדל של תקרובת ע"ז חליצתה פסולה שהרי אין לה בטילא וכתתי מיכתת שיעורא ובלבד בשקצעו מתחלה לכך דהוה ליה כשחיטה והויא לה כעין פנים וכן של עיר הנדחת חליצתו פסולה.

לקיטת הדם

מאירי (עבודה זרה דף מד ע"ב): יש שואלין מאחר שכן היאך אסרו בפרק ראשון לקיחה מחנויות מעוטרות מצד הנאת הריח שבורד והדס ומ"מ אנו כבר פירשנו לשם שורד והדס זה מן הקרב לפניו הוא אלא שגדולי החכמים שבדורות שלפנינו דנין עליה והלא תקרובת ע"ז אינה נאסרת א"כ הוא כעין פנים או כעין זביחה כמו שיתבאר ופרשוה בשלקטן על דעת כך שהוא כעין זביחה וכדאיתא ביבמות בסנדל של ע"ז.

שופר שחתכו לכתחילה לעיז נקרא תקרובת

מאירי (ראש השנה דף כח ע"ב): אבל עבודה זרה של ישראל שאין לה בטילא או משמשי עבודה זרה של ישראל שאין לה בטילא או תקרובת עבודה זרה אפילו של גוי שאין לו בטילא אם חתכו מתחלה לכך שהוא כעין פנים מדמיון זביחה כמו שיתבאר במקומו וכן של עיר הנדחת כל אלו פסולים אף בדיעבד מאחר שאין להם בטול לשריפה הם עומדים והרי שיעורם כמוכתת וכנשרף ואחר שכן אין כאן שיעור כלל.

אבנים שחתכו לכתחילה מן ההר לשם תקרובת

מאירי (עבודה זרה דף נ ע"ב): מ"מ אבנים שמרקילוס נעבד בהן אינן אסורות משום תקרובת שהרי אינן לא כעין פנים ר"ל שיהא כיוצא בו קרב לגבי מזבח ולא כעין זביחה ר"ל שיהא נחתך מתחלתו לשם כך אלא משום ע"ז כמו שבארנו שתוספת ע"ז הן ויש להם בטול הואיל ואין תקרובת זה כעין פנים.

צריך הכנה לעיז

עוד ניסיון טענה להתיר, שצריך להכין ולהקדיש מקודם לשם עיז, וכאן אין שייך הכנה.

מענה זו כבר הפריך הגאון ר' יוסף שלום אלישיב מכח הגמרא בחולין (דף מ ע"ב) בקושית הגמרא אמר ר' יוחנן: אף על פי שאמרו המשתתחו לבהמת חבירו לא אסרה, עשה בה מעשה אסרה. איתיביה רב נחמן לרב הונא: השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים - חייב שלש חטאות; ואי אמרת כיון ששחט בה סימן אחד אסרה, אשחוט חוץ לא ליחייב.

ומסקינן (ס"ט ע"ב): כי במאי עסקינן - כגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו, דכולהו בהדי הדדי קאתיין.

שמעון, הוא לא צריך שערות וגם הוא לא ע"ז, משא"כ בהודו זה ע"ז והמאמינים חושבים שהוא צריך שערות.

דמיון למכירת חמץ והיתר עיסקא

עוד רוצה לדמות למכירת חמץ והיתר עיסקא, שכמו שבהיתר עיסקא רוב בני אדם לא מבינים כלל מה זה היתר עיסקא ובכל זאת זה תקף, וכן במכירת חמץ הנהוגה רוב הציבור לא מבינים כלל שזה מכירה אמיתית, ובכל זאת ע"פ לומדות זה תקף, וממילא גם בשערות בהודו אף שהציבור מחשיב זה לע"ז אבל ע"פ לומדות זה לא ע"ז וכך בערך נראה לפרש הדימיון שלו, ע"י הישכם אוהבים (עמ' קעטו).

הנה דברים אלו אין להם שום הבנה, ראשית, אם באמת לא מבינים כלל מה זה היתר עיסקא, באמת לא חל, וכן מכירת חמץ אם באמת חושבים שזה מכירה פיקטיבית, וכ"ש שהגוי חושב כך באמת לא חל, וערבך ערבא צריך, ע"י בספרי "ביום הראשון תשביתו" ובמאמרים רבים שכתבתי על זה. וחוף מזה, אם יש מי שבא להסביר למה זה כן טוב, יסביר זה שם, אבל כאן איך שייך להתיר דבר בלי להסביר למה, על סמך שמתירים דברים שאי אפשר להסביר, וא"כ אפשר להתיר כל התורה כולו, ח"ו.

וקשה מאוד לצטט דברי ליצנות כאלו שנאמרו בהיתרים אלו.

צירוף שיטת הרמב"ן

יש רוצים לצרף שיטת הרמב"ן בע"ז שדחה שיטת רב בשובר מקל לפני ע"ז שנאסר וסי"ל דבעינן כעין פנים, שיטה זו הובאה בר"ן, וכן בביאור הגר"א (סי' קלט ס"ק נל), אף שהשו"ע לא הביא כלל שיטה זו, וגם הר"ן והגר"א לא פסקו כמותו רק הביאו אותו, מ"מ מצרפין זו.

אולם י"ל שגם להרמב"ן נאסר כאן, דמ"מ מודה דכעין פנים נאסר כמו פרכילי ענבים ועטרת של שבלים, שבצרם מתחילה לכך, וכתב הרמב"ן שפרכילי ענבים ועטרת של שבלים, ואינו עולים על המזבח, אבל מביאים אותם לביכורים, וזה נחשב כעין פנים, וממילא י"ל ששער של הודו נחשב כעין פנים כמו גילוח נזיר ששולחין תחת דוד השלמים, וזה כמו קרבן, כמבואר ברמב"ם (פס"מ, ע"ג, ק"א): הנה כבר התבאר לך שהתגלחת נופלת על הבאת הקרבנות והסבה בזה היתה חלק מהם, ע"ש באריכות וכאן קצרתי, ובין כך לא קיי"ל כדעת הרמב"ן בזה.

יש בזה להוסיף נקודה, הרי גילוח בכל זאת הוא לא ממש על יד המזבח, אלא בלשכת הנזירים בעזרת נשים, (מ"ד, ג, ה), והרי כתב הרמב"ן שביכורים הם על יד המזבח, וא"כ אין הגילוח דומה לביכורים.

ונ"ל שלא קשה, דע"י פרשת נשא (נמדנ"ג, י"ח) וְגִלַּח הַנְּזִיר פֶּתַח אֵהָל מוֹעֵד אֶת ראש נְזָרוֹ, וְלָקַח אֶת שְׁעַר ראש נְזָרוֹ וְנָתַן עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים. ומשמעות הפסוק שצריך להתגלח ממש בעזרה.

לשם ע"ז. וחוף מזה אין צורך לכל זה, מכיון שזה האמונה שלהם שהע"ז צריך שערות והם מקריבים השערות בתור מתנה וקרבת לע"ז, ורק לא איכפת להם אם מוכרים זה אח"כ.

וחוץ מזה, הרי יש להם חוק שרק כהנים מיוחסים משבט איברהים, מותרים לגלח, והם שבט מיוחד שלא מתחתנים עם שאר ההודים, ואילו הגילוח לא קשור לדת שלהם לעבוד ע"ז אלא רק ענין טכני לפרנס את בתי ע"ז ע"י הפאות שמוכרים, מה שייך לדקדק שרק כהנים מיוחסים עושים הגילוח, אלא ודאי שזה עבודה של ע"ז.

הע"ז כבר שבע

עוד ראיתי טענות התיירים שמביאים לידי גיחוך. אחד, שהגויים שם אומרים שהע"ז צריך שערות משום שהע"ז הזכר פעם נפלו ממנו שערות, וע"ז הנקיבה הלוותה לו שערות והזכר צריך לפרוע זה, וכל מי שמתגלח ונותן השערות ע"י הגילוח לע"ז, עוזר לו לשלם החוב, כך לפי אמונתם הטפילה. וכעת טוענים המתירין, שזה כבר מאות שנים שמתגלחין השערות, ובוודאי כבר שילם החוב, אלא ודאי שאין רוצים לתת זה לע"ז.

ומענה זו מגוחכת, הרי מי שהקריב מאכל לע"ז בשמונה בבוקר סעודה שלימה ואח"כ בא מי שהוא אחר בתשע בבוקר והקריב עוד הפעם, לא אומרים שהשני לא נאסר מכיון שהע"ז כבר שבע, הרי היא אף פעם לא אוכלת ממש, אלא זה נקרא ע"ז שכאילו אוכלת.

המגלח לא עשה לעצמו

עוד ראיתי ניסיון טענה להתיר, שהמגלח הרי לא עושה לעצמו רק למתגלח, והמתגלח הרי לא עושה מעשה, ואין מי שעובד כאן ע"ז במעשה. וטענה זו תמוהה, הרי בוודאי מי ששוחט בהמה של השני בשליחות או ברשות של השני בוודאי נעשה תקרובת (ע"י ב"ה ע"ז דף נ"ג ע"ב).

גילוח דומה למריטת נוצות

עוד ראיתי ניסיון טענה להתיר, שבספר דעת קדושים (וואלמן, י"ד ס"ד) כתב שמה שכתב הש"ך (נקודת הכסף ס"ט ז), שאם מתחיל לשחוט כל שהוא לע"ז כבר נאסר, והוסיף בדעת קדושים שמריטת נוצות להכנה לשחיטה, לא נעשה תקרובת, (שם נשאר בצ"ע) משום שזה לא התחלת שחיטה. ולמד ת"ח אחד מזה היתר לגילוח שערות, שזה כמו מריטת נוצות שלא נעשה תקרובת.

וזה תמוה, ששם מדובר שרצה לשחוט העוף, וממילא מריטת נוצות לא נקרא התחלת שחיטה, אבל כאן כל הע"ז הם השערות וזה מה שמגלח, וזה בוודאי תקרובת.

דמיון לגילוח במירון

עוד ניסיון היתר שרוצה לדמות לגילוח במירון, שכשמו ששם אינו תקרובת ע"ז ה"ה בהודו אינו תקרובת ע"ז. וטענה זו הבל הבלים, שבמירון לא מקריבים השערות לרבי

אולם הרי הרא"ש בין כך ס"ל שבשבירת מקל חייב ונאסר. במקום שקצת דרך עבודה במקל, וממילא גם שערות נאסרים במקום שדרך עבודה בשערות.

מקור הפאה

וכן בענין בירור מאיפא הפאה בא, יש כלל שהולכים אחרי רוב ואפילו מחצה על מחצה אסור, כגון תשע חנויות מוכרות בשר נבילה ואחד מוכר בשר שחוטה, בודאי בשר הנמצא אסור, וכ"ש כשעשר חנויות מוכרות בשר נבילה ואין חנות שמוכרת בשר שחוטה, רק יש חשש שאולי הביאו כאן בשר כשר, בוודאי בשר הנמצא אסור. וכאן יש רוב גמור במידה ענקית ואין כלל בעולם מקום הידוע שיש מקום גדול שמגלחין שם שלא לשם ע"ז, ובהודו שולחים זה לכל העולם, כולל בציון מקור של מדינות אחרות בשקר, ולא שייך להתמודד כלל עם הכמויות העצומות שמביאים מהודו, ואף את"ל שיש איזה מקום שמגלחין אבל לא בצורה ענקית כזו, שיש תשיעית עד שישיית של העולם שמתגלחין שם.

אם רוצים לעשות שיהא רוב העולם ממקום אחר, צריך להיות שלכל הפחות כל אשה תשיעית תגלח לעשות פאה כי בהודו כולם מן עובדי ע"ז של הודו מגלחות שמביאים לעשות פאות, ובעולם שאין מגלחות לזה, אין אפילו אחת ממאה או אפילו אחת מאלף נשים שמגלחות שערותיה לפאה, כי אשה שיש לה שערות יפות וארוכות, שומרת זה לעצמה, יש רק אשה עניה ביותר שרוצה להרויח קצת כסף וזה לא מצוי רק מעט מן המעט, וגם צריך מי שאוסף זה משא"כ בהודו שמגלחות לע"ז זה נמצא כבר מאוסף לאלפים ורבבות ולמיליונים.

וכן יש כלל תולין במצוי בין לקולא ובין לחומרא. כמ"ש במשנה ברורה (סימן תסו, ס"ק מט): מ"מ אי איכא למיתלי שהיתה בלועה ממקום אחר ממים ונפלה לתוך המצה הכל לפי הענין כי תולין במצוי בין להקל בין להחמיר ולא מקרי ספק כלל.

ואין לך מצוי גדול מזה כטמפלין של הודו, שמוכרין כשלושה מיליון קילו שערות בשנה (עי' פאה קדמה ח"א עמ' סד), ואפשר לעשות מזה כעשר מיליון פאות, אלא אם יש השגחה משעת גזיזה.

וגם אלו שנותנים הכשר יודעים שאין להכשר שלהם כלום, אלא שסומכים שאין איסור בעצם, וזה צע"ג.

בחיוב בדיקה שבא ממקום כשר לענין שעטנז

משנה כלאים (ט, ז): רבי יוסי אומר הבאים מחוץ הים וממדינת הים אינן צריכין בדיקה מפני שחזקתן בקנבוס.

אולם חז"ל (מיר דף מה ע"א בגמ') אמרו לא כך: ת"ר: וְגַלַּח הַנְּזִיר פֶּתַח אֶהְל מוּעֵד וּגו'. בשלמים הכתוב מדבר, שנאמר (ויקרא, ג, ט) וּשְׁחִטּוּ פֶתַח אֶהְל מוּעֵד; אתה אומר: בשלמים הכתוב מדבר, או אינו אלא פתח אהל מועד ממש? אמרת? אם כן, דרך בזיון הוא. ויש דעה בגמרא שפתח אהל מועד צריך להיות פתוח.

וכעת קשה למה התורה כתבה שצריך להתגלח פתח אהל מועד אף שבאמת רק השלמים צריך להיות פתח אהל מועד, ומאידך, מה צריך לכתוב שהשלמים יהא פתח אהל מועד, זה אנו יודעים מכל שלמים אחרים.

וי"ש ליישב ע"פ מה שכתב הרמב"ם בענין הפסוק (ויקרא, נד, ט) עֵין תַּחַת עֵין, ועל הפסוק כֵּן יִתֵּן בּוֹ.

רמב"ם (הלכות חובל ומזיק, ט, ג): זה שנאמר בתורה כִּפְאֶשֶׁר יִתֵּן מוֹם בְּאֶדָם כֵּן יִתֵּן בּוֹ, אינו לחבול בזה כמו שחבל בחבירו, אלא שהוא ראוי לחסרו אבר או לחבול בו כמו שעשה, ולפיכך משלם נזקו. והרי הוא אומר (במדבר, לה, ט) ולא תקחו כופר לנפש רוצח, לרוצח בלבד הוא שאין כופר, אבל לחסרון איברים או לחבלות יש כופר.

היינו שהתורה אומרת שבעצם ראוי להכות לו העין, רק הוא יכול לפטור עצמו ע"י תשלום, וזה נחשב כאילו חסרו לו העין.

ובזה יש לפרש הפסוק של וגילח פתח אהל מועד, ולא נאמר שיקריב השלמים פתח אהל מועד אף שכוונת הפסוק למעשה על השלמים, משום שהתורה רוצה להדגיש שבאמת נחשב כאילו גילח פתח אהל מועד, רק מכיון שזה בלתי אפשרי מחמת שזה בזיון, יוצאים בקשר לאהל מועד ע"י השלמים, ואז נחשב כאילו גילח פתח אהל מועד, ואילו התורה היתה כותבת ישיר שהשלמים יהא פתח אהל מועד לא היינו יודעים שהגילוח נחשב כאילו הוא פתח אהל מועד. וממילא לענין תקרובת ע"ז בגילוח לכמוש, אפשר להחשיב שדומה לקרבן בפנים, שזה נזיר, שכאילו מגלח בעזרה דומיא דביכורים.

ועוד, הרי קיי"ל דגילח על החטאת יצא, והוא משליך השער תחת דוד החטאת (רמב"ם, פ"ט דנזירות הל' ט). ובישול חטאת הוא רק בעזרה, וא"כ מצאנו עבודת שער נזיר בעזרה. וזה דומה ממש לביכורים וא"כ גם להרמב"ן בודאי נאסר.

אולם זה מה שכתבנו שדומה לנזיר ולביכורים אף שאינו עולה ממש על המזבח, זה ע"פ מה שכתב הרמב"ן להסביר פרכילי ענבים ועטרת של שבלים, משום שדומים לביכורים, אולם הרא"ש (לקמן) על המשנה של פרכילי ענבים, לא מקבל הסבר זה, והרי פרכילי ענבים נאסרים גם במרקוליס שאין כלל דרך עבודה שם, וא"כ גם מצד שבירת מקל לא היה אמור להיות נאסר, אלא הוא מסביר משום שאפשר לעשות מזה יין ומנחות שעולים ממש על המזבח, ע"י בזה בחזון איש (סי' נו, ס"ק יא, ד"ה ר"ש ע"ס) ולפ"ז אין מקור גם מנזיר לאסור כאן, שהרי השערות אינם עולות על המזבח,

העובד כוכבים מסיח לפי תומו שתפרן בקנבוס, אינו נאמן. ובמקומות שהפשתן ביוקר מן הקנבוס, יש לסמוך להתיר. הגה: ואסור לומר לעובד כוכבים לתפור לו בגדים בחוטי קנבוס, אף על פי שפשתן יותר ביוקר, דנקל לתפור בפשתן מבקנבוס (רש"י סימן ט"ז ס"ט). אבל אם נותן לו חוטי קנבוס, שרי, ולא חיישינן לאחלופי, מאחר שיש לעמוד על הדבר שחוטי פשתן כשמדליק כבה מהר ושל קנבוס הולך ושורף (כן משמע גמ"מ פ"ח דמ"ב). וכן נוהגין, אף על פי שיש מחמירין (רש"י ה"ג).

ברמ"א כאן מחלק בין אם הגוי תופר מן הקנבוס של עצמו שלא סומכין עליו, ובין שהיהודי נותן לו הקנבוס לתפור שכן סומכין עליו, וטעם החילוק, משום שאם היהודי נותן לו הקנבוס והוא מחליפו חושש הגוי שהיהודי יתפוס אותו בגזל אם ימצא אחרי הבדיקה שזה פשתן, אבל אם הגוי לוקח החוט מעצמו, אף אם יקח פשתן במקום קנבוס אינו גזל, ואף שזה נגד רצון היהודי, אבל יאמר שלא מצא כעת קנבוס.

שו"ת הרשב"א (חלק ב, סימן תשס"ב): נשאל עוד אם מותר לסמוך על החייט גוי למסור לו בגדי צמר ולומר לו שיתפרנו בקנבוס. ויש מתירין מפני שהקנבוס יותר בזול מן הפשתן ואין חוששין שמא יזיק החייט בנכסיו כדי שיעביר את ישראל.

והשיב מי שהתיר זה לא התיר נכונה. והאמת כי בכל דבר שיצטרך הגוי להפסיד משלו כדי להעביר את ישראל אין חוששין. וגם כאן אלו היה הקנבוס נוח לתפור יותר מן הפשתן ותפרו הגוי ואמר כי בקנבוס תפרו נאמן ומותר. והראיה מההיא ארכא דמוריסא דאיתא בע"ז (פסקין מעמידין, דף ל"ד ע"ג). אבל כאן אינו כן. שאפ"ה שדמי הקנבוס קלים מדמי הפשתן מ"מ יותר ויותר נקל לתפור בפשתן מן הקנבוס ויוצא שכר הקנבוס בהפסידו. ויותר ממה שהרויח החייט בדמי הקנבוס מפסיד בעמל תפירתו. כי יתפור בפשתן בשעה מה שלא יתפור בשעה וחצי. וע"כ הטעם שסמכו עליו איננו במקומות אלו שהפשתן מצוי בקנבוס ושדמי הקנבוס קרוב כדמי הפשתן. גם אפשר שאין אומר כן לסמוך על הגוי בכך לכתחלה. ולא אמר אלא בדיעבד כמעשה שהיה בההוא ארכא דמוריסא וזה קרוב בעיני. ותדע בעיר טבחין ישראלים ורב מקולים מוכרים בשר שחוטה ויש שמוכרים שם גם בשר נבלה. בשר הנמצא שם ביד גוי מותר כדאיתא בפרק גיד הנשה (ף ט"ז). ואפ"ה נראה שאין משלחין שם לכתחלה בשר ביד גוי בלא חותם. וצא וראה בכל המקומות אף על פי שיש להם שכונת ישראל. והשכונה בעיר אחת בפני עצמה שהיא מיוחדת לישראל ואין דרך הגוים מפסקת. ואפ"ה לא ראינו מי שסמך לכתחלה לשלוח בשר ביד גוי בלא סימן. ואף על פי שבדיעבד יש להתיר מפני שאמרו בנמצא הלך אחר הרוב. ואמר בפרק גיד הנשה (ף ט"ז) בנמצא ביד גוי.

ונעתיק הגמרא בע"ז (ף ט"ז ע"ג): ההוא ארכא דמורייסא דארתי לנמילא דעכו, אותיב רבי אבא דמן עכו נטורי בהדה; א"ל רבא: עד האידנא מאן נטרה? א"ל: עד האידנא למאן נחוש לה? אי משום דמערכי ביה חמרא, קיסתא דמורייס בלומא, קיסתא דחמרא בדי לומי. א"ל ר' ירמיה לר' זירא: דלמא אידי דצור אתו דשוי חמרא! א"ל: התם עיקולי ופשורי איכא.

ופי' הר"ש (ס"ט): אמרינן בירושלמי (ס"ט) הדא דאתמר בראשונים שלא היתה פשתן מצויה אבל עתה שמצויה הפשתן בכל מקום צריכין בדיקה ולפיכך צריך להזהר כשאדם נותן בגדי צמר לאומן שלא יתפור בחוטי פשתן לפי שהפשתן מצוי וגם במלבושיהן בניקחין מן הנכרים ויש לסמוך במקומנו להתיר לפי שהפשתן ביוקר מן הקנבוס וטוב יותר לאומן לתפור בו לפי שהוא חזק החוט בשעת תפירה.

כוונת הר"ש וטוב יותר לתפור בו היינו שהקנבוס טוב יותר לתפור בו, וכ"כ בסמ"ג בביאור הר"ש.

ספר מצוות גדול (לאין, סימן רפ"ג): שנינו בפרק אחרון דכלאים (מ"ו) רבי יוסי אומר כלים הבאים ממדינת הים אינן צריכין בדיקה מפני שחזקתן מן הקנבוס, ומפרש בירושלמי הדא דאת אמר בראשונה שאין הפשתן מצויה בכל מקום אבל עכשיו שהיא מצויה בכל מקום צריכה בדיקה, וכתב רבינו שמשון בר' אברהם שיש להתיר בצרפת מפני שהקנבוס בזול יותר וגם חזק יותר לתפור וגם מורי רבינו יהודה ברבי יצחק היה אומר כן מפני שרובן תופרין בקנבוס.

וא"כ כדי להתיר צריך שהיתר יהא יותר זול וגם יותר נוח לשימוש.

והשאלה כאן למה צריך שני סברות להתיר, ועיי לקמן בדברי הט"ז והגר"א (פ"ח ס"ק י"ז).

הגוי אינו נאמן אפילו במסיח לפי תומו

[יד]

שו"ת הרא"ש (כלל ב, סימן ז): מה שכתבת כי שמעת שנוהגין בנרבונ' שלא להתיר התפירה תפירת בגדים הנקנים מן הא"י ואינך יודע על מה הם סומכין. דע כי דבר זה תלוי בחלוק המקומות, יש מקום שאין נמצא בו רק קנבוס ואותו המקום אין צריך להתיר התפירה. אבל במקומות הללו הרוב הוא הפשתן וצריך להתיר התפירה ולתפרם בקנבוס. ומה ששאלת אם אינו יהודי מסיח לפי תומו אומר זה שאני מוכר הוא תפור בקנבוס, אני רגיל תמיד להורות שאין להאמינו. כי הוא ידוע לכל הא"י [גוים] דחייטי ישראל מחזרין על הכפרים לקנות מהם מטוה של קנבוס לתפור בו כי אינו מצוי כמו הפשתן הלכך איכא למיחש דאינו יהודי להשביח מקחו הוא אומר שהוא קנבוס ולא מהימנינו ליה.

פור (יו"ד, ס"ז): כל המקומות שהפשתן מצוי בהן הלוקח שם בגדי צמר מן הנכרי לא ילבשם עד שיבדקם אם תפורין בפשתן ואפילו אם הנכרי מסיח לפי תומו שתפרן בקנבוס אינו נאמן וכתב א"א הרא"ש ז"ל והאידנא פשתן מצוי בכל הארצות הלכך הקונה בגדים מן הנכרים צריך להתיר תפירתן ולתופרם בקנבוס.

שו"ע (ס"ט): הלוקח כלי צמר מהעובדי כוכבים, צריך לבדקן יפה יפה, שמא הם תפורים בפשתן. (והקונה בגדים מן העובד כוכבים, צריך להתיר תפירתן ולתפרן בקנבוס) (ט"ו) ואפי' אם

אולם אין ראייה מן הגר"א, שהרי שם אין אפשרות להכיר שזיין, ומש"ה אם נהנה קצת חיישינן שזיין והחליף, אבל בשעטנו שיש אפשרות לבדוק לא חיישינן שמא החליף.

פאות מברזיל

[טז] יש שטוענים שבברזיל יש הרבה פאות מקומיות, אולם יש חולקים ואומרים שגם אלו באים מהודו, והכל שקר, ואלו אלו מודים שאין השגחה משעת גזיזה.

אולם מה שברור שיש גם הרבה פאות שמביאים מהודו בסיטונאות, וא"כ אין לנו שום ברור שיש רוב מברזיל, ואף אם הגוי אומר שפאה זו בא משערות של ברזיל אינו נאמן, כמבואר בתשובת הרא"ש, מכיון שהגויים יודעים שהיהודים מבקשים דווקא אלו שאינם מהודו וממילא משקרים.

וגם אם חלק מן הפאה נעשה משערות ברזיל יכולים לערב מהודו.

וכן גם המתירים אומרים שהפאות של ברזיל הם יותר יקרים, וא"כ יש יותר חשש שמשקרים או מערבים מהודו, והר"ש התיר רק כשהיתר יותר בזול ולא כשהאיסור יותר זול.

וכן א"א לבדוק אח"כ אם הביאו מברזיל או מהודו, כי שאלתי את ראש מעבדת בדיקת שעטנו בבני ברק, שבודקים פאות סינטטיות אם אין בהם שערות אמיתיות, ואמר לי, שהם יכולים להכיר בין סינטטי לבין שערות אמיתיות, אבל לא יכולים להכיר בין שערות מהודו לשאר מקומות.

וע"כ בדרישה שמה שהוצרך הרא"ש להסביר משום שיש לו סיבה לשקר להשביח מקחו הרי מסיח לפי תומו מהני רק בדרבנן, ותיירך דאיירי בשעטנו דרבנן שאינו שזור, אבל בשעטנו דאורייתא גם בלי חידוש של הרא"ש לא נאמן, וא"כ בפאות של הודו יש שני סברות למה הגוי לא נאמן, אחד משום שזה דאורייתא, ושנית משום שהגוי יודע שהיהודי מחפש רק פאות שאינם מהודו וממילא משקר לומר שאינם מהודו.

הכשר בד"ץ "חניכי הישיבות"

[טז] ולענין אם אפשר לסמוך על הבדיקה, שיש שטוענים שאפשר להכיר לפני העיבוד אם זה מהודו או לא, כי מהודו יש לו איזה סוג ריח, והמשגיח מגיע לסין פעם בחצי שנה ואומר שישלחו ליהודים מאלו ולא מאלו וא"כ הגוי מרתת אם נותן מהודו.

הנה מכיון שאחר העיבוד לכו"ע א"א לבדוק, לא מרתת.

פתחי תשובה (יו"ד סי' ע"ג ס"ק פ): מאחר שיש לעמוד עיין בשל"ה (ק"ד ע"ב) שכתב דבזמנינו עיקר דרך

נראה מן הרשב"א, שמקודם כתב שהיתר שנאמר בשביל שהפשתן ביוקר, לא מהני במקומינו, משום שמצד שני הפשתן יותר נוח לתפירה, ושוב משמע שבכל זאת מתיר בדיעבד, אולם יש לומר שמה שמתיר בדיעבד, זה לא במקומו, אלא במקום שהפשתן לא יותר נוח, או במקום שיוקר הפשתן הוא משמעותי ביותר באופן שהעדיפות של נוחיות הפשתן עדיין לא מגיע להבדל המחיר הגדול, וקצת משמע כך ברשב"א.

יש לכאורה סתירה, האם קנבוס יותר נוח לתפור או פשתן, שבר"ש מבואר שקנבוס יותר נוח לתפור, וברשב"א מבואר שפשתן יותר נוח לתפור.

ועיין בט"ז שמיישב הסתירה, שכל אחד יש לו מעלה, שפשתן מחליק יותר טוב, אולם הוא נקרע יותר מהר שאינו חזק כל כך, ואילו קנבוס אינו מחליק כל כך ויותר קשה לתפור בו אבל מצד שני הוא יותר חזק ואינו נקרע מהר.

הנה מן הט"ז יוצא, שבגלל שמבחינת איכות של הפשתן והקנבוס שניהם יש להם מעלה וזה לא מכריע ממילא המחיר קובע, שאם המחיר של הפשתן יותר ביוקר מתירים, ובכל מקום הקנבוס יותר חזק.

אולם בגר"א לא משמע כך, אלא שסובר ששיטת הרמ"א שלכתחילה אוסר לסמוך על הגוי במעלה אחד שהפשתן יותר ביוקר, משום שיש מקומות שהקנבוס לא יותר חזק, ובדיעבד מתירין אפילו במעלה אחת שהפשתן יותר ביוקר, אבל הגר"א חולק וס"ל שגם בדיעבד אוסר, וצריך שני מעלות, אחד שהפשתן יותר ביוקר, שנית, שהקנבוס יותר חזק.

וז"ל הגר"א (יו"ד סי' ע"ג ס"ק ז): ובמקומות כו'. ר"ש שם ויש לסמוך במקומינו כו' וסובר דכל טעם לבד מסכים אבל ליתא דדוקא בשני הטעמים שאינו נהנה כלל ועסי' קי"ח ס"י וז"ש בהג"ה ואסור לומר ומ"מ סובר שבדיעבד יש לסמוך כמ"ש בש"ע וליתא.

והטעם שכתב הגר"א שטעם אחד לא מספיק היינו שמה שהפשתן יותר ביוקר לא מספיק להתיר, משמע מדבריו שצריך להיות שאינו נהנה כלל, והיינו משום שאם רק מה שהפשתן יותר ביוקר, עכ"פ נהנה שהוא יותר חלק, וממילא ההיתר הוא רק כשהקנבוס יותר חזק, וס"ל להגר"א שלא בכל מקום הקנבוס יותר חזק, ולכאורה יוצא שלמעשה אינו חולק על הט"ז, אלא אם באמת הקנבוס יותר חזק מתיר בצירוף שהפשתן יותר יקר.

ואם הפשתן יקר אבל הקנבוס אינו יותר חזק שאז נהנה קצת, משמע מן הגר"א שגם אם נותן לו הקנבוס לתפור חיישינן שמא החליף, שהרי הביא מקור לזה מן השו"ע (סי' ק"ט ס"י) שמדבר בענין החלפה בדבר שיש איסור תורה: אם אינו נהנה בחליפין, מותר בכל ענין, דלא חיישינן שמא החליף להכשילו, כיון שאין לו הנאה בדבר.

ומסקנות הגאון הנ"ל שאין שום היתר בפאה ללא הכשר משעת גזיזה.

עב"פ מוכרח שמטרת האיסור של ע"ז, לא בא בנגיעה לאסור את הפאות מצד דיני צניעות אלא זה איסור עצמי, וגם נוגע לפאות בבית שאין בו איסור מצד דיני צניעות גם לדעת האוסרים פאות, וכן לבתולות שאין בהם איסור גילוי ראש וצריכה פאה במצב שהשערות שלה נופלות, [כגון אחרי טיפול כימותרפיה בגלל המחלה הידועה ר"ל].

ואם יש בעיה של נגיעה, אולי על זה נאמר (קידושין דף ע"ט ע"ב) כל הפוסל במומו פוסל, והמתירים נגועים שלא יכולים למחות בנשיהם או בעצמם, ומחפשים מתחת הקרקע להתיר.

וע"ע בענין זה במאמר "דיני שער באשה נשואה, את אשר התרת אסרתי ואת אשר אסרת התרתי".

ההיתר פירכא כי כל הגוים יודעים האמת שרובא דרובא דישראל אין בודקים אחריהם ע"ש שהאריך.

וחוץ מזה היום כבר אפשר להסיר הריח וא"א להכיר, וגם הגוים שם אומרים שאין יכולים להכיר רק המשגיח טוען שיכול להכיר [וע"י במכתב של בעל הפאת קדמה (הוצא להנ"ל) שבתנו את אלו שטענו שיכולים להכיר, וכולם טעו. (מדובר באוכלוסיא של מיליארד אנשים, ויש בזה לכל הפחות אלף סוגי אנשים)]. וחוף מזה כל מה שסומכים על מרתת מבואר ברמ"א הנ"ל שזה רק אם היהודי נותן הקנבוס אבל אם הגוי נתן הקנבוס לא שייך מירתת וחוששים שנתן פשתן, וכאן שהגוי נותן הפאה לא שייך סברת מרתת, וגם אין פלומבה, ואין סימן, וכן הפאניות יכולות לקנות איפה שרוצות, בקיצור ההכשר לא שווה כלום.

טענת נגיעה

[יז]

יש שרוצים לפסול את כל טענות האוסרים, ולומר, שהם נוגעים בדבר, משום שהם מתנגדים לעיקר היתר פאות נכריות מצד צניעות, ומכיון שלא הצליחו למחות בידם המציאו איסור ע"ז, אבל באמת אין איסור מצד ע"ז.

הנה טענה זו מגוחכת מאוד, שהרי מי שהתחיל עם ההתראה של פאות מהודו שהם תקרובת ע"ז, הוא הגאון ר' משה שטרנבוך שליט"א בשנת תש"ל, במאמר "דת והלכה" (נמנף גאון החכמה), ובאותו מאמר עצמו מקודם האריך בהיתר פאה נכרית [כל זמן שאינו בצורה של פריצות], ואח"כ האריך באיסור פאות שבאים מהודו או חשש שבאים מהודו.

וכן הוא שכתב התשובה בשנת תשס"ד אחרי הנסיעה הראשונה של השליח אמיר דרומי לאסור הפאות מהודו (הועתק ב"השכם אוהב"ם, עמוד קל"ט).

והגאון הנ"ל הוא שהזמין את השליח אמיר דרומי אחרי הנסיעה השניה בפעם שניה בשנת תשע"ח לבדוק את המציאות בהודו ובביתו התקיים אסיפת הרבנים בר"ח תמוז תשע"ח. [בשני הנסיעות האלו נתברר הרבה יותר חומר האיסור והתפשטות הפאות, וכנראה גם שבאמת במשך הזמן נתפשטו הרבה יותר הפאות מהודו, שבשנת תש"ל היה רק ההתחלה של שימוש פאות מהודו שמקודם שרפו השערות, וגם ריבוי אוכלוסייה בהודו נתגדל בכפליים משנת תש"ל, וכן תיקון הטכנולוגיה של הפאות של הודו, שאפשר לצבוע בכל צבע שיהא ולעבד אותו בכל מיני אופנים שלא יהא פחות חשובים מכל שערות בעולם, וכבישות השוק של הפאות משם. וכן התברר בנסיעה השניה, שכל הנשים המאמינות בע"ז הנ"ל הם מחוייבות ע"פ אמונתם התפילה להתגלח דווקא בפני הע"ז, וממילא יורד הויכוח בענין אם מזמינים משם פאות האם זה קבוע או פירש, מכיון שרוב רובם לאיסור אין שום נפ"מ אם זה קבוע או פירש].

גם במקום בזיון ברבים יש חיוב להסיר פאה מהודו

וכן בספר "חשוקי חמד" (נכוח, דף י"ט ע"ב) מאת הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א שגם בת בבית ספר שר"ל חולה במחלה הידועה ונפלו שערותיה, ולבשה פאה, היא מחוייבת להוריד הפאה אף שמתבזית לעיני כל חברותיה.

[יה]

שאלה: לאחר הסערה הגדולה שפרצה בציבור שאסור ללבוש פאה נכרית הבאה מהודו כיון שמקריבים את השערות לע"ז, וכפי שפסקו גדולי הדור בחודש אייר תשס"ד, אירע מקרה במורה אחת שהגיעה לבית הספר, עם מטפחת במקום הפאה, וסיפרה לתלמידות על איסור הנאה מהפיאות המגיעות מהודו. קמה אחת מהתלמידות ופשטה מעליה את הפאה הנכרית, וגילתה בזה שהיא חולת סרטן ועוברת טיפולים כימותרפיים, ושערה נשר, ובכך גילתה סודה לרבים שהיא חולה, וגם ישבה בכיתה כשהיא מקורחת ומתביישת. (הדבר נודע לאחד מגדולי ישראל ובירכה ברכה נאמנה לרפואתה השלימה כ"ר). ויש להסתפק האם היתה חייבת לעשות זאת כשהדבר כרוך בבזיון גדול ובגילוי סוד לא נעים שעלול לפגוע בשידוכים, לכל המשפחה?

תשובה: נאמר במסכת ברכות (דף י"ט ע"ב) אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק. מאי טעמא? אין חכמה ואין תבונה, ואין עצה לנגד ה', במקום שיש חילול ה' אין חולקים כבוד לרב. ואם כן גם בענייננו אסור ללבוש פאת ע"ז בגלל ההנאה.

אך יש להסתפק באופן כזה שהבחורה לא מקפידה על הכושה, וכל מה שרוצה ללבוש פאה הוא רק להנצל מהפסד של רינון בשעת שידוך, ואולי גם באיסורי הנאה מותר להבריש

תערובת שערות אמיתיות והיינו שבודקים במקומות העלולים להניח שם שערות אמיתיות, כמו שבודקים בדיקת שעטנז, במקומות העלולים להניח שם פשתן, ובמקומות שאין סיבה להניח סתם וזה בגדר אינו מצוי, לא צריך לחוש. ועי' ע"ז (דף לה ע"ג): ארשב"ל: מפני מה אסרו גבינת אונייקי? מפני שרוב עגלים של אותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים. מאי איריא רוב עגלים? אפילו מייעוט נמי, דהא ר"מ חייש למיעוטא! ומבואר שלדעת רבנן לא חיישינן למיעוטא אף בתקרובת ע"ז.

ורק שיש להזהר בשעת הקניה, שלא לקחת עודף מן המוכרת, שאם מכרה מקודם פאה של ע"ז וקיבלה מזומנים, נתפס הכסף מדין תחליפי ע"ז ואסור בהנאה (רמב"ם הל' ע"ז, ג, ט, וסו"ע י"ד ס' קמד סעי' ב).

[יש להזכיר, שמצד הלכות צניעות, בביתה לכל הדעות מותר ללבוש פאה].

ארי, וכמו שדן בזה בשו"ת הר הכרמל (סימן ו) לגבי חיילים המשתוללים ובוזזים את אנשי המקום ואפשר להשתיקם ע"י י"ש בפסח, והתיר משום דמבריה ארי אינו נחשב לאיסורי הנאה. אם כן אולי גם בענייננו מותר. או שמא ע"ז חמור שנאמר בו "ולא ידבק בידך מאומה". אם כן גם להבריה ארי אולי אסור. אולם ראייתו של הר הכרמל היא מדברי התוס' (ע"ז דף יג) שמותר להנות מתקרובת ע"ז בשביל להינצל מהמכס.

ולמעשה אמר לי מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שאין כל היתר לא להוריד את הפאה, משום שנאמר "ולא ידבק בך מאומה".

וא"כ מכל זה מבואר, שיש כאן חומר איסור שלא קשור כלל לענין צניעות, שהרי הבת הזאת מותרת בפאה לכל הדעות, שאינה נשואה.

[אולם בפסקים וכתובים של הרבנים לא מדובר על פאות סינטיטיות].

מצוות "שקץ תשקצנו"

דברים (י, טו): ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא.

[כא]

רמב"ם: הזהיר עוד ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו - לאסור בהנאה כל עניני ע"ז, היא ומשמשיה ותקרובת שלה והנויין.

רמב"ם (הל' ע"ז, ג, ט): עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך, וכל הנהנה מאחד מכל אלו לוקה שתיים, אחת משום ולא תביא, ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם.

בעל הטורים: חרם אותיות רמ"ח שנפרעין מרמ"ח איבריו, ואם יחזור בתשובה יהיה רחם וזהו ברגז רחם תזכור (מצוק, ג, ט) (מ"ק דף יז ע"ב).

ובגמ' ע"ז (דף מו ע"ב): ת"ל (דברים, ג, טו) שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי-חרם הוא, הא כיצד? היו קורין אותה בית גליא - קורין אותה בית כריא, עין כל - עין קוץ.

ונראה שאם מראים תמונות של שקצים כדי לדמות שהע"ז דומה לזה, ג"כ מקיים מצוות שקץ תשקצנו.

יותר טוב גילוי ראש מפאה שחזקתו מהודו

[יט] מכל זה נראה, שיותר טוב לאשה ללכת בגילוי ראש לגמרי גם ברחוב, מללכת עם פאה שחזקתו באה מהודו, שהרי אם נתגלה לאשה שכיסוי הראש שלה הוא שעטנז דאורייתא והיא באמצע הרחוב, מחוייבת לפשוט הכיסוי אף שזה פריצות, כמבואר בברכות (דף כ ע"ב), וממילא הו"ה אם זה תקרובת ע"ז, שכמעט כל הראשונים ס"ל שזה דאורייתא (ע"ז א"ט ב), למשל, אם לבשה לבוש של עור, ובאמצע הרחוב ראתה מודעות ברחוב חתום מרבני העיר שהבגדים שקנתה שם הבגד נעשו מעור של בהמה שהקריבו לע"ז, מחוייבת לפשוט תיכף הבגד, וממילא ה"ה בפאה משערות של הודו, מחוייבת להסיר הפאה גם לפי השיטה שפאה נחשבת כיסוי.

אפשרות להשיג פאה כשרה

[כ] כדי למנוע חשש של תקרובת ע"ז, אפשר לקנות פאה 100% סינטיטי ולשלוח למעבדה של בדיקת שעטנז, שיבדקו שאין בו

תמונות של סרטנים

שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו

בענין שערות הפאות המגיעות מא"ז שמתגלחים לתקרובת ע"ז

ב"ה
שאלה

הנני בזה להציע לכבוד מרן שליט"א מה שנתעורר אצלי בענין הנ"ל ולא אאריך בהבאת מקורות וראיות כי הכל ידוע ומבורר אצל מרן שליט"א ואין צורך להוכיח על המוכח מכבר...

ג. מה שיש להעיר לע"ד.

1) נקטינן להלכה כדעת רש"י ז"ל וכן הוא בשו"ע יו"ד סקל"ט דשבירת מקל אינה אוסרת אא"כ דרך עבודתה בכך או שעובדין אותם במקל ע"י קשקוש וכדו', אז אף שאין בשבירה דרך עבודה יש בה במה לאסור. והנה כאן אין בשער שום פעולה כעין קשקוש כלל מלבד החיתוך מראשם גופיה, כי ברגע קט משנחתך השער מראשם יצא מרשותם של המתגלחים והושלך על הארץ ואח"כ שמים אותו בפח, והם - ר"ל המתגלחים פקע מהם שום התערבות בשערם מאז. ואף את"ל שיש איזה מעשה. הלוא כ"ז לאחר התגלחת, וא"כ לא היה נאסר השער רק ע"י מה שדרך עבודתם בגילוח. ולכאן דבר פשוט הוא שדרך עבודתה מיקבע ע"י מה שהכומרים והמומחים מחליטים ועל הדרך הרשמי המובא בספריהם וע"י מה שמפרסמים בכל רחבי העולם והנודע להגרים וכו' וכו' לא ע"י מה שהפשוטים מבטאים מתוך התלהבותם. ואף שנוכל לנקוט שיש בזה כוונת עבודה ותקרובת מ"מ בלי דרך עבודה לית בזה כלום.

2) נקטינן דאין דין מחשבה וכוונה אלא אצל העובד ולא אצל הבעלים ואין הבעלים מפגלים או מחשבים כלל. והנה הרב ד. הגיד לי שהספרים אמרו שעובדים ע"פ מה שמשלמים להם שכר פעולתם והרבה ביטויים כולם מסוג זה, וברור שמשלמים ע"י ההיכל והכומרים, א"כ עושים לפי דעת אלו בדוקא ולא לפי דעת המתגלחים, והלוא הכומרים ואנשי ההיכל כולם סוברים ומצהירים על התגלחת שהיא מעשה בגוף האדם לשוייה למגולח או למגולח במקצת כעין האי עובדא דהנערות בעלות השער, ולא בשום פנים כהקדשת השער ע"י גילוח, ואיך נעמים בדעת הכומרים ובדעת שלוחיהם מה שלא נמצא רק בדעת הפשוטים המתפתים. ולענין דעת הניקף כבר ביאר מרן שליט"א (נדפס נשמו נקונן משנות מ"א סימן ע"ו) בטוט"ו דאין במעשה דידהו ממש.

3) טעם גדול יש לי כנר' להתיר ברחבה, וגדולה היא אלי כי כן יצא לי בע"ה מעת ומאז לימודי בסוגית הגמ' ובפוסקים מימי חרפי, והוא שנראה ברור מגמרא ומסברא שא"א לעשות שום פעולה ולקבוע על ידו כלפי איזה חפץ שיהיה עליו דין תקרובת אא"כ ייחד החפץ מקודם לע"ז, ר"ל להיותו עתיד לעשות ממנו תקרובת לע"ז, ומשיהיה החפץ מוכן לכך אז יתהפך דינו להיות תקרובת ע"י קביעת מעשה. או מה

כרוז גדולי ישראל

כרוז הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א
בשם הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל
שפאות מהודו הם תקרובת ע"ז

[כב]

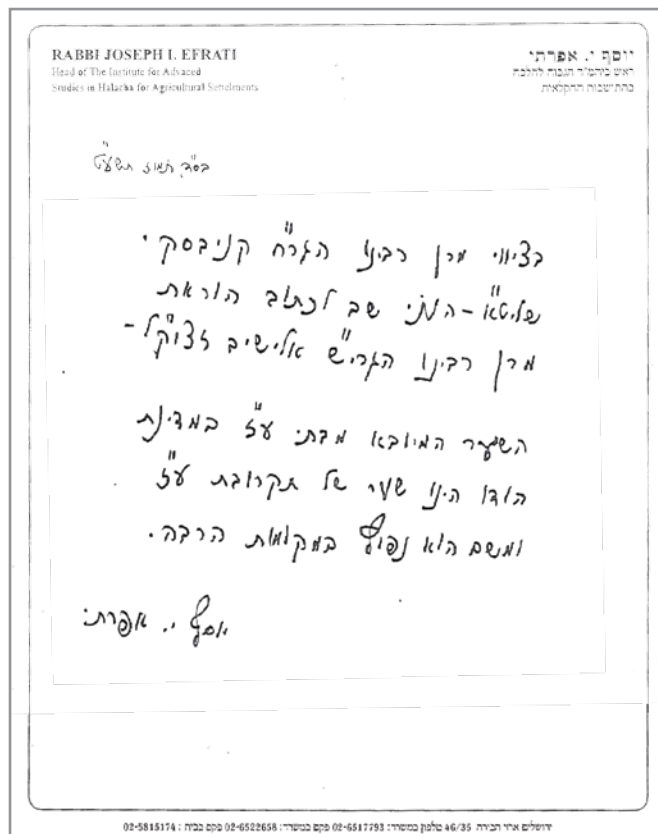
[ע"י קובץ תשובות (מ"ג סי' קים)].

בס"ד תמוז תשע"ט

בציווי מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א, הנני שב לכתוב הוראת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל -

השיער המיובא מבתי ע"ז במדינת הודו הינו שער של תקרובת ע"ז, ומשם הוא נפוץ במקומות הרבה.

יוסף י. אפרתי

תשובת הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל

אנו מעתיקים כאן השאלה של הגי"ר ישראל בעלסקי זצ"ל להגרי"ש אלישיב זצ"ל, ושני התשובות של הגרי"ש

אלישיב זצ"ל (קובץ משנות הרב אלישיב, חלק ג, סי' קים):

[כג]

[בעיקר אלו הגרים בארצות אחרות] שמתביישים כלפי כל העולם בעבודה הנמייבית והטפשית הלזו. קשה מאד לקבל זה. זאת ועוד שהרי עתה באופן שנאספים שם במקום טומאתם דווקא! אומרים לפי תומם שכל מעשיהם הוא לשם הע"ז [וכן מוכח ממקצת מעשיהם אשר אכמ"ל], ואין לנו אלא דברי הגמ' דסתם עכו"ם לע"ז מכוין. (ועי' בב"י בטויו"ד סי' קכ"ג סוף סעיף א' ד"ה ואני תמה על דברי הרשב"ם, ועיי"ש סימן קמ"א ובש"ך שם סק"א וסק"ו ואכמ"ל).

והנה היות ע"ז שם תקרובת ע"ז, כבר נפסק בטור ו"שולחן ערוך" יורה דעה בסימן קל"ט דשבירת מקל דומה לזביחה וכו', והכא נמי הוי דומיא דזביחה.

גם בתקרובת ע"ז אין ענינה לאסרה מצד שייחודה לע"ז מקודם להקרבתה או עכ"פ חפץ שתהא קבועה לקרבן להע"ז שיהא מונח לפניו וכדו'. [גם א"צ לפניו מהקלקלין בגוונא דשחיטה וכעין זביחה וכמבואר לעיל].

וזאת למדנו במפורש מסוגיא דחולין דף מ' ע"א דהגמ' דנה בשוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב שלש חטאות ופריך הגמ' הא עשה בה מעשה כל דהו - שהתחיל לחתוך סימן אחד אסרה והוי מחתך בעפר בעלמא שהרי משנעשה תקרובת ע"ז ע"י מעשה כל דהו פקע שם קדשים מיניה ואמאי יתחייב אשחוט חוץ, ועיי"ש רש"י שהאריך בזה.

ותי' הגמ' דמיירי באומר בגמר זביחה הוא עובדה והיינו שהתנה שלא יהא תקרובת לע"ז רק לאחר גמר זביחה ובאותו זמן עובר גם על איסור קדשים בחוץ.

והשתא אי נימא דלא שייך שם תקרובת לע"ז אא"כ יחדה קודם הזביחה לשם קרבן הו"ל לגמ' לאוקמי בפשיטות טפי דלעולם אינו מייחד כלל הבהמה לשם תקרובת ולא נאסרה הבהמה באיסור תקרובת ומשו"ה לא הוי מחתך בעפר בעלמא וחייב ג' חטאות משום עצם מעשה עבודה זרה ומשום שבת וכן משום קדשים בחוץ. ולא נעשה כלל תקרובת ע"ז ואמאי איצטריך לאוקמי שהתנה שיעשה תקרובת בגמר זביחה דל דין תקרובת מהכא משום איסור ע"ז עצמה יתחייב חטאת.

ומוכח מהכא דכל שעובד ע"ז והוי כעין ד' עבודות נעשה ממילא תקרובת ע"ז אף בלא שום יחוד כלל ושפיר מקשה דמכי עשה בה מעשה כל דהו אסרה מדין תקרובת ומחתך בעפר בעלמא הוא.

ומשו"ה איצטריך הגמ' לאוקמי באורחא דחיקא דמיירי שאומר שרק בגמר זביחה הוא עובדה ואז תעשה תקרובת.

ובל זה הוא מצד דיני תקרובת ע"ז. ולענין המעשה שלפנינו יש לרונן בה מצד הבירור מחמת רוב ומיעוט, תערובת וקבוע. ויש בזה ג' נידונים א, שיש לזה דין קבוע כמבואר בשו"ת דברי חיים. ולכך אף אם הרוב הוא שלא ממקום הע"ז מ"מ הוי ספק ואסור. ב. מצד שהם שני תערובת [שיש להאריך בזה הרבה]. אך פשוט דב' תערובת היינו בפירוש א' מהתערובת השני ונתערב ברוב אחר. אך כאן הרי הכל מתערב שוב ונשאר

שהוא כעין פנים, או הכנסה להיכל הע"ז כדעת הש"ך בדברי הרמב"ם וכו'. אבל בלי חפץ מוכן לכך א"א ליקבע בשום פנים. והמקל והפרכיל בעוד שהוא מחובר וכו' כולהו מוכנים לכך בתורת חפץ לע"ז. אבל אצל שער אדם זה בלתי אפשרי, כי בהיותו מחובר לגוף האדם אי אפשר לו להיות חפץ מיוחד כי הוא חלק מגוף האדם ולא חפצא של תקרובת, דלית לן שער העומד לגזור כגזורי דמי (גיטין ל"ט) ואין ראוי לעשות מגוף האדם תקרובת עד שיוסר השער ממנו ומאז אי"כ מעשה שייאסר ע"י והסברא נותנת לכך, כי אין בשום עבודה מעבודות פנים שום חשיבות אא"כ ייעשו בדבר המוקדש מכבר, ואף בפרכילי ענבים שבצרם מתחילה לכך, ברור שמכיון שדעתו לבצרם לע"ז כבר קבעום לחפצים המיוחדים לע"ז. אבל על חלק מגוף העובד אין בדעתו זו כלום, כי לא ייחד חלק מהגוף עד אשר יבדל ממנו וייעשה חפץ לא אדם. וראוי לעיין בזה כי כנראה ראוי לסמוך עליו למעשה אף בלי להצטרף השאר.

4 שמעתי מן המומחים שאף השער הבא ממדינת הודו רובו דלא מהני של הנ"ל, ואף את"ל שיש לחשוש לדין קבוע, לא גרע מספק השקול וא"כ משנמכר ונשלח לשאר מקומות מתערב פעם ב' עם שערות המקום, ולדעת הר"מ אף ע"ז ניתרת בב' תערובות (יו"ד ק"י ע"ן סק"ג) ומעולם לא נתברר אצל מישהו דבאלו התערובות יש רוב ברור של שער הנ"ל, א"כ לפי"ז במקום דנתערב יהא מותר להשתמש ישר בתערובת ב'.

5 סוכ"ס א"א להתחמק מהמון רבנות דס"ל להלכה דבשביל שבירת מקל ותלישה כעין זביחה לא נאסרה שום תקרובת, דלא נקטינן להלכה כמ"ד דס"ל הכי, הלוא המה הרמב"ן ותלמידיו והרא"ש והר"ן ועוד. ואף דהמחבר בשו"ע לא הביאם הלוא לא הביא ג"כ הא דבצרן מתחילה לכך, ומידי ספיקא לא נפקינן, הרי לפנינו עוד צירוף חשוב לקולא.

אבקש שמרן עט"ר שליט"א יעיין קצת בדברים הנ"ל ואולי יתקבלו אצלו וידון עליהם כפי חכמתו כי עיני כל ישראל עליו. ישראל הלוי בעלסקי

תשובה ראשונה של הגרי"ש אלישיב

בענין הנ"ל כבר רבו מספור מה שדנו בזה ונעתיק בזה בקצרה מש"כ להעיר בזה כדלהלן.

ביסוד הדבר נאמר דכל שנראה לעיניים שענין זה שייך ונעשה לע"ז. ואנו מוצאים ענין ע"ז זו בעבודתה כמות שהיא היום נזכרת בראשונים בכמה וכמה דוכתי, והיינו שזאת היא עבודה מרכזית וחשובה מדור דור אצל הע"ז, ויש להניח שמאז בלל ד' שפת דור ההפלגה ונתפרדו ללשונותם במקומות והיו עובדי ע"ז מתחילה ועד היום הזה, עובדים לאלילים בעבודה זו ובענין זה, הרי תו ליכא לפקפק שמא עושים מעשה תגלחת כצורתה אצל מקום ההתאספות לע"ז שלהם, שלא לשם עבודה לע"ז.

ולתרין דיבורם, שכוונתם לא לשם עבודה לע"ז בזה. כפי שעושים זה אנשי יחסי החוץ שלהם גדוליהם ומנהיגיהם

אשר לטענה הראשונה, לפי"ד הרא"ד שליט"א עצם התגלחת, עבודתה בכך. וכנראה זה עפ"מ"ש הרמב"ם בשה"מ מ' ל"ת (ט - ט), ו' זל"ש "ובתנאי שיעבוד כדרכה, כלומר בדבר שדרכה שתיעבד כו' כמו פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס ומעביר שער לכומוש".

ובזמן התגלחת הם מזכירים שם האליל. והמגלחים אמרו לו על אף שעושים בשביל קבלת שכר עבור התגלחת מ"מ אמרו הלוא גם הם מאלה הטמאים הרואים בזה פולחן לע"ז. ובכה"ג הדבר פשוט שאומרים בזה סתם עכו"ם לע"ז (ע' חולין י"ג) שהרי עצם מטרת המתגלחים היא לע"ז.

ומ"ש כת"ר "שנראה לו ברור מגמ' ומסברא שא"א לעשות שום פעולה לקבוע על ידו כלפי איזה חפץ שיהיה עליו דין תקרובת, אא"כ ייחד החפץ מקודם לע"ז - להיותו עתיד לעשות ממנו תקרובת לע"ז - כי אין בשום עבודה מעבודת פנים שום חשיבות אא"כ ייעשו בדבר מוקדש מכבר" - .

אמנם קיי"ל השוחט בחוץ, חטאת העוף - לע"ז שחייב משום ע"ז כיון ששחט סימן אחד - מחתך בעפר הוא ונאסר משום ע"ז, אף שאין לו שום זכות לקבוע ולייחד את העוף לע"ז שהרי הוא הקדש, אלא עצם מעשה השחיטה שהוא עושה לע"ז חל עליו דין תקרובת.

והנה מן הראוי להאריך ובמקום שאמרו להאריך. אך בגלל הטרדות הסובבים אותי הוכרחתי להסתפק בהנ"ל.

בברכת התורה, יוסף שלו' אלישיב

טענות היתר

ע"פ ספר המצוות, והדחיה

עוד ראיתי טענות היתר ע"פ דברי הרמב"ם בספר המצוות, שבמצוה ה' הביא דין של ארבע עבודות שחייב בכל עבודה זרה אף שאין דרכם בכך היינו השתחויה, שחיטה הקטרה וניסוך, ובכלל ניסוך הוא זריקה.

ובמצווה ו' הביא ע"ז שדרכו בכך שחייב בכל העבודות, ובתוך הרשימה של מצווה ו' הביא פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס ומעביר שער לכומוש.

ומשמע מזה שאילו היה מעביר שער לשאר עבודה זרה שאין דרכו בכך, לא היה חייב כמו מי שזורק אבן לפעור או פוער עצמו למרקוליס שאינו חייב כמבואר ברמב"ם שם.

וניעתיק דברי הרמב"ם (ספר המצוות לרמב"ם, מצות לא מעשה):

מצווה ה': המצוה החמישית היא שהזהירנו מהשתחוות לעבודה זרה. והוא מבואר שאמרנו עבודה זרה נרצה בו כל מה שיעבד זולת האל. והוא אמרו יתעלה (עשה"ד) לא תשתחוה להם ולא תעבדם. ואין הכונה איסור

הכל כתערובת הראשון. ג. דהכא חסר בשם תערובת מעיקרא, כיון שהם סוגים שונים וניכרים כל א' וא' מהם לעצמם על ידי המומחים המתעסקים בזה, ומה גם שהדמים מודיעים, שיש מחיר לכאו"א. ואפשר לקבוע סוגם ומינם ע"י דמיהם ומחירם.

תשובה שניה של הגרי"ש אלישיב

תשובה

בס"ד י"א סיון תשס"ד

כבוד הרב הגאון נודע למשגב מהור"ר ישראל הלוי בעלסקי שליט"א

ברכה ושלו' רב

עברתי על מכתב כת"ר בענין הפיאות. ובו נאמר טענות. א' על עצם האיסור על הפיאות הבאים מהודו. ב' גם אם נניח שיש בהם משום תקרובת ע"ז אין מקום לאוסרם.

מקודם נדון על הב'. כת"ר כותב "שמעתי מן המומחים שאף שער הבא מהודו רובו לא מתגלחת ע"ז ואף את"ל שיש לחשוש לדין קבוע לא גרע מספק השקול, וא"כ משנמכר ונשלח לשאר מקומות מתערב פעם ב' עם שערות המקום, ולדעת הרמב"ם אף ע"ז ניתרת מב' תערובות, - יו"ד ק"י - לפי"ז במקום שנתערב יהא מותר".

הנה לפי מה שמסרו לי שראו מסמך משלטונות הודו ש-75 אחוז השערות המובאות מהודו מאלה שנתגלחו בבית ע"ז שלהם. גם אם זה להיפך דין קבוע להם כמ"ש בשו"ת דברי חיים ח"ב סי' נ"ג וזל"ש "כשהקונה כותב ומבקש ממנו [מן הגוי] שישלח לו כו"כ והוא שולח מביתו בכה"ג הו"ל כלקח מן הקבוע ולא יחלוק ע"ז זולת" - .

והנדון של שני תערובות, כתוב בשו"ע נתערבו באחרים ונפל מהתערובות הזאת א' לשנים אחרים כו'. ובעצם הדבר מה שייך כאן לומר שמתערבים בשערות אחרים. הלוא כל מדינה ומדינה השערות הוא מסוג אחר. ומחיר מיוחד לכ"א ואחד, ואף גם הדמים מודיעים, לדעת מאיזה סוג קונה.

עוד כתב "א"א להתחמק מהמון רבוותא דס"ל להלכה בשביל שבירת מקל כעין זביחה לא נאסרה - ה"ה הרמב"ן והרא"ש והר"ן" - .

והנה הטור בסי' קל"ט פסק "אליל שעובדין אותה במקל פירוש שמקשקשין לפניו במקל ושבר מקל לפניו נאסר ששבירת מקל דומה לזביחה". וכ"כ בשו"ת שבות יעקב בהשמטות לח"א סי' י"ב. זל"ש "באשר שידוע ומפורסם הביאו הסמ"ע בדוכתי טובא - שבכל מקום שפסק הטור נגד הרא"ש אביו צריך להביאו". זאת ועוד בפרא"ש שלפנינו כתוב "והא דבעינן זריקה המשתברת היינו בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים כגון שבירת מקל".

והר"ן, הן בפירושו על הרי"ף והן בחידושו, אמנם הביא דעת הרמב"ן, אבל הביא גם דעת החולק ע"ש.

כרת ואעפ"י שאין דרך עבודתו בכך כמו אילו הקריב לפעור או השתחוה למרקוליס. וזה הוא שלא כדרכה. והכרת השלישי במי שהעביר מזרעו באש למולך כמו שאבאר.

עב"פ מבואר מכאן שמעביר שערו לע"ז אחרת חוץ מכמוש אינו חייב.

הנה בענין שבר מקל שחייב לדעת רב, יש מחלוקת הראשונים אם חייב רק כשדרכו לעבוד במקל, אף שאין דרכו בשבירה, אלא כגון בקשקוש מקל [דעת רש"י], או שחייב גם אם אין דרכו כלל במקל מ"מ כיון שזה צורת שבירה כעין זביחה חייב [דעת י"א שהביא הר"ן, וכן דעת הראב"ד (השגות, פ"ג)].

ומעצמו של רש"י משום שבגמרא כתוב בין בדברי רבי יהודה אמר רב (דף נ"ג) ובין בדברי רב נחמן אמר רב (דף נ"א) ע"ז שדרך עבודתו במקל.

ואילו דעת הי"א שבר"ן, שזה גם שיטת הראב"ד (השגות), ס"ל שמה שנאמר שדרכו במקל, אף שגם כשאין דרכו במקל כלל חייב בשבירה, לומר רבותא שאם זרק הוא פטור, אף שדרכו במקל, משום שאינו זריקה המשתברת וכן בדבר ר"נ כתוב שדרכו במקל אף שגם אם אין דרכו במקל חייב בשבירה, זה משום שלענין זרק אינו נאסר, אף שדרכו במקל.

הנה אילו הרמב"ם היה ס"ל כדעת הי"א שבר"ן שבשבר מקל חייב אף שאין דרכו במקל כלל, היה לנו קושיה, דאם מעביר שער לכמוש הוא דומה לשבירת מקל, א"כ היה אמור להיות שחייב גם אם אין דרך עבודתו בכך, וא"כ למה הכניס הרמב"ם בספר המצוות ענין של מעבר שער לכמוש במצווה ו' כשמדבר בעבודה שדרכו בכך, הרי היה צריך להכניס זה במצוה ה' שחייב על ארבע עבודות אף שאין דרך עבודתו בכך והרי שיטות אלו נכנס שבירת מקל בתור תולדה של שחיטה אף שאין דרך עבודתו בכך, אלא מוכרחים לומר שגילוח לא נחשב כעין שבירה, אף שלא מובן למה מ"מ כך מוכרחים לומר.

אולם אם הרמב"ם ס"ל ששבירת מקל חייב רק כשדרך עבודתו בכך כמו שיטת רש"י ודעימיה, א"כ אין שום קושיה למה הכניס הרמב"ם מעביר שער לכמוש במצווה ו' כשדרך עבודתו בכך, הרי אם אין דרך לעבוד במקל אינו חייב בשבירת מקל וממילא גם מעביר שער לעבודה זרה אחרת שאין דרכו בהעברת שער אינו חייב.

ונחזה אנו מה ס"ל להרמב"ם.

הנה הרמב"ם (הלכות עבודה זרה, ג, ד) כתב מפורש כדעת רש"י שבשבירת מקל חייב רק כשדרך עבודתו במקל: ספת לה צואה או שניסך לה עביט של מי רגלים חייב, שחט לה חגב פטור אלא א"כ היתה עבודתה בכך, וכן אם שחט לה בהמה מחוסרת אבר פטור אלא אם כן היתה דרך עבודתה בכך, **עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפניה חייב ונאסרת, זרק מקל בפניה חייב ואינה נאסרת, שאין זריקת המקל כעין זריקת הדם שהרי המקל כמו שהוא והדם מתפזר.**

ההשתחויה לבדה לא זולתה ואמנם זכר דרך אחד מדרכי העבודה רוצה לומר ההשתחויה וכן אנו מוזהרים מהקריב להם ולנסך ולקטר. ומי שעבר על אחת מאלה והשתחוה או הקריב או נסך או קטר חייב סקילה. ולשון מכילתא (משפטי) זובח לאלהים יחרם עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר לא תשתחוה להם ולא תעבדם זביחה בכלל היתה ויצאת ללמד מה זביחה מיוחדת שכיוצא בה עובדים לשמים וחייבים עליה בין שהוא עובדו בין שאינו עובדו אף כל שכיוצא בו עובדים לשם חייב עליו בין שהוא עובדו בין שאינו עובדו. וענין זה המאמר כי אלו הארבעה מינין מן העבודה, והם ההשתחויה והזביחה והקטור והנסוך שבהם צוה עלינו שנעבוד האל יתעלה, כל מי שיעבוד עבודה זרה באחד מהן חייב סקילה ואפילו היה אותו הנעבד אין מדרכו שיעבד בדבר מהן, וזה הוא שיקראוהו [פסי' ט, פ, ג, ד - ה הרי"ט ד פ] שלא כדרכה, רוצה לומר אף על פי שעבד אותה שלא כדרך עבודתה מאחר שעבדה באחד מאלו חייב סקילה כשהיה מזיד. והוא בכרת אם לא נודע בו או לא נעשה בו העונש. ואם היה שוגג יקריב קרבן. וכן כשקבלו עליו באלו לאי זה דבר שקבלו עליו הנה הוא חייב. וכבר נכפלה אזהרה זו רוצה לומר איסור עבודתה באחד מאלו הארבעה מינין ואפילו שלא כדרכה והוא אמרו יתעלה (פס"מ י) ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים. ולשון ספרא אין שעירים אלא שדים. ובגמרא זבחים (קו ב) התבאר שלא זו אמנם הוא בשוחט לע"ז ואפילו לא יהיה דרך עבודתה שחיתה. אמרו מינין לזובח בהמה למרקוליס שהוא חייב שנאמר ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אם אינו ענין לכדרכה דכתיב איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם תנהו ענין לשלא כדרכה. והעובר עליו אם היה מזיד בכרת וסקילה כמו שבארנו ובשוגג יקריב קרבן. ולשון התורה (משפטי כ) זובח לאלהים יחרם. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק שביעי ממסכת סנהדרין (סג - סד ב).

מצווה ו': המצוה הששית היא שהזהירנו מעבוד עבודה זרה ואפילו בזולת הארבעה מינים הקודמים אבל בתנאי שתהיה אותה העבודה כדרכה. רוצה לומר שיעבוד אותה במה שהוא דרך אותה הנעבד שיעבד בו. כמו שיפעור עצמו לפעור או יזרוק אבן למרקוליס. והוא אמרו יתעלה באזהרה מזה (עשה"ד) ולא תעבדם. ולשון מכילתא לא תשתחוה להם ולא תעבדם לחייב על העבודה בפני עצמה ועל ההשתחויה בפני עצמה. ולכן מי שיזרוק אבן לפעור או פער עצמו למרקוליס אינו חייב כי אין זה דרך עבודתו לאמרו יתעלה (פס"ה י) איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני. והעובר על לאו זה במזיד חייב סקילה וזכר ובשוגג חייב קרבן. וכבר התבאר משפטי מצוה זו גם כן בשביעי מסנהדרין. ושם (סג ב) אמרו שלש כרתות בעבודה זרה למה אחת כדרכה ואחת לשלא כדרכה ואחת למולך. רוצה לומר כי מי שעבד אי זו עבודה זרה שתהיה באי זה מיין שיהיה מן העבודות הנה הוא חייב כרת ובתנאי שיעבוד אותה כדרכה כלומר בדבר שדרכה שתיעבד בו כמו פוער לפעור וזרוק אבן למרקוליס **ומעביר שערו לכמוש.** וכן מי שעבד באחת מן הארבע עבודות לאי זה נעבד שיהיה מהם הנה הוא גם כן חייב

והמרכבת המשנה מבאר למה זריקת צואה נחשב יותר דרך עבודה, משבירת מקל, וממילא שבירת מקל חייב רק כשדרך עבודתו במקל משא"כ צואה חייב אף שאין דרך עבודה בספירת צואה, משום שצואה ומי רגליים הוה כמו זריקת דם ממש.

וז"ל: לזה פריך הש"ס מהא דתניא ספת לה צואה וכו' והיינו אפי' אין עבודתה בכך כדפרש"י מדנקטה הברייתא סתם והטעם דאפי' זריקת מי רגלים חשיב תולדת זריקת פנים [ושאני שבירת מקל כשאין עבודתה במקל דאז לא דמיא כלל לשחיטת פנים כמ"ש משא"כ זריקת מי רגלים דהוי זריקה ממש אלא שהוא דבר אחר לא בדם כעין פנים שפיר חשיב תולדה שאין התולדה דומה לאב לגמרי] אלא דקשה ליה צואה שאינה משתברת ומשני בצואה לכה.

ועכ"פ ברור ששיטת הרמב"ם כפשוטו, ששבירת מקל חייב רק כשדרך עבודתו במקל אף שאין דרך בשבירת מקל אלא איזה דרך במקל וכמו שכתב רש"י.

וממילא מיושב, למה הרמב"ם בספר המצוות הכניס מעביר שער לכמוש במצוה ו' כשדרך עבודתו בכך ולא הכניס במצוה ה' כשאין דרך עבודתו בכך אלא בדי' עבודות, שהרי הרמב"ם ס"ל ששבירת מקל חייב רק כשדרך עבודתו במקל אף שאינו ממש בשבירה אלא עכ"פ בקישקוש מקל, וממילא ה"ה בכמוש, אינו חייב אלא כשדרך עבודה בשער משא"כ במעביר שער למרקוליס או לפעור או כל עבודה זרה אחרת אינו חייב.

ובספר החינוך (פרשת יתרו, מנחה כט) כתב סיבה נוספת למה כמוש לא נכנס באין דרך עבודתו בכך אלא בדרך עבודתו בכך משום שזה דרך בזיון: שלא נעבוד שום עבודה זרה בעולם בדברים שדרכה שעובדים אותה המאמינים בה, ואף על פי שאין עבודתה באחת מארבע עבודות שאמרנו למעלה, מכיון שעבדה במה שדרכה להעבד חייב, ואף על פי שעבודתה דרך בזיון, כגון הפוער לפעור וזורק אבן למרקוליס ומעביר שער לכמוש, שנאמר [שמות, כ, ה] ולא תעבדם, כלומר במה שדרכן להעבד אי זו עבודה שתהיה. אולם ברמב"ם קשה לומר סברה זה משום שהרמב"ם ס"ל שספת לה צואה חייב גם כשאין דרך עבודתו בכך, אף שזה ודאי בזיון, אלא לפי הרמב"ם התירוץ כנ"ל שגם שבירת מקל חייב רק כשדרך עבודתו במקל.

הוספה בסוגיא של שבירת מקל

הנה אף שכתבנו שדעת הרמב"ם כדעת רש"י בענין זה, מ"מ לא ס"ל לגמרי כדעת רש"י, שרש"י (דף נ"א ע"א) בדעת רב נחמן שזרק מקל חייב, זה רק כשדרכו בזריקת מקל, ובזה כתב רש"י שרב נחמן לא חולק על רב יהודה (דף נ"ב ע"ג) שזרק מקל פטור, שרב יהודה איירי שדרך עבודתו בקישקוש מקל

[כה]

וכך מאריך במרכבת המשנה (מע"מ) ששבירת מקל אינו חייב לדעת הרמב"ם אלא כשדרך עבודתו במקל.

הנה ראיתי בחזו"א (פי' נ"ו ס"ק א) שהקשה א"כ למה חייב הרמב"ם בספת לה צואה אפילו אין עבודתו בכך, ומשום קושיה זו רצה לדחוק ברמב"ם, שחייב בשבירת מקל אף שאין דרך עבודה במקל, מה שהזכיר דרך עבודה במקל זה רק כדי לחייב בזריקת מקל, אבל שבירת מקל חייב אף שאין דרך עבודתו בכך.

אולם זה דוחק גדול ברמב"ם שהרי הרמב"ם הזכיר מקודם דרך עבודתו במקל בענין שבירת מקל, ומבואר שגם בשבירת מקל אינו חייב אלא כשעבודתו במקל.

ומה שחייב הרמב"ם בספת לה צואה גם אם אין דרך עבודתו כלל בזה, זה לא קשה כלל, שהרי גם רש"י שס"ל בשבירת מקל שחייב רק כשדרך עבודתו בכך מ"מ בספת לה צואה חייב גם אם אין דרך עבודתו בכך, והטעם בזה שבספת צואה לא הוזכר שדרך עבודה בצואה.

ע"ז (דף נ"ב ע"ג): ספת לה צואה, או שנסך לפנייה עביט של מימי רגלים - חייב. ופי רש"י (שם דף נ"א ע"ב): **חייב** - אפילו אין עבודתה בכך.

וכך ביאר הריטב"א (דף נ"ב ע"ג) שיטת רש"י מה החילוק בין שבירת מקל לספת לה צואה: פרש"י ז"ל שעובדין אותה בקשקוש מקל וכיוצא בו לא בזריקת מקל ולא בשבירת מקל, דאם כן הרי הוא חייב במה שעובדין אותה מפני שעבד עבודה זרה כדרכה, אלא ודאי כדאמרן, הלכך אין חיובו כאן אלא משום עובד עבודה זרה כעין פנים ושלא כדרכה, ובזריקה ליכא כעין פנים אבל בשבירת מקל איכא כעין זביחה משתברת ששובר מפרקתה של בהמה וכדמפרש ואזיל, ואם תאמר אם כן למה ליה למימר שעובדין אותה במקל, תירץ רש"י שאילו לא היו עובדין אותה במקל כלל לא מחייב בשבר מקל לפנייה דלא שייכא בפנים, פירוש לפירושו דכיון דליכא עבודת מקל לפנים היכי חשבינן לה כעין זביחה, אלא דכיון שדרך עבודת הארורה הזאת במקל היא לה מקל לדידה כבהמה בפנים, ומעתה היא שבירת מקל זה כזביחת מפרקת בהמה וחשיבא למיהוי תולדה ידיה, וכן פירש הרב רבינו יונה ז"ל...

ולפי שיטה זו היה נראה דמתניתא דבסמוך דספת לה צואה דאזלא כרב, מיירי בשעבודתה בצואה או בעביט של מימי רגלים, וכן פירשו מקצת בעלי התוספות ז"ל, אבל מדברי רש"י ז"ל נראה דאפילו אין עבודתה בכך כלום דשאני התם דאיכא שם זריקה, וכיון שיש עליו שם אחת מארבע עבודות ודומה לה במה שהיא משתברת, שפיר חשיבא תולדה, אבל שבירת מקל שאין עליה שם אחת מארבע עבודות אף על גב דהוי כעין זביחה בענין השבירה, לא חשיבא תולדה אלא כשעבודתה במקל.

[החזו"א לא ראה דברי הריטב"א בביאור דברי רש"י, שהרי מפרש (פי' ס"ק ג) שגם רש"י ס"ל כתוסי' שספת לה צואה איירי שהיה איזה דרך לעבוד בצואה].

רק בגפוף פשיטא דפטרי רבנן בחגב וא"צ לטעם גרועי גרעה דודאי לק"מ דהא מוקי הש"ס כתנאי ורבנן דפטרי בחגב פטור נמי בשבירת מקל. מיהו נהי דניחא ליה דשבירת מקל דומה לחגב ומחוסר אבר דבכלהו אינו חייב אלא א"כ דרך עבודתה אכתי היאך ניחא להרמ"ך קושיית הראב"ד למה יגרע מחוסר אבר וחגב מספת צואה דודאי כן הוא דעת רבנו כמ"ש הלח"מ וצריך טעם למה] גם מ"ש הלח"מ ליישב קושיית התוס' דהמקשה קס"ד דחגב שלא כדרכה דומה למקל כדרכה ולזה אוקים כתנאי והמדחה דחה הוא דוחק.

ומה שהקשה הכ"מ דתימה על הראב"ד דפסק כרב יהודה לק"מ ואמרת לביאר שרש המחלוקת שבין רבנו והראב"ד. דהנה בסנהדרין דף ס"ב ע"א מפורש תולדת ע"ז שיבר מקל לפניו ופרש"י דהיינו כשעבודתה במקל דוקא אבל הר"א מפרש דחשיב תולדה אפי' אין עבודתה במקל וזהו שכתב אלא מראין הדברים וכו' דחכמים דפוטרין ורבי יוחנן דפוטר במחוסר אבר פליגי על סוגיא דסנהדרין וס"ל דאין תולדות לע"ז אלא דהנך אמוראי אליבא דרב ס"ל כר' יהודה וכתנא דספת וכן הלכתא כיון דסתם סוגיא דסנהדרין ס"ל תולדות לע"ז וכל זריקה המשתברת הוי תולדה אפי' שלא כדרכה וה"ה שבירת מקל אפי' אין עובדין אותה במקל כלל והא דנקיט שעבודתה במקל לרבותא קאמר דאפ"ה בזרק פטור [ולרב נחמן הרבותא דבזרק אינו נאסר] וזהו פשוט בכוננת הראב"ד. ולרבנו דחיקא ליה לעשות מחלוקת בין מימרות דרב ור' יוחנן לענין אם יש תולדה לע"ז. גם הוא מפרש סוגיא דסנהדרין דף ס"ב כפרש"י כשעובדין אותה במקל דומיא דתולדה במלאכות דשבת דבעינן שיהיה דומה במקצת ואין מקום ודמיון לשבירת מקל לשחיטה אלא א"כ עובדין אותה במקל אז אמרינן כמו שבעבודת פנים שמקריבין בהמות ועובדין בבהמות חשיב שחיטה עבודה ה"נ עבודה זרה זאת שעובדין במקל הוי שבירת המקל תולדה דכל תולדה אינו כאב ממש אלא דומה במקצת ושבירה דומה קצת לשחיטה והיינו מימרא דרב יהודה אמר רב משא"כ זרק מקל לא חשיב תולדת זריקה דהדמיון דוקא זריקת מים שהוא דבר הנשפך חשיב תולדה לזריקת דם שבפנים משא"כ זריקה שאינה משתברת לא חשיב תולדה. ולזה פריך הש"ס מהא דתניא ספת לה צואה וכו' והיינו אפי' אין עבודתה בכך כדפרש"י מדנקטה הברייתא סתם והטעם דאפי' זריקת מי רגלים חשיב תולדת זריקת פנים [ושאני שבירת מקל כשאין עבודתה במקל דאז לא דמייא כלל לשחיטת פנים כמ"ש משא"כ זריקת מי רגלים דהוי זריקה ממש אלא שהוא בדבר אחר לא בדם כעין פנים שפיר חשיב תולדה שאין התולדה דומה לאב לגמרי] אלא דקשה ליה צואה שאינה משתברת ומשני בצואה לחה ולזה פריך לימא כתנאי שחט לה חגב וכו' והיינו נמי אף שאין עבודתה בכך מדנקיט סתם וכפרש"י וחכמים פוטרין דכיון דק"ל אין שחיטה לדגים וחגבים הו"ל כשבירת מקל ואין עבודתה בכך דאינה תולדת שחיטת פנים כלל [ואין זה מוסב על כבא דרישא דר"י אמר רב בשיבר מקל דחייב דודאי מודים חכמים דכיון שעבודתה במקל דחשיב תולדה וכ"ש כשעבודתה בחגבים דחייב לרבנן כשחט חגב] והקושיא אסיפא דר"י אמר רב דפוטר בזרק מקל אף על גב שעבודתה במקל ודומה קצת לזריקה מ"מ פטור הואיל שאינה משתברת ואמאי מחייב ר' יהודה הרי אין עבודתה

אבל לא בזריקת מקל ולכן אינו חייב בזריקת מקל ורב נחמן שחייב בזריקת מקל איירי כשדרך עבודתו בזריקת מקל.

אולם הרמב"ם ס"ל שרב נחמן חולק לדינא על רב יהודה, וס"ל שזריקת מקל חייב אף שאין דרכו בזריקת מקל אלא באיזה דרך אחרת בעבודת מקל, [כך ביאר הכ"מ] ופסק הרמב"ם כדעת רב נחמן.

ולבן יש תוצאה אחרת מזה, שבזרק צואה פסק הרמב"ם אף בצואה יבישה ואף כשאין דרך עבודתו בצואה, וביאר המרכבת המשנה, משום שיש במינה זריקה כמו דם היינו כשהיא צואה לחה וממילא חייב אף בצואה יבישה, ולכן על רב נחמן לא מקשה הגמרא קושיה מצואה ורק לרב יהודה שחייב בזריקת מקל רק כשדרך עבודתו בזריקת מקל אבל לא כשדרך עבודה בקישקוש מקל, על זה מקשים למה בצואה חייב הרי אין שבירה שם ומתרצים דאיירי בצואה לחה אבל לר"נ שחייב בזריקת מקל אף שאין דרך בזריקה אלא בקישקוש, אין צורך לאוקים בצואה לחה כיון שזה עכ"פ מין שיש בה צואה לחה משא"כ בזריקת מקל אין בה מין של זריקה כמו דם וממילא אינו חייב אלא כשדרך עבודה במקל אף שאינו בזריקה ממש, כל זה ביאר במרכבת המשנה.

והיינו שכדי לחייב בזריקת מקל או בזריקת צואה, צריך להיות איזה דימיון קצת לעבודה, בזריקת מקל צריך להיות שעבודתו במקל אפילו בקישקוש, ובענין צואה אף שאין כלל עבודה בצואה אבל מבחינה אחרת דומה למין שיש בו זריקה ממש כמו דם היינו צואה לחה.

ואני מעתיק דברי המרכבת המשנה (סלמות עבודה זרה, ג, ד), רק הוא מבאר גם קושיית הראב"ד על הרמב"ם ואיני מאריך בזה רק אציין בתוך דבריו מה שנוגע לשיטת הרמב"ם.

וז"ל: שחט לה חגב. עי' בהשגות [ובר"ן על הר"ף] ובתוס' ע"ז דף נ"א ע"א ד"ה חייב מוכח כדעת הראב"ד. ועיין בכ"מ דמה שהקשה ובידין הוא דכי אמר לימא כתנאי דהוה מצי למימר לא דכו"ע כרב וכמ"ש. ודאי קשה טובא לדרך רבנו ותירוצו דחוק מאד. גם מה שתירץ על גוף קושיית הר"א דלמה יגרע שחיטת חגב מספת צואה דחוק טובא והלח"מ הודה דהסברא קשה מאד [ומ"ש הכ"מ בשם הרמ"ך דרב יהודה אמר רב איירי כשעובדין אותה בקשקוש ורב נחמן אמר רב איירי כשעובדין בזריקת מקל ולא פליגי כן פרש"י והרז"ה, מיהו הר"ן כתב דיש מפרשים דאמוראי פליגי וכן הוא דעת רבנו דמשו"ה פסק דחייב בספת צואה אפי' יבשה וגם הראב"ד מודה בזה לרבנו דר"נ אמר רב פליגי וס"ל דאפי' זריקה שאינה משתברת חשיב תולדת זריקה לענין חיוב אלא שאינה נאסרת דמשו"ה לא השיג על כבא דספת צואה ודלא כמ"ש הלח"מ דס"ל להראב"ד דלא פליגי. ומ"ש הכ"מ בשם הרמ"ך תימה וכו' כ"ש בשחט חגב וכו' האי ק"ו פריכא היא דשאני שיבר מקל שעבודתו במקל אלא דהרמ"ך סובר כשיטת הראב"ד דשבירת מקל חשיב תולדה אפי' אין עבודתה במקל ומה שתירץ הרמ"ך לדרך רבנו דאדרבה כל שאין עבודתה בשחיטה

שיטת התוס' והרא"ש והרמב"ם והרא"י שרבי יוחנן אינו חולק על רב, ומיישבים כל אחד לפי דרכו למה אין כאן סתירה ביניהם, ולפי"ז אין כאן מה לדון אם קיי"ל כרב או כרבי יוחנן, מכיון שאין מחלוקת ביניהם, וממילא קיי"ל כרב.

שיטת הראב"ד והרמב"ן ודעימיה, שיש כאן מחלוקת בין רבי יוחנן ורב, אולם פליגי איך הלכה.

הראב"ד ס"ל שהלכה כרב, והרמב"ן ס"ל שהלכה כרבי יוחנן.

טעם של הרמב"ן משום שיש כלל שרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן (נ"ה דף ט"ז ע"ג).

טעם של הראב"ד, הסביר הר"ן, משום שהאמוראים בעי"ז (נ"ה ע"ב) היינו רב נחמן ורב יהודה, וכן רבה בר אבוא, סבירה ליה כוותיה, וכן אביי ורבא (דף ט"ז ע"ג) שקלו אליביה.

וכנראה עיקר הטעם, משום שבגמרא סנהדרין (דף ט"ז ע"ב) נקט הגמרא סתמא שיש תולדה לשחיטה והיינו שבר מקל לפנייה. כמ"ש בגמ': הנה - אבות: זיבוח קיטור ניסוך והשתחוואה. מהנה - תולדות: שבר מקל לפנייה.

הנה הרמב"ן דוחה ראייה זו מסנהדרין, משום שגם שם הגמרא דוחה טעם זה, וכנראה הכוונה, שהרי מה שהגמרא רוצה ללמוד שלשון הפסוק מאחת מהנה מתייחס גם לעי"ז, נדחה שם, משום שהפסוק לא שייך לייחס לעי"ז משום שבפסוקים אלו מחלק בין נשיא כהן משיח והדיוט, ואילו בעי"ז אין חילוק ביניהם.

אולם כד דייקת שם, אין כוונת הגמרא שם לדחות עצם הדין, רק מקור של הדין על תולדות שלומדים מפסוק זה, ויש על זה שתי ראיות.

אחד, הרי הגמרא כתב שם אחרי הדחיה, ותו לא מידי, והיינו שזה מופרך לגמרי שהפסוק מתייחס לעי"ז, והנה כעת הרי גם הרמב"ן מודה, שיש תנאים שס"ל ששובר מקל חייב היינו רבי יהודה של חגב וברייתא דספת לה צואה ויש תולדות לעי"ז, ואיך קאמר הגמרא על תנאים ותו לא מידי, אלא ודאי הגמרא דוחה רק ההוה אמינה שבפסוק זה כתוב תולדות בעי"ז, אבל הדין נשאר.

וכן הרי אחד מן הדברים שבגמרא דורש עי"פ ההוה אמינה שהפסוק מתייחס לעי"ז הוא ששחט סימן אחד לעי"ז חייב, והרי אי"א לומר שדין הזה נדחה למסקנא, כי בגמרא חולין (דף מ"ט ע"ב) כתוב בפשטות, שהשוחט לעי"ז אפילו סימן אחד חייב: אמר רב הונא: היתה בהמת חברו רבוצה לפני עבודת כוכבים, כיון ששחט בה סימן אחד - אסרה. ואם אינו חייב מיתה לא נאסר, [עיי' חזו"א (סי' י"ט ס"ק י"א)].

וכן אמרינן (ס"ט): איתיביה רב נחמן לרב הונא: השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים - חייב שלש חטאות; ואי אמרת כיון ששחט בה סימן אחד אסרה, אשחטי חוץ לא ליחייב, אלמא על עי"ז חייב גם בסימן אחד.

בכך וגם לא דמי לשחיטה דאין שחיטה לחגבים ומדמה הש"ס שחיטת חגב כשאינן עבודתו בכך לשבירת מקל ואין עבודתה במקל דלא חשיב תולדה וא"כ נימא רב כרבנן ודלא כר"י ומישוב קושיית התוס' דהקושיא דבהכרח ר' יהודה אינו מצריך תולדה כעין פנים וא"כ זרק מקל ועבודתה במקל נמי חייב לר"י. ומדחה דלעולם דמודה ר"י דבעינן תולדה כעין פנים ופוסט בשיבר מקל שלא כדרכה ובזרק מקל אפי' כדרכה ושאני חגב דאע"ג דאין שחיטה לחגבים סובר ר' יהודה דחשיב תולדה הואיל שצוארו ארוך דומיא דבהמה. ואח"כ מסיק דר"נ אמר רב ס"ל דלענין חיוב חשיב תולדה אפי' זריקה שאינה משתברת ולא בעינן כעין פנים אלא לענין שיאסור משום תקרובת [ופריך מאבני מרקוליס ומשני כל אחד נעשה תקרובת לחברו עיין פ"ח מהל' ע"ז הי"ב וכיצד מבטלין אבניה עיין פ"ז מהל' ע"ז ה"ד ודוק ופריך מפרכילין ומסיק כשבצרון עיין פ"ז מהל' ע"ז ה"ט"ז מצא בראשו ובכ"מ שם בשם הרמ"ך ודוק] שוב מסיק א"ר יוחנן הזובח מחוסר אבר פטור דגלי קרא בשחיטה דבעינן כעין פנים אלא א"כ עבודתה בכך והיינו נמי טעמא דרבנן בשחט חגב עיין פרי חדש בקונטרס אחרון לאה"ע משא"כ בזריקה דלא גלי קרא קי"ל [כר"נ אמר רב דאפילו אינו כעין פנים כמו זרק מקל חייב אלא דאינו נאסר והכוונה כאן שאינו חייב שהרי כתב דלא חשיב תולדה] אלא כשעבודתה במקל ואם לאו לא חשיב תולדה. **משא"כ בספת צואה כיון דאיכא במינה צואה לחה המשתברת חייב על הספיתה אף על פי שאין דרכה בכך.** ושפיר אף על גב דזריקת מקל חשיב תולדה כשעובדין בכך אף על גב שאינה משתברת לא פריך הש"ס לר"נ אמר רב כתנאי מהך דשוחט חגב כשאינן עובדין בכך לרבנן אין זביחה לחגבים כלל.

ובהכי מיושב השגת הראב"ד דשאני שחיטת חגב ומחוסר אבר דגילתה תורה דלא חשיב תולדה בשחיטה אלא א"כ כעין המתקבל בבמה לבני נח [או שעבודתן בכך] משא"כ בזריקה לא גלי קרא. וזה מוכרח דלדרך הראב"ד דוחק לעשות מחלוקת בין מימרות דרב ור' יוחנן. ותו דוחק לאוקים סתם גמ' סנהדרין כרב ור' יהודה ודלא כר' יוחנן ורבנן והא קי"ל כרבנן לגבי ר' יהודה ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן. גם דוחק לומר דהא דנקיט רב שעובדין אותה במקל לאו דוקא אלא לרבנותא נקיט. גם לדרך רש"י דוחק דאין זה סוגיית הש"ס דמעיקרא פריך כתנאי ואח"כ מדחה לא דכו"ע ומלתא דרב דלא כמאן ולדרך רבנו ניחא כמ"ש.

בביאור השיטות בענין שבירת מקל אם חייב ונאסר או לא

יש באופן עקרוני ג' שיטות אם קיי"ל כרב [כו] (דף נ"ה ע"ב) ששובר מקל חייב ונאסר או לא.

והיינו שרבי יוחנן (דף נ"ה ע"ב) שאמר שהשוחט מחוסר אבר פטור, האם הוא חולק על רב או אינו חולק על רב, ואת"ל שחולק על רב, האם הלכה כרב או הלכה כרבי יוחנן.

כל זמן שאין השגחה משעת גזיזה, כל השערות בעולם אסורות משום שיש רוב רובם של העולם באים מטמפלים של הודו, וגוי לא נאמן שלא בא מהודו, משום שיודע שהיהודי רוצה דוקא שלא מהודו.

ורק סינטטי שניתן להכיר במעבדה זזה לא שער אמיתי, אפשר לסמוך בצירוף של בדיקה במעבדה של בדיקת שעטנו שבדקים המקומות השכיחים שיערבו שם שערות אמיתיות.

אם זה בכלל יהרג ולא יעבור או לא

[כה] בלאוין של ע"ז שאינם בכלל חיוב מיתה, יש מחלוקת הראשונים אם הם בכלל יהרג ואל יעבור או לא, המחבר (סי' קנה סעי' ג) הביא דעה סתם שאינו בכלל יהרג ואל יעבור, ובשם יש אוסרים שזה בכלל יהרג ואל יעבור. ולפי"ז מעיקר הדין פסק שאינו בכלל יהרג ואל יעבור.

הגר"א (סג) פסק כדעת היש אוסרין, וכן הרמ"א (סי' קנו סעי' א) שהג"ה (ס) שכל לאוין של ע"ז הם בכלל יהרג ואל יעבור.

מסמך כומרים במטרת הגילוח

[כט]

העתק מדברי הפאת קדמה

יש חיבור שהוא מאמר דוקטורט של אחד מאלו שלומדים ומלמדים באוניברסיטה שהיא בהנהלת הטמפל. התפרסם תחילה בשנת 2013. הוא חיבר ספר שלם אודות הטמפל בטרומלה, ושם כתב על הגילוח בעמ' 173, בזה"ל:

TONSURING

Another unique custom of Tirumala is the tonsure ceremony. Pilgrims to Tirumala usually offer the hair on their head to the Lord as a devotional offering. Persons in need of the assistance of the Lord usually take a vow and when they visit the temple offer their hair at the Kalyanakatta - special hall erected for this purpose. A bath in the Pushkarini follows the tonsure ceremony; the pilgrims then enter the temple and worship the Lord.

It is believed that hair offering establishes a bond between the man and the deity to whom it is offered. As one enters Tirumala one would invariably find a cluster of cottages and choultries built for accommodation of the pilgrims. Just

5. The Hindu, (Chennai), 21-09-2011, p. 3
6. TTD Administration Report, n.4, p. 128

אלא ודאי, שהדין ששחט סימן אחד חייב, לא נדחה בגלל דחית הגמרא על הדרש שמתייחס לע"ז אלא גם אחרי שהגמרא דוחה התייחסות של הפסוק לע"ז, מ"מ הדין נשאר, וממילא גם הדין שיש תולדות לע"ז, לא נדחה מהלכה, אף שהדרש שהפסוק מתייחס לע"ז נדחה.

עוד מביא הרמב"ן ראייה מלשון הגמרא (ע"ז דף נ ע"א) בענין אבני מרקוליס שלא נאסרו משום דבעינן כעין פנים ולא קאמר משום דבעינן זריקה המשתברת, אלא שזריקה המשתברת לא נשאר להלכה, אולם אין זה ראייה שהגמרא נקט לשון דנאסר לכ"ע.

מסקנא להלכה

[כז]

לענין הלכה קיי"ל כדעת האוסרים, שבשבירת מקל נאסר, כך פסק השו"ע (סי' קלט סעי' ג), וממילא הו"ה בשערות מהודו.

האופרין זה דעת רוב הראשונים: **השאליות**^[*] (פ"י כי תלל) שכתב בסנדל של חליצה שפסול, שקצצה מתחלה לכך; **הרמב"ם** (פ"ג הל' ד); **התוס'** (דף נא ע"א ד"ה ח"י); **הרא"ש** (פ"ד הל' א); **הטור** (סי' קלט); **הראב"ד** (השגות ובר"ן); **הרי"ז** (פסקי ריא"ז פ"ד); **המאירי** (דף נא ע"א); **יראים** (סי' קא); **תלמידי רבינו יונה** (דף נא ע"א, עיי"ש שהקשה ממהות למה אין בו משום תקרובת); **ספר השלמה** (רי"ש פ"ד, כנשאלות הנ"ל); **המכתם** (סוכה דף כט ע"ג); וכן כל הראשונים שמפרשים וורד והדס (דף יב ע"ג) שזה תקרובת ע"ז, וזה **רש"י**; **אור זרוע** (תלק ד, פסקי עבודה זרה, סי' קכו); **ספר התרומה** (הל' עכו"ס סי' קלו); **מרדכי** (ע"ז רמז תתמ"ד); **פסקי רי"ד** (סג), ולא משכחת לה הדס שזה תקרובת אלא לדעת רב, ואילו הראשונים שס"ל כרבי יוחנן, מפרשים שם בנוי ע"ז עי' ר"ן שם, וכן פשוט **הבעל המאור** (רי"ש פ"ד) שהביא רק דברי רב.

והמתירים שפסקו כרבי יוחנן דלא כרב, **הרמב"ן**; **הריטב"א**; **והרא"ה** (ע"ז דף נא ע"א), [בריטב"א כתב שגם רבינו מאיר כתב כך וזה **הרמ"ה**, שהרי מביא לקמן בשם רבינו מאיר הלוי].

הר"ן (דף נא ע"א) הביא שני הדעות ולא הכריע, וכן **הרשב"א** (דף נא ע"ג), **ברי"ד** כתב שרב ורבי יוחנן חולקים, אולם לא כתב כמו מי ההלכה, אולם בוורד והדס (מדף י"ב ע"ג) מבואר שפסק כרב.

לענין ע"ז של כמוש שמגלחים שערות לע"ז, עיי' מה שכתבנו (ס"ק יא נסוף) שגם להרמב"ן אסור משום שדומה לביכורים, עיי' שהנזיר מגלח ושולח השערות תחת דוד השלמים, וכן אפשר לשלוח תחת דוד החטאת שנמצא בעזרה.

* בענין חשיבות הפסק שלו, עיי' בה"ל (סי' של סעי' ו ד"ה כל שלמים): חפשי עזר ומצאתי ראייה לדברינו מראשון לראשונים והוא רב אחאי גאון אשר בודאי אם ראה הראב"ד לדבריו אפשר ג"כ שהיה מבטל דעתו מלפניו:

תרגום:

עוֹלָי רגל בטירומלה רגילים להקריב (אופע"ר) השער שעל הראש לאליל כקרבן של מסירות (devotional offering). אנשים הזקוקים ישועה של האליל רגילים לעשות נדר, וכשמגיעים לבקר הטמפל הם מקריבים (אופע"ר) השער באולם הקליינקטה, אולם שהוקם לצורך זה.

הם מאמינים שהקרבן השער מייצר חיבור בין האדם ואליל שאליו מקריבים לו.

ע"כ התרגום.

השער הזה כטבעי 100%. ובאמת זה פשוט ביותר, כי גם בברזיל בקושי נמצא שער בהיר (3 או 4% מהאוכלוסייה), ואעפ"כ אלו שמייבאים מה שמכונה "שער ברזילאי" יש להם בשפע רב כל גוונים הבהירים.

3 ובענין הפאות היקרות אם נעשים משער הודי, גם זה שקר גם, וידוע אצל כל הגוים שעוסקים בתחום ששער הודי הוא הכי איכותי (אפשר לקבל על זה מסמכים אין סוף), וכמובן גם כאן הפאניות המומחות אומרים שידועים להבחין בין שער הודי הדפוק לשער ברזילאי המשובח, וגם כאן כשעשו מבחן למעשה כנ"ל כולם טעו בזה.

4 ועל ההכשר, אתה כותב בפשיטות שאפשר לסמוך על זה, בעוד שגדולים וטובים טוענים שההכשר אינו כלום. הנה בהלכה יש כמה גדרים של פיקוח. בעלי ההכשר (שהוא סך הכל משגיח אחד שגר בארץ ועוסק בהרבה הרבה דברים אחרים) מודים שהם רק מגיעים לסין כמה פעמים בשנה לפקח על ייצור הפאות. נניח בצד זה שלא ברור על מה הוא מפקח כמה פעמים בשנה, כי עוד לא הוכח שהמשגיח היחיד בכלל יודע להבחין בין שער הודי לשער שאינו הודי, פשוט ביותר שזה לא נחשב פיקוח. להלכה השיטה הכי מקילה בענין נאמנות של יוצא ונכנס הוא בשו"ת זקן אהרן סי' מו שעם עוד **3** צירופים כתב ששייך לצרף את זה עם יוצא ונכנס פעם בשבוע... לא מצינו מעולם שיש אפשרות של יוצא ונכנס פעם בכמה חדשים, הא לך שאין ההכשר שווה כלום.

אפשר להאריך עוד ועוד, אבל הלא כל הדברים כתובים כבר בספר "הישכם אוהבים", ולא באתי אלא להעיר על מה שהחלטת שמדובר בשקר גס.

תשובה של בעל פאת קדמה לטענה שיש שידועים להבחין בין שער הודי לשאר שערות, ולטענה שהרב שריאל רוזנברג שליט"א אמר שמעיקר הדין שער הארוך והיוקר אינן באין מהודו:

הרבה הרבה הרבה טענו שיכולים להבחין. בינתיים כל מי שטען כן שלחנו אברך עם שיער הודי, ובינתיים כולם נפלו במבחן... והמבחן מוסרט. זה סתם שקר וכזב, וכיודעי ומכירי קאמינא, זאת ועוד, שהטוענים שיכולים להבחין לא מבוישים להגיד שגם לא מכירים שיער הודי...

מה שמובא בשם ר' שריאל רוזנברג הוא שקר וכזב, דעתו כעת שהוא עונה לכל השואלים שרק אפשר בסינטטי. (ייתכן שהוא לא משוכנע 100% ששיער בהיר יש בזה בעיה, אבל להלכה למעשה הוא מורה ובא שרק אפשר בסינטטי.) יש הקלטות על זה.

מכתב מבעל פאת קדמה

למי שרוצה לומר שכל איסור פאות של ע"ז הוא שקר גם

בלי להאריך על נושא הפאה נכרית באופן כללי, אכתוב קצת על מה שכתבתם בענין תקרובת ע"ז.

כתבתם שכל הענין שקר גס, ואז כתבת 4 טענות:

- 1** יש שחלקו על הבנת הרב דונר אם זה ע"ז אם לא.
- 2** שיש גוונים שבכלל לא קיימים בהודו.
- 3** שהפאות היקרות גם כן אינם בחשש שיער הודי.
- 4** אבל יש להחמיר לקחת מההכשר.

ועל הראשון ראשון:

1 פשוט גם המציאות שטוענים המתירים שגילוח השער הוא רק להכנעה לא משנה כי הוא זה בהלכה, והשער עדיין תקרובת ע"ז, כמו שהארכתי כבר בקונטרס פאת קדמה, וכן האריך בזה מוריני הרב ברנד שליט"א. זאת ועוד, המציאות מה מאמינים הגוים בהודו הוא ברור ביותר, והם כותבים מפורש באתרי אינטרנט שלהם באופן שזמין לכל שכוונתם בגילוח לעזור לאליל למלאות הקרחת שלו. כל "הסוגיא" הוא למי מאמינים? הכומרים בבית הע"ז והגוים שם, או שמא נאמין לרב בהר נוף שידוע לעבוד ע"ז יותר טוב ממה שהגוים עצמם אומרים...

2 ובענין שער בהיר שבאופן כלל לא נמצא אצל ההודיים, אז המציאות היא שיש אפשרות להפוך את שער הודי לכל גוון. אני מדבר מידיעה. יש שטענו שאם זה עובר עיבוד כזה אפשר להבחין בין זה לשער שהוא בגוון בהיר. אז יש אחד בבני ברק שהזמין שער בהיר מאחד מה 300 מפעלים בהודו שמוכרים את זה, והביא את זה לפני הפאניות "מומחות" בבני ברק (והסריט את זה במצלמה נסתרת), והם ידעו לזהות את

[הוספה מתוך מאמר 'אנכי' ו'לא יהיה קִדְ' בדורנו]

ולפי"ז הדבר ברור שרוב רובם של השערות בעולם באים מן הטמפלים של הודו. וגם שם המתגלחות לא מקבלות כסף, אלא רק המוסד של הע"ז, וידוע שהיום שוק העולמי הוא פתוח לכל העולם ודלתות כל המדינות פתוחים למסחר. **ובן** אי אפשר להוכיח מן הצבע, כיון שהיום ניתן להפוך בקלות לכל צבע שרוצים.

יותר פרטים יש בספר "הישכם אוהבים" (נמצא באתר yofi-yehudi.net), שם יש גם כל גביית עדות של השליח אמיר דרומי שהעיד לפני הגר"ש אלישיב, ואחרי הנסיעה השניה העיד לפני הבי"ד של הגר"מ שטרנבוך שליט"א. וע"ע בספר "פאת קדמה" (נמלא בחומר החכמה, שני חלקים), ושם (ה"ג) יש גם עדות של השליח גרשון וועסט.

אופן כשר

מי שרוצה לסמוך על זה שהשיער לא בא מהודו אף שרוב השיער הניתן למכירה בא מהודו, צריך הכשר משעת גזיזה או פאה שהוא 100% סינטטי ולהעביר למעבדה של בדיקת שעטנז שיבדקו שאין שיער אמיתי במקום שיש חשש לזה.

(יש להזכיר שבביתה מותר חבישת פאה לכל הדעות).

הנהגה מתקרובת ע"ז עובר בשני לאוין

ז"ל הרמב"ם (הלכות עבודה זרה, ז, ג): עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך, וכל הנהגה באחד מכל אלו לוקה שתיים, אחת משום ולא תביא, ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם.

ובזכות ביעור עבודה זרה יתקיים מה שנאמר פרשת ראה (י"ג) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבה פאשר נשבע לאבותיך: (י"ט) כי תשמע בקול ה' אלהיך לשמר את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות הישר בעיני ה' אלהיך.

ספרי (דברים פרשת ראה פיסקה י"ז): למען ישוב ה' מחרון אפו, כל זמן שעבודה זרה בעולם חרון אף בעולם, נסתלקה עבודה זרה מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם.

רוב הפאות בעולם הם מן הטמפלים שער מן הטמפלים

[לא]

החשבון הפשוט הוא, יש בעולם סביבות 7.2 מיליארד אנשים, ומתוך זה בערך 1.2 מיליארד מהודו, והיינו בערך ששית של העולם הם תושבי הודו (הדיוק כאן לא משנה, מדובר בערך).

בערך שמונים אחוז של תושבי הודו הם מאמינים בהינדו, והיינו קרוב למיליארד אנשים בעולם הם מאמיני הינדו, היינו בין שביעית לשמינית של העולם הם מאמיני הינדו.

לפי האמונה של ההינדו (לא לפי חוק מדינת הודו, אלא חוק האמונה של הינדו), כל אשה שמתגלחת צריכה להתגלח בטמפלים, ויש מקומות שעכ"פ לפני העבודה זרה.

במקום הטמפלים נמצאים טונות של שערות במקום אחד, ומסדרים את זה שם, ומוכרים. ומשם שולחים לסין ועוד מקומות לתקן את הפאות, כי בהודו הם לא מומחים לעשות פאות, אלא משם באים השערות.

השערות של הודו קוצצים עד הסוף, ולא משאירים כלום וכן הרבה מגדלות דווקא שער ארוך כדי להקריב קרבן מובחר לע"ז.

שער משאר חלקי העולם

אשה שהיא לא מאמינה של הינדו, מה יכול להיות סיבה שהיא תגדל שער ותקצוץ למכור. אם יש לה שער יפה היא תשמור זה לעצמה, וגם חז"ל אומרים שאשה מגדלת שער כלילית, והיא מתקשטת בין בפני בעלה ובין לחוף אם היא פרוצה, ומה ענין לגדל ולקצוץ. אלא יש עניות שצריכה פרנסה כמו רחל אשת רבי עקיבא, ומגדלת שעה ואח"כ קוצצת ומוכרת, אבל צריך להיות מי שמאסף זה מאשה כאן ושם, ולא ממקום אחד.

הנה אם רוצים להתחרות כלפי האוכלוסיא האדירה של נשי הינדו, צריכה להיות שאחד מכל שמונה נשים בעולם מגדלת שעה לקצוץ ולמכור ולעשות פאה. והרי אין דבר כזה, לא אחת ממאה ולא אחד מאלף, וגם אשה שלא מגלחת לע"ז היא לא קוצצת את כל אורך השער, אלא משאירה קצת.

ראשית גז, עַד הַכְרִית!

א. להט

הנה מסורת בידנו - מימות העבר,
עת כשלו בכורות - בעבודה זרה, במדבר,
נצטוו אז הלויים, מרום מעמדם -
ל ג ל ח, כל שערם, לכפר בעדם^[4]...

ואולי זה הזמן - כעת בתקופה,
עת משתוללת סופה - כזו מגפה -
חולים לרבבות, במחלה הנוראה,
והקרנות, וכימותרפיה, ואויה -
נ - ש - י - ר - ה!!^[5]

ושמא ניתן, לשכך החמה^[6]
להשיב, אל מול, מלחמה שְעֶרָה...
לכלות ה"נוכרית", באומץ, גבורה,
כל חשש של "תקרובת" - להכרית, לבערה...

- ותהא היא, עולה, כקטורת - אישה ניחוחה,
ותתקבל באהבה וברצון - כקרבן - כמנחה^[7] -
להביא בכנפיה, ישועה ובשורה^[8],
להחיש בימינו, גאולה ואורה -
בקרוב, במהרה, בתפארה - - - -

- - - מי ירד הוא בסוד, יצרה הנורא -
של עבודת האלילים - עד לזמן עזרא^[1],
כה רבים וטובים, אז, נפלו חללים -
עדי שקטה אש זרה, נראה היה, כי מוגרה...

...אך אויה - רק אחת, כה דקה - שערה,
מצאה את דרכה, מזה היצר - נשרה,
ומשם לכל עבר - התפזרה,
ואת גודל השבר, אין -
לשערה - - -

כי הנה אנו כאן - בדור אחרית,
נושאים בתוצאות, של אותה שארית -
כמיליארד בני אדם - בעיקר שם בהודו,
מתגלחים הם לצלם, בשיער אותו ילעיטו - - -

ומי יסיר את הלוט, אן יום יום מועברת -
תכולת כ"ט טון^[2]!! שיער^[2], בשינוי של אדרת
האי אפשר, האמנם, האין כל סיכוי -
כי תפארת נזר הראש, הכיסוי,
מחומר זמין שכזה^[3], הוא עשוי??!

ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור
בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך,
וכל הנהנה מאחד מכל אלו לוקה שתיים, אחת
משום ולא תביא, ואחת משום ולא ידבק בידך
מאומת מן החרם:

[7] סנהדרין (דף ק"א ע"ג): אמר הקדוש ברוך הוא,
אם אתם עושין דין בעיר הנדחת - מעלה אני
עליכם כאילו אתם מעלים עולה כליל לפני:

[8] בראשית (כ"ג): ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל
אשר עמו הִסְרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֹּכַר אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם
וְהִטְהַרוּ וְהִחְלִיפוּ שְׂמֹלֵתֵיכֶם: וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה
בֵּית אֱלֹהֵינוּ, וְיִתְּנֵנוּ אֵל יַעֲקֹב אֶת כָּל אֱלֹהֵי הַנֹּכַר
וְגו', וַיִּסְעוּ וַיְהִי חַמַּת אֱלֹהִים עַל הָעַרְוִים אֲשֶׁר
סָבְבוּתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב:

[5] בשנת תשס"ד אחרי הפסק של הגר"י
אלישיב זצ"ל לאסור הפאות מהודו, במשך
שבועיים פשטו כל החרדיות את הפאות,
ובאותו זמן לא חלה שום יהודי במחלה
הנוראה, ושלושת רבעי המחלקה נתרוקנה,
(נתפרסם צאונו תקופה צנזרית "עקבתא דמשיחא", ועוד)
כעת במחלקה הזאת בתל השומר כתשעים
אחוז הם יהודים חרדים. רמז, "חרם
כמהו" בגמטרי "סרטון" רח"ל, בה"ט חרם
אותיות רמ"ח שנפרעין מרמ"ח איבריו:

[6] דברים (י"ג, י"ח): "ולא ידבק בידך מאומה מן
החרם למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים
ורחמים והרבה כאשר נשבע לאבותיך". בה"ט
"ואם יחזור בתשובה יהיה רחם". רמב"ם
(כל' ע"ג, פ"ז, הל' ג'): עבודת כוכבים ומשמשיה

[1] יומא (דף ס"ט ע"ג) וסנהדרין (דף ס"ד ע"ב): בשעה
שאנשי כנסת הגדולה ביטלו את היצר של
עבודה זרה, נתגלה להם דמות היצר כאריה
קטן, ותפסו אותו והסגירו אותו, אולם שער
אחד נתלש בקול רעש גדול ולא הצליחו
לתפוס, וזה נשאר מן היצר הרע הזה:

[2] קונטרס "פאת קדמה" (ח"א, עמ' סד, ע"א אולר הכתום):

[3] מ"ב (כ"ה תסו, ס"ק מט) כי תולין במצוי בין להקל
בין להחמיר ולא מקרי ספק כלל. וכ"ש כשיש
רוב רובם לאיסור:

[4] רש"י (במדבר, פרשת בהעלותך, ת, ז): והעבירו תער
- מצאתי בדברי רבי משה הדרשן, לפי שנתנו
כפרה על הבכורות שעבדו עבודה זרה והיא
קרובה זבחי מתים, והמצורע קרוי מת, הזקיקם
תגלחת כמצורעים:

מקורות ודיוקים: הרה"ג הרב יצחק ברנד שליט"א (ע"ע מאמר "את אשר התרת הכרתי, ואשר אסרת הכרתיו, נדוניי שער צאשכ בשואה", נמלא צאתי בריתי ילחק).
לרפואת חולי עם ישראל לע"נ זאב בן אהרן ז"ל נלב"ע ט' אלול תשע"ה לקירוב הגאולה ערב ר"ה תש"פ